

AKEC/ E–2a/ aK/

Voy. sommaire hare







BASILICA SS. VDALRICI ET AFRÆ AVGVSTÆ VINDELICORVM

Historicè descripta atq; æneis figuris illustrata.

Cum breui Chronico eiusdem ab Anno C. 46. vsque ad nostra Tempora.

Auctore
R. P. F. BERNARDO HERTFELDER
Monasterij ibidem Priore.

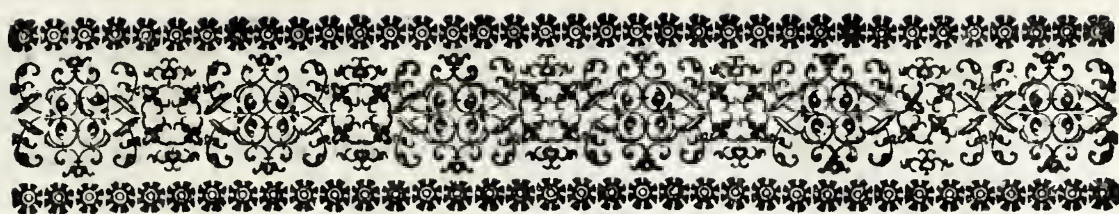






AVGVSTÆ VINDELICORVM,
Typis Andreæ Apergeri.
ANNO M. DC. XXVII.

Matthias Kager inv. Wolf Kilian sculp.



REVERENDISSIMO ET AMPLISSIMO IOANNI MONASTERI SS. VDALRICI ET AFRÆ AVG. VIND. ABBATI.



ASILICAM SS. VDALRICI ET Afræ, quam compendio descripsi & iam in lucem, satis alioqui lucidam & notam, profero, ad Te, Præsul Amplissime, adfero. Exiguum, fateor, à me munus, ideóque Domicilij sui, in quo natum est, fines egredi veretur. Res ipsa maior est, & certè momentum habet, sed à Te & tuo facto, quamobrem meritò potius ad Te, quam aliò respiciebat. Nam ecce Aedes hæc, quæ initio sat veteri ab antiquo illo æuo suam deducit Originem pro! quoties cum ætatibus mutata! quoties exusta! quoties vastata & diruta! quoties restituta non mansura! quorum vix hodie in scriptis libris memoria, Dei profectò munere, neque enim alio Fato potuit, Tibi reseruata est, qui eam superiori seculo paullò feliciori auspicio inchoatam, felicissimè tandem perficeres, & ad finem tam splendidum, qui longius æuum ferre posset, perduceres. Quam Tu hîc per viginti septem annos, queis huic Cœnobio præsides, magnificus in eâ augendâ & illustrandâ extitisti! quot Aras posuisti!

quot sacra adornasti! quot alia opera instruxisti & parasti! quibus, opinor, effecisti ne haberēt quod adderent posteri. Proinde reliquum est me Tibi cum Bilbilitano Poëtâ meritò nunc applaudere

Sic noua dum condis, reuocas —— priora
Debentur quæ sunt quæq; fuêre Tibi.

Quid porro dicam de Elegantiâ, Decore ac Pulchritudine quam in omnibus seruasti? Pulchritudine, inquam, illâ, quam omnes Naturâ ipsâ impellente appetunt & amant? Equidem circa Pulchrum versatur Amor, neque aliter Luce Oculus, quam Pulchritudine mens recreatur. Sed, obsecro, vbi magis illa desiderari potest quam in Templis, quę aureum illud Cœli fastigium & beatorum Spirituum felicissimam habitationem, quo conceptis votis omnes anhelamus, Nobis adumbrant? Libet hîc referre nobile dictum cuiusdam Principis ex præcipuis Sacri Romani Imperij, quamuis à nostrâ Fide Orthodoxâ alieni, quem, cùm ante annos aliquot Templum hoc nostrum visurus aduenisset, atque oculos satis inde oblectasset, cupido demùm subijt etiam suæ sectæ Synagogæ, quæ nobis vicina est, videndæ. Ducitur ad illam; intrat & adspectu fruitur. Atqui cum præter nudam Mensam, Pulpitum & Sedilia numero & Ordine Orchestram quandam præseferentia nil vidisset, *Quid hoc rei?* inquit; *Tantíne fuit venisse vt hoc cerneremus? Istud certè quod paullò ante vidimus verè Templum est, at hoc nec rem habet, nec nomen Templi meretur.* Tam grata nimirum est in Templis Pulchritudo, vt ea seruata animos etiam alienos ad se inclinet & alliciat, neglecta gratiam omnem simul adimat & fastidium generet. Tu verò, Præsul Amplissime, seruasti eam & laudabiliter omnia ad decorem ita direxisti, vt Rem cum nitore & copiam cum gloriâ præclarè coniunxeris. Taceo hîc & consultò omitto enumerare singula quibus non magis Famam, quæ fluxa est & breuis, quam ÆTERNA Tibi bona parare voluisti. Sic enim Diui AMBROSI verba solaminis plena lege & spem cape; *Si Centurio*, inquit, *commendatur Domino qui ædificauit Synagogam, quanto est commendatior qui ædificauit Ecclesiam? Et si is meretur gratiam qui impietatis receptaculum præstitit, quanto maiorem meretur gratiam, qui Religioni domicilium præparauit? Et si ille cælesti misericordiâ visitatur, qui construxit locum,*

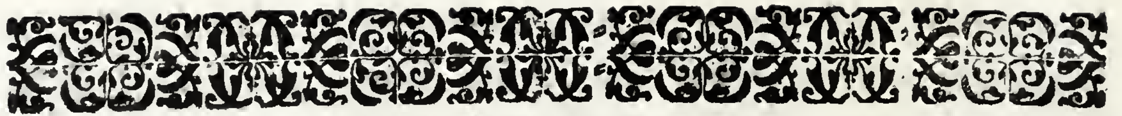
Serm. 89. de Dedicat. Basil.

locum, vbi Christus semper negatur, quanto magis visitandus est, qui fabricari fecit tabernaculum vbi Christus quotidie prædicatur? &c. Summa horum est, Deum esse qui quæ nos gerimus audit & videt & qui Bonorum Operum æquissimus arbiter & munerator est. Is igitur ter Opt. Max. qui ad similia patranda vitam Tibi propagauit, etiam deinceps incolumem Te nobis seruet ac Cælo demum humanis rebus ereptum inuehat, æternumque beet. Ita ominor & voueo. Augustæ Vindelicorum apud DD. Vdalrici & Afræ. VIII. Calend. Iulij. Die Diuo IOANNI Baptistæ Patrono Tuo ac Tibi Natali. Anno M. DC. XXVII.

R.mæ & Ampl.mæ P.T.

Cliens

F. BERNARDVS HERTFELDER.



AD LECTOREM.

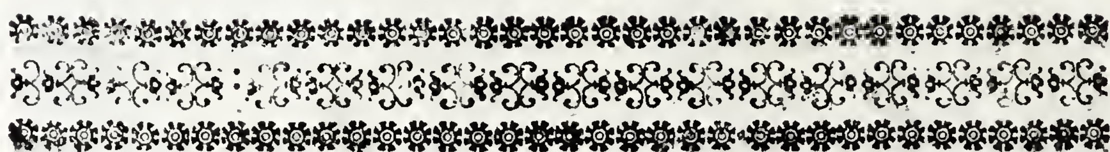
TRes in hoc Opere Partes damus. Prima, eaque sola in Capita distincta est, & Situm, Originem, Incrementa ac Decrementa Loci, eiusq; quidquid est celebre enarrat.

Secunda in Penetralia ducit, & quæ illic sacra & antiqua adseruantur, oculis spectanda subijcit & explicat.

Tertia Temporis rationem declarat ab initio plantatæ hîc Christianæ Religionis vsque ad nostra Tempora, considerata simul Abbatum huius Cœnobij serie; Vbi & breuitati studuimus & Auctorum citatione superuaceneâ, quia partim obuij, partim in primâ Parte citati, supersedere voluimus.

Accipe ergo, Lege, Venerare
&
Boni consule.

INDEX CAPITVM
Primi Libri.



RR.di PP.es Rerum ſacrarum Cuſtodes.

Ad Baſilicam SS. Vdalrici & Afræ.

MIra alij celebrent Epheſinæ Templa Dianæ,
Et Delubra Iouis, vel Salomonis opus.
Non hîc aut veterum cantabo Fana Dearum,
Aut numerabo Deos Roma ſuperba tuos.
Eueho Vindelici præconia plurima Templi.
Vdalrice tuam prædico Diue domum:
Laudibus haud lignum, vel ſaxa extollo vel artem,
Inſit Barbaricis ædibus iſthic honos.
Ponrificum decorat præſentes gloria muros
Martyrijque ſacro lecta cruore nitent.
Templa laboratis hæc ſunt famoſa columnis,
Sed ſunt prodigijs plus celebranda ſuis.
Hîc etenim antiquam viuunt modo funera vitam.
Claudus ceruinâ dexteritate ſalit.
Olim mauſoli decorarunt marmora Buſtum,
Sacris corporibus marmora noſtra micant.
Argento niteant Salomonia tecta vel auro,
Splendeſcant Triuiæ Templa operoſa Deæ:
Baſilica Auguſtana ſuâ quoque luce coruſcat,
Et vincunt rutilum Templa ſacrata Iubar.
Sic Domus æternâ clareſcis ſplendida luce,
Menſibus æternis incola Diue nites.





BASILICÆ SS. VDALRICI ET AFRÆ AVGVSTÆ VINDELICORVM Historiæ.

PARS PRIMA.

CAPVT PRIMVM,

Templorum Religio laudatur. Eam apud antiquos celebrem; In Germaniâ quoq; præcipuam semper fuisse.

INter ea ædificia, quæ publicum Vrbi decus atque ornamentum adferre solent, præcipuam dignitatem jure obtinent Templa. Iis Religionem inesse nemo est qui nesciat. Nam & ipsi Gentiles olim tam longè ab omni Pietate alieni non fuerunt, quin Dijs suis etsi fictitijs, ijsdemq; omni vitiorum turpitudine commaculatis splendidissimas tamen atque sumptuosissimas ædes extruendas, easque ornamentis ac donis largissimis instruendas esse crederent. Hac in re pietatem suorum Atheniensium magnificè laudasse videtur Græcus ille orator Demosthenes (a) qui in tertiâ suâ Olynthiacâ ita loquitur. *In ipsâ Vrbe spectate quales & publicis & priuatis in rebus se præbuerint. Publicè igitur ædificia & ornamenta talia & tanta nobis Fanorum & quæ his continentur donariorum instruxêre, vt ad illorum excellentiam à posteris addi nil poßit.* Taceo alias Gentes, quarum non minus Religionis studium. De Romanis hoc solùm addo ex probatissimo Auctore; (b) Eos vt in ceteris omnibus ita in hac

(a) *Demosth. 3. Olynth.*

(b) *Lips. lib. 3 de Magn. Rom.*

hac parte alijs populis superiores & verè admirandos fuisse, siue enim Numerũ spectes, inuenies quadringēta viginti quatuor Tēpla Romæ fuisse; siue altitudinem tectorum, Rutilius Poëta hyperbolicè ad Romam dixit;

Non procul à Cælo per tua Templa sumus;

Siue denique ornamentorum splendorem ac magnificentiam; Non Marmore solum parietes nitebant, sed auro lacunaria, tecta, foresque radiabant, vt meritò idem Poëta dixerit

Ipsos crediderim sic habitare Deos.

Sed de vanis hisce Gentilium Fanis iam satis hæc; Quæ si non inanibus illis Deorum monstris sed potius vni, vero ac viuo DEO condidissent, quem certè Naturâ ipsâ duce, si voluissent, & scire poterant, & colere debebant, *Nemo enim est*, inquit Damascenus, (c) *cui non naturaliter insitum sit vt DEVM esse perspectum habeat*, prô? quantæ Virtutis ac pietatis laudem apud posteros promeruissent? Ad Christiana igitur secula & Templa conuertimur. Ea primis Ecclesiæ temporibus partim Delubris Gentilium successêre, quorum plurima in Sanctorum Martyrũ Memorias fuêre conuersa, quod multis retrò seculis futurum aliquando præuidens Mercurius ille Trismegistus vehementer indoluit, qui apud D. Augustinũ (d) fatetur venturum esse tempus quo illa Delubra auferrētur ex Ægypto, *Tunc terra ista Sanctissima*, inquit *sedes Delubrorũ atq; Templorũ, sepulchrorũ erit mortuorumq; plenissima. Loquebatur nimirũ per eum,* vt idē S. Augustinus interpretatur, *dolor Dæmonũ, qui suas futuras pœnas apud Sanctorũ Martyrũ Memorias imminere mærebant. In multis enim talibus locis torquentur & confitentur, & de possessis corporibus hominũ eijciũtur.* Hactenus Augustinus. Partim etiam à fundamentis per Christianos erecta fuêre Nā ab initio nascētis Ecclesię sub ipsis etiā persecutionum procellis Christianos nō tantum priuatas domos aut cryptas quibus ad Synaxin cõuenire possent, sed etiā Tēpla satis celebria & ampla, eaq; pretiosissimâ supellectile, lucernis alijsq; vasis aureis & argēteis instructa atq; ornata habuisse Ecclesiastica tradit historia. (e) Certe tēporibus Cornelij Papæ qui Pōtificatum

(c) Damasc. l. 4. Orth. Fid. c. 1.

(d) Aug. l. 8. de Ciuit. c. penult.

(e) apud Baron. Anno C. 57.

tificatum inijt Anno CC. LIV. quadraginta & sex Romæ fuisse Ecclesias ad Christianũ vsũ excitatas testatur eiusdem Epistola ad Fabium Antiochenum. Alibi quoq; plurimas fuisse ex eo fit manifestum quod Diocletiani Imperij anno XIX. cùm sæuissima omnium concitata esset persecutio, nouo aduersus Christianos mense Martio aduentante die Paschatis per vniuersum Romanum Imperium promulgato edicto, ipso die Passionis Domini teste Theodoreto, (*f*) aut certè quod vult Eusebius (*g*) ipsis diebus Paschalibus omnes Ecclesiæ Christianorum ex composito dirutæ ac prostratæ fuerint.

(f) *Theod. 5. hist. 38. in fin.*
(g) *Euseb. in Choron.*

Postquam reddita Ecclesiæ Pax per Constantinum Imp. Templaq; Dijs ac eorum vanis cultoribus clausa, Christo ac nobis aperta fuère, difficilè creditu est, quam effusa munificentia eiusdem Imperatoris fuerit in extruendis ac dotandis tã Romę quam alibi Ecclesijs. Certè Gentiliũ Historici (*h*) de hoc queruntur, cũ eũ per inuidiã immoderatæ profusionis & inutiliũ structurarum redarguunt. Sed multò rectiùs eũ comendat & summis laudibus effert Anastasius Bibliothecarius in libello quẽ de Munificentia Constantini inscripsit. Ex quibus rectè Henricus Spondanus (*i*) cõcludit, hac quoq; ex parte nouissimæ domus (*k*) fuisse maiorẽ quã primę gloriã, cũ superet numerus & pretiũ vasorũ Romanæ Ecclesiæ vasa Templi quę tũ à Salomone collata sunt, tũ denuo in eius reædificatione restituta.

(h) *Zos. lib. 2. Vict. in Const.*
(i) *Spond. A. C. 324. n. 21.*
(k) *Agg. 2.*

Quod Romæ Constantinus cœpit, idem toto orbe Romano fieri mandauit, vt scilicet Ecclesiæ amplioribus spatijs ædificarentur. Talibus initijs non parua sumpsit incrementa viresque Sacrorum Religio quãuis nõ sine grauissimis aduersarijs qui Petri Nauiculam per aliquot secula medijs in fluctibus existentem insano furore opprimere ac penitus subuertere nitebantur. Fuit autẽ constans quorundam sed vana assertio, idque passim creditum, annum Christi Millesimum Mundo fore fatalem, vel certè fini propinquum; Nec deerãt prodigia cœlo terrâq; visa, Terræmotus, Cometæ, corruptio morum inter homines præsertim Ecclesiasticos,

quæ huiuſmodi cladem prænuntiare poterant. Hinc priſci feruoris remiſſio, neglectus rerum ſacrarum, templorum cultus exiguus ac pænè nullus. Verùm elapſis duobus vltra Milleſimum annis, euanaſcente illo vaticinio, euanuit & timor. Ideoq́;, vt Glaber Rodulphus(*l*) ſcribit, tertio jam fere imminente anno contigit in vniuerſo pænè terrarum orbe, præcipuè tamen in Italiâ & Galijs innouari Eccleſiarum Baſilicas, licet pleræq; decenter locatæ minimè indiguiſſent; æmulariq́; vnamquamq; gentem Chriſticolarum aduerſus alteram decentiore frui. Erat enim inſtar ac ſi Mundus ipſe excutiendo ſemet reiectâ vetuſtate paſſim candidam Eccleſiarum veſtem indueret. Tunc deniq; Epiſcopalium ſedium Eccleſias pæne vniuerſas ac cetera quæq; diuerſorum ſanctorum Monaſteria ſeu minora Villarum Oratoria, in meliora quique permutauêre fideles. Hæc ex Glabro Spondanus. (*m*) At Germania noſtra quid? Laudatur planè apud Illuſtriſſimum Cardinalem Baronium à Ditmaro (*n*) Germanicarum rerum ſcriptore ac Epiſcopo Mersburgenſi ſumma eius Religio. Et mirum eſt quod narrat circa annum Domini MXVIII. in quadam eius primariâ ciuitate Kiouiâ plures quam quadringentas Eccleſias numeratas fuiſſe. Verum Kiouia hæc non Germaniæ ſed Ruſſiæ ciuitas eſt, fuitq́; priusquam ab hoſtibus expugnaretur eius Regionis Metropolis. Maneat nihilominus Germaniæ ſua Laus; quæ enim ciuitas in eâ eſt, in quâ non præclariſſima ſint exempla, quàm ſplendida olim Maiores noſtri moliti fuerint Templorum ædificia? Nos adhuc ea ſpectamus, miramur ac poſſidemus. Quis verò aliter crederet gentem hanc præ alijs etiam nobiliſſimis Romani Imperij ſedem ad ſe trahere potuiſſe, niſi pietate ac Religione viam ſibi eò paraſſet? Sed heu? quàm degenerarunt poſtea recentiores? Videmus ipſi ac dolemus poſt diſceſſionem illam ſuperiori ſeculo factam ab Eccleſiâ in plurimas ſectas diuiſam pluribus in locis Religionem exulantem, pietatem proſcriptam, templa ſpoliata, profanata, omnibus ornamentis ac donis priuata; Quis ergo miretur,

(*l*) lib. 3. c. 4.
(m) Spond. A. C. 1003.
(n) Ditm. lib. 7.

retur, si multorum hominum pauidos animos subeat cogitatio de Mundi fine ac interitu? Signa hæc sunt quæ, si alia huius seculi mala adiungas, etiam sapientes perturbare possunt. Sed hæc etsi non vana, nobis tamen, Deo ita volente, incerta sunt. Videtur enim afflictæ nostræ Germaniæ post tam densas errorum tenebras, post graues animorum dissensiones atque etiam inter ipsos bellicos tumultus noua Lux oriri ac fausti aliquid prænuntiari, cùm vbiq; locorum Templa nouas induant facies, Diuinusq; cultus, qui excrescentium malorum fluctibus omnino obrutus existimari poterat, indies fiat eminentior. Quis enim auitæ Religionis Princeps, quæ Ciuitas, qui sacrorum Antistites non toti incumbunt hodie in reparationem, erectionem ornatumq; Ecclesiarum, Monasteriorum siue Collegiorum? Felix Augusta & hac in parte præcipuè commendanda; In quâ cum omnia magnifica, ampla & culta sint, Templa quoq; habet sibi satis æquâ proportione respondentia. Ea, quâ Catholicos agnoscit Pastores in sex discriminata est amplissimas Paræcias; Præter Cathedralem duas habet Collegiatas Ecclesias, loca Religiosa quâ viris quâ fæminis habitata vndecim continet. Plura olim numerabantur, sed ea in alios vsus conuersa fuêre. Maior autem ac felicior multò esset si vnius Religionis existeret. Nos alijs omissis ad S. Vdalrici Basilicam quam illustrandam suscepimus progrediamur.

Hic inserendus Iconismus Monasterij.



CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

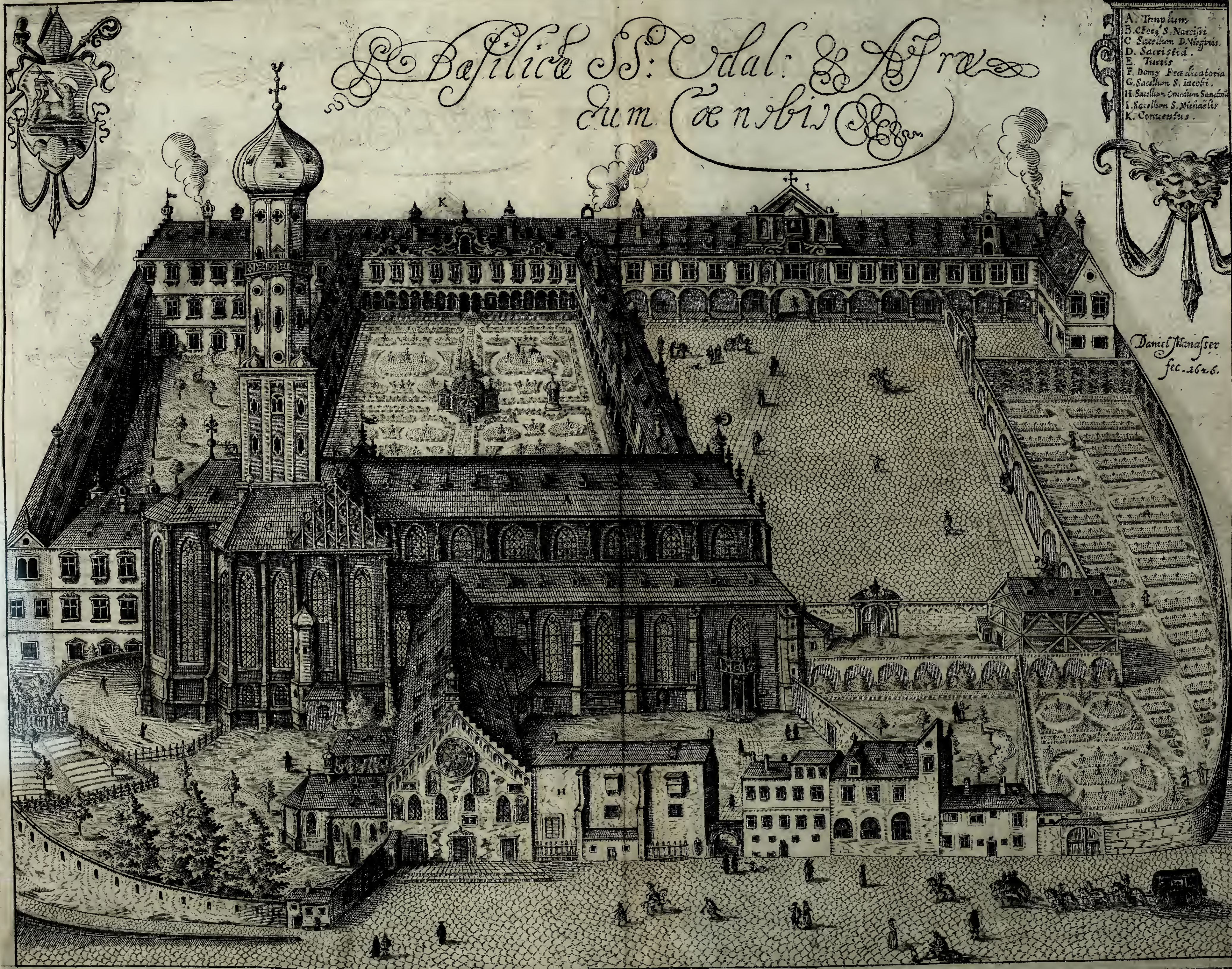
Situs Loci ac Totius Templi forma describitur.

BAſilica SS. Vdalrici & Afræ Auguſtæ Vindelicorum Vrbe totius Germaniæ facilè Principe ac Sueuiæ Metropoli ad Auſtrum obuerſa, loco editiſſimo ac munitiſſimo Verticis inſtar poſita eſt. Principiò intra veterem Ciuitatis ambitum minimè comprehendebatur, quamuis non ſine periculo tam ſui quam Reipub. cui ſi qua hoſtilis vndecunq; incurſio aut obſidio ſuſtinenda foret (ſenſit autem non rarò eiuſmodi incommoda) timendum ſemper erat ne Eccleſia hæc in Colle Vrbi infeſto ſita hoſti ſedes vel receptus aut certè præda fieret. Conuenerunt eâ de causâ Abbas Monaſterij (erat is tunc Adalbero Septimus, qui obijt Anno M. LXIV.) ac Proceres Auguſtani, quorum publico demum conſenſu producto pomærio Monaſterium cũ adiacente agro Ciuitati incluſum fuit; Atq; hoc pacto Ciuitas & Monaſterium in vnum corpus, ſaluo vtriusq; Iure, coaluerunt. Sed hæc à principio quidem, licet non adeo firmo opere, (ſicuti ſolent initia eſſe tenuia) ad ſtabile ac tutum munimentum; Poſteri deinde maiora moliti firmiſſimis propugnaculis, vti hodie cernuntur, foſſis ac Militum præſidio additis, eam præcipuè Vrbis partem quâ S. Vdalrici Baſilica continetur, ad quoſlibet hoſtium impetus frangendos validiſſimè communiuere. Cæptum hoc opus Anno M. D. X L V. vt publica docet inſcriptio, & ſequenti ſtatim anno perfectum.

Ergò hic ſitus loci, atq; is Naturâ excelſus, vt diximus, (libenter equidẽ Benedictinæ familiæ Aſcetæ in edito ædificant & habitant ad exemplũ ſui Inſtitutoris, qui in altiſſimo olim Monte, vbi Caſtrum Caſſinum erat, prima Ordinis ſui fundamenta iecit) Accedit nihilominus ipſius Templi inſignis moles, quæ inter alia Vrbis ædificia adeo caput effert, vt candidam frontem ſuam oculis etiam longiſſimè diſtantium cum rarâ venuſtate obijcere ſoleat. Tota Templi machina quæ oblonga






Basilicæ SS: Vdal: & Afræ cum Cœnobio
A. Templum
B. Chorg S. Narcissi
C. Sacellum D. Virginis.
D. Sacristia.
E. Turris
F. Domg Prædicatoria
G. Sacellum S. Iacobi.
H. Sacellum Omnium Sanctoru
I. Sacellum S. Michaëlis
K. Conuentus.
Daniel Manasser fec. 1626.



longa eſtpedes habens CCCX. (latitudo quippe in pedes XCIV. altitudo ſi eam à pauimento vſq; ad fornicē metiaris in vnū ſupra centū protenditur) Crucis formā refert. Antiquo certè more. Equidem vt Durand. in ſuo Rationali ſcribit. *Diſpoſitio Eccleſiæ materialis modum humani corporis tenet. Cancellus namq; ſiue locus vbi altare eſt, caput repræſentat, & Crux ex vtraq; parte brachia & manus, reliqua pars ab occidente quidquid corpori ſupereſſe videtur.* Hæc ad amuſſim obſeruata in noſtrâ Eccleſiâ. Tribus enim pars anterior verſus Orientem Solem Choris diſtinguitur, quorum primus paulò ceteris eleuatior, qui etiam ſubſellia ad Diuina officia decantanda comprehendit, S. Narciſſo conſecratus eſt. Alij duo Chori binis gradibus inferiores è regione in æquabili pauimento candido marmore ſtrato mutuo ſibi reſpondent, ac Templi longitudinem ex tranſuerſo interſecant extentisq; velut brachijs Crucem conficiunt. Dexter meridiem verſus à S. Vdalrico Epiſcopo ac Patrono Diæceſis præcipuo, ſiniſter verò Aquilonem verſus à S. Afra Martyre nomen habent. In his Choris tres viſuntur Aræ opere ſculptili magnificentiſſimæ, quarum Iconiſmos infra dabimus. Dur. l. 1. de Eccl. & eius par. c. 8.

Poſteriorem Templi partem, quam Nauim appellant, queúe occiduam partem reſpicit, nouo è coctili latere ſtructa pergula ab anteriori diſcriminat, cui quatuor cancelli ferrei faberrimè elaborati paribus interuallis diſtincti ſubijciuntur ad arcendos exteros, ne cuiuis liber ad interiora pateat acceſſus. Nauis hæc quæ ex integro, ſicut reliqua Templi pars, teſtudinata eſt, ſeptenis æquali ordine vtrinque poſitis è quadrato lapide pilis incumbit, quas nec ſecula quidem diſſoluere poſſe credas. Alas duas habet ſub tecto quam medianæ Ædis aliquanto humiliori, concameratas tamen, quibus etiam ſacella quædam adhærent quæ totius ſtructuræ proportionem ac elegantiam non parùm adaugent. Organa in hac æde duo & operis pulchritudine & concentus ſuauitate mirè conſonantia conſpiciuntur; Vnum in medio Templi ſupra pergulam, quam diximus, ipſius Monaſterij ſub moderno Abbate ſumptu erectū; Alte-

rum in extrema Templi orâ sublimi fornici superbè insistens, Illustris Fuggaricæ Gentis munificentiam exhibet, cuius insignibus refulget.

Suggestum hîc non præteruehamur, opus certè magnificum ac venustum, tantæq; ædis non minimum ornamentum, positum Anno MDCVIII.

Vltimam huic Ædi gratiam quod addit, lumen est per fenestras receptum, quarum numerus, altitudo & claritas mirè commendat hoc quidquid est ædificij.

Ad læuam superioris Chori Turris alta, elegans ac longè conspicua est, inter egregias Germaniæ meritò numeranda. Eam primò emolitus est Conradus Mörlinus Abbas primarium lapidem ponens Anno M. D. VI. cum tali inscriptione.

SVB ANNO INCARNATIONIS CHRISTI MDVI. CALEND. IVNII AC REGIMINE D. MAXIMILIANI ROM. REGIS, NEC NON CONRADI ABBATIS HVIVS NOMINIS SECVNDI, HIC LAPIS HVIVS TVRRIS PRIMARIVS IN PRÆSENTIA CLERI AC POPVLI SVMMA CVM DEVOTIONE AC SOLENNITATE LOCATVS EST AB EODEM ABBATE.

Deinde à fundamentis eductam robusto opere templi fastigio adæquauit, ibiq, desijt. At longo pôst interuallo Iacobus Köpplinius Abbas eandem perfecit, ac supremũ verticem imposuit Anno M. D. XCIV. Non surgit æquabiliter in altũ, sed pulchrâ varietate quâ è solo extollitur vsq;ad id spatij quo æs campanũ suspensum est, quadrangulam habet figurã. Deinde nonnihil angustior octogonã recipit formã vsq; ad podium quod totã in orbem cingit Turrim. Hinc rursus attollitur eâdem quidem formâ sed impari crassamento, ac demũ in pulchrum terminatur hemisphærium æreis laminis tectũ. Certè si apud Horatium laudem meretur Domus,

——— *Longos quæ prospicit agros,*

quis inuideat, si Turris ista laudetur, quæ cum in pedes CCCXX. assurgat, omnia circumiecta ad multa millia passuum tam Sueuiæ quã Baioariæ confinia detegit, & oculis in latissimam illam planitiem, quam Lycus amnis interluit, prospectum præbet amænissimum? Ascensus per eam facilis & commodus. Exteri fruuntur, mirantur

rantur & laudant. Sed & alteri Turri initium datum eodem opere ac molitione, cuius infra fiet mentio, quæ tamen fastigium Templi non excedit. Erit fortè aliquando cui suppetet animus, & finem tam præclarè inchoato imponet ædificio.

CAPVT TERTIVM.

Origo huius Templi ad Æuum S. Afræ deducitur.

VT à capite igitur ordiamur; Principium huius Ædis S. Afræ Martyris æuo deberi, res est extra controuersiam, ab eâ quippe solâ sexcentis propè annis nomen tenuit & in hodiernum vsque diem, addito & S. Vdalrici constanter retinet. Verùm anteà ne aliquis Christianæ Religionis cultus aut fidelium congregatio hîc fuerit non tam facilè quis dixerit aut negauerit. Equidem quis primò & quando Euangelium Augustæ docuerit, ibique Christianorum Ecclesiam instituerit, dubium esse potest. Id mouet Doctissimus Marcus Velserus, (a) nec ex inani conjecturâ probabile censet ab ipsis Apostolorum Principibus aut eorum certè proximis successoribus Christianæ Fidei quosdam radios in hanc Prouinciam iam immissos. Palam est (b) Petrum Apostolum ad plerasque Occidentis Prouincias, ipsam quoque Germaniam Discipulos misisse imò nonnullas earum, Italiam præsertim per seipsum obiuisse Euangelij promulgandi gratiâ. Nec sine fructu, potuit enim Iustinus Philosophus & Martyr, qui Anno C L V. pro fide Mortis supplicio affectus est, de suo æuo ita scribere; *Ne vna quidem natio vel Græca vel Barbara, vel quocunque tandem censenda vocabulo, ne ex his quidem quæ pro domibus plaustris vtuntur ac tentorijs, agentes vitam pastoricam, tam aliena est à IESV Crucifixi nomine, vt nec preces nec gratiarum actiones in eâ dirigantur ad omnium Patrem Conditoremque.* Audis Barbaras Gentes, easque remotissimas eo tempore Christum nouisse? quis verò non potius de propinquâ hac Retiæ Prouinciâ, Italiæ tunc temporis accensâ ac veluti suburbanâ, deque Vrbe hac in eâ Metropoli id credat? Sed hæc

(a) Rer. Au. l. 6.

(b) Baron. To. 1. A.C. 46.

ex coniecturis & ſine auctore. Nec mirum, cum Diocletianus Imperator poſtmodum omnes, quotquot reperiri potuêre, libros Chriſtianæ Religionis monumenta continentes ignibus tradi præceperit; Vnde & hîc multa intercidiſſe credibile eſt. Certiùs eſt quod ex Auguſtanæ Eccleſiæ antiquâ traditione habemus de Lucio Britanniæ Rege, quem nonnulli cum Cyrenenſi illo, cuius Lucas in Actis meminit, non rectè confundunt. Is ab Eleutherio ſummo Pontifice circa Annum CLXXXIII. per legatos Fugatium & Damianum ſiue Donatianum Chriſtianâ Fide imbutus ſpreto Regno multa terrarum ſpatia, vt & alijs Chriſtum prædicaret, obiuit. Indè in Rætiam noſtram veniens, Auguſtæ Euangelium docuit, & Virum quendam Vrbis primarium Campeſtrium nomine cum totâ familiâ & alijs quibuſdam Ciuibus ſacræ Fidei adiunxit. Plebs reliqua ægrè tulit hanc rem, quæ Religionis odio in motum turbaſque breui erumpens hominem hoſpitem primò conuitijs inceſſit, dein verberibus plagiſq; mulctat, lapidibus petit ac demùm puteo demergit, vnde Fidelium ope vix ſemiuiuus extractus hoſtium inuidiam declinans in interiorem Rætiam, vbi Curia Vrbs hodie ſita eſt ſeceſſit, ibiq; Martyriū conſummaſſe dicitur, quanquā in noſtrâ Eccleſiâ titulo Confeſſoris in veneratione ſit. Fama eſt ædiculā illā S. Gallo hodie ſacrā propè S. Stephani antiquiſſimā in hac Vrbe eſſe atque hoc tempore poſitam. Vt ergo dicamus & fateamur ante S. Afram Auguſtæ Chriſtianos extitiſſe atque etiam Conuentus forſan habuiſſe; atqui cum nulla ſit memoria Epiſcopū quempiam tunc præfuiſſe, facilè arbitrari poſſum, veram ac perfectam particularis Eccleſiæ formam hic eo tempore minimè adhuc fuiſſe, quam ſine legitimis Paſtoribus, quorum intereſt formam Gregis eſſe, (c) ſubſiſtere non poſſe Catholica doctrina eſt. (d)

(c) 1. Pet. 5.
(d) Bellar. To. 1. Contr. p. 2. 3. c. 2

Principium ergò Auguſtanæ Eccleſiæ ad aliud æuum ac poſterius deducendum nemo negauerit: ſed cui alij niſi Narciſſo noſtro id debemus? Certè Apo-

ſtoli

ſtoli Auguſtani Titulum & honorem iure ſibi vendicat & multis iam ſeculis poſſidet. Gerundenſis in Hiſpaniâ Tarraconenſi erat Epiſcopus; Inde ad tempus excedens, Auguſtam, DEO ita diſponente, peruenit, ſed hac occaſione.

Diocletianus Imperator cum ſuo Collegâ Maximiano, Chriſti & Chriſtianorum hoſtis infenſiſſimus, quos toto ſui Imperij tempore (imperauit autem viginti totis annis ac demùm imperio ſe abdicauit) perſequi ſolitus eſt, decimo nono tandem Imperij ſui Anno qui erat Chriſti CCCII. omne virus effundere cupiens, noua per vniuerſum Romanum Orbem eaque ſeueriſſima aduerſus Chriſtianos promulgauit edicta. Excitati fuêre his veluti claſſico quodam omnium Prouinciarum Pręſides, qui quotquot inuenire poterant (conquirebantur autem diligentiſſimê) hoc nomine notatos, immaniſſimè excruciatos neci dabant. Quam igitur acerbè graſſata fuerit eâ tempeſtate in Hiſpanijs etiam perſecutio, plurimorum Martyrum Paſſiones, quibus Martyrologia referta ſunt, abundè teſtantur. Hinc Narciſſus Gerundenſis Epiſcopus non Mortis quidem metu, quam poſtmodum conſtanter ſuſtinuit, ſed Diuino prorſus impulſu cedendum aliquantiſper ratus, fugam arripuit, & longo ſatis itinere emenſo, ad hanc Vrbem cum Diacono Felice profugus, vt Acta S. Afræ narrant, appulit. Forte fortuitò ingreditur Domum Afræ mulieris in totâ Ciuitate ob vitæ turpitudinem notiſſimæ. Ipſa ſiquidam cum tribus puellis Dignâ, Eunomiâ & Eutropiâ Cyprio more, vnde originem trahebat, Veneris ſacris dedita corpus vulgauerat. Narciſſus igitur non ingratus hoſpes excipitur pro Amatore, paratur epulum & alia quæ ſolent amaſijs. Venitur ad cœnã, vir Sanctus Chriſtiano more Cruce frontem ſignat, orat & pſallit. Afra hæc omnia præſens intuetur, miratur & ſtupet, & quinam ſint hi inexſpectati hoſpites diligentiùs inquirit. Ediſcens autem Chriſtianorum eſſe Epiſcopum, primùm quidem attonita humi procumbens indignã

 ſe tali

ſe tali profitetur hoſpite (quod argumento eſſe poteſt Chriſti nomen Afræ etiam antea non penitus fuiſſe incognitum) ſed mox ſpe veniæ peccatorum allecta ac per ſanctum Epiſcopum edocta modum quo à tot peccatis mundari & ad meliorem frugem conuerti poſſit, communicato prius cum puellis conſilio Spiritu Sancto mirabiliter ita diſponente pariter reſipiſcunt, errorem agnoſcunt ac Venere valere juſsâ Chriſto dant nomina.

Hilaria Mater Afræ certior horum reddita, Epiſcopum ad ſuam inuitat domum; Venientem ſub noctis crepuſculum læta excipit, & cùm per tres horas ad pedes eius ſupplex jacuiſſet, filiam imitata, patefacto prius veteri errore, deinde abjurato, cum totâ cognatione ſacro fonte abluta & Chriſto adiuncta fuit. Narciſſus per nouem menſes Auguſtæ commorans, Domum Hilariæ in Eccleſiam Chriſtianorum vertit & Apoſtolis Philippo & Iacobo, quæ poſterioribus ſeculis à S. Martino titulum accepiſſe traditur, dedicauit: Dionyſium Hilariæ Fratrem in Presbyterum vel vt communiter creditur in Epiſcopum ordinauit & nouitiæ huic à ſe inſtitutæ Eccleſiæ præfecit, ac demum cunctis bene ſtabilitis in Hiſpaniam remeauit. Afra breui poſt diſceſſum Sancti Narciſſi, quod Chriſtiana eſſet, comprehenſa Gaio Præſidi ſiſtitur. Annus Paſſionis Afræ non idem apud omnes; Regino CCXLII. Hermannus CCCIV. Velſerus & Baronius CCCIII. alij alios aſſignant aut certè rem ſub dubio relinquunt. Prima ſententia per ſe ruit, neq; enim Diocletianus tunc Imperator. Cum alterâ ſentire non poſſum, cum Diocletianus eo tempore Imperio jam ſe abdicauerit. Tertiam igitur amplector & moueor, quia diſertè docet hiſtoria paſſam eſſe S. Afram *cùm ſæua eſſet perſecutio*, quod de alijs quam duobus vltimis Diocletiani annis quibus imperauit intelligi nō poteſt. Neque mihi quis dicat perſecutionem etiam poſt abdicatum à Diocletiano Imperium duraſſe; In Oriente id factum non abnuo, attamen in Occidente, ſub quo etiam Rætia comprehenſa, ſub Conſtantio Chloro qui proximè Diocletiano ſucceſſit, etſi non penitus

vbiq;

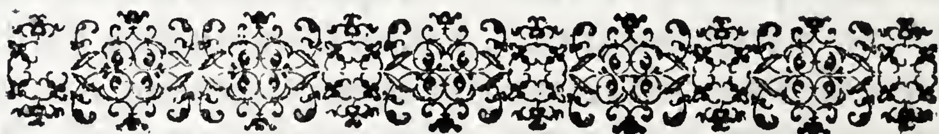
vbique cessauerit, remissiùs agebatur cũ Christianis erga quos, vti & filius Constantinus bene affectus erat.

Afra igitur Anno Christi CCCIII. mense Augusto ob fidẽ comprehensa cùm nec minis, atq; etiam, vt probabile est, verberibus, neque blanditijs ac promissis sat speciosis adduci posset vt Capitolium accederet Dijs sacrificatum, iniquus præses multum stomachatus iniquissimam tulit sententiam, vt viua ignibus exureretur. Dictum, factum. Rapitur à Ministris & mox in Insulam Lyci fluminis (hodie continens est) ad supplicium ducitur, vbi stipiti, qui adhuc in Ecclesiâ illic extructa seruatur, alligata, factâ ad Deum prius feruentissimâ oratione, hostiam semetipsam offerens, sarmentis circumdatur, atque igne supposito sanctam exhalat animam corpore à flammis illæso manente. VII. Id. Augusti hæc contigisse Augustana sentit Ecclesia vbi etiam idem dies S. Afræ sacer habetur, quamuis Romæ, (c nescio quâ occasione) Nonis Aug. celebretur. (c) Mart. Rom. 5. Aug. Dubio non est locus dum hæc gererentur plures Christianos spectatores huius supplicij adstitisse; tres autem puellæ propius accedere non ausæ, cis flumen substitêre donec cunctis recedentibus securæ nauigio transportari possent, vbi Corpus S. Martyris integrum repererunt.

Redditur illicò per puerum certior Hilaria, quæ noctu egressa cum Sacerdotibus Dei tulit sacrum corpus, idque Christiano ritu in eâ memoriâ, quam S. Afra sibi suisque viuens struxerat, sepeliuit. Certè Afram extra mænia in suburbio prædium habuisse, in quo memoriã sibi suisque struxerit, atque ibi etiam habitasse, antiqua testantur monumenta, nec dubitant qui rerum Augustanarum aliquam habent notitiam. Et cùm alij quam plurimi Martyres in eodem loco fuerint sepulti, de quibus nulla penitus est memoria quod aliunde huc illati fuerint, verosimilimũ est Aream huius nostræ Basilicæ in qua illorum ossa recondita sunt, commune Martyrũ Cæmeterium Memoriæ S. Afræ contiguum fuisse. Nec mirum S. Afram Cæmiterium in suo prædio pro Martyribus instituisse, id enim pietati tantæ Martyris conue-

 niebat,

niebat, cum legamus Romanas olim nobilissimas Matronas Felicitatem, Priscillam, Lucinam & alias idipsum summâ cum laude fecisse. De die sepulturæ S. Afræ non planè constat, cùm dicat historia illâ ipsâ die quâ sepulta fuit S. Afra, Hilariam cum ceteris Martyribus passam. Dies autem passionis Hilariæ pridie Idus Augusti colitur. Vnde colligere licet Corpus sanctæ Afræ per aliquot dies insepultum jacuisse, aut certè securo quodam loco positum & cautè custoditum fuisse vsque in diem sepulturæ qui fuit Pridie Idus Augusti. Memoriæ, de quâ diximus, qualiscunque fuerit, siue in modum subterraneæ specus, siue Oratorij cuiusdam facta, ædiculam paruam ab ipsâ Hilariâ cum famulis inædificatam fuisse antiqua nostræ Ecclesiæ traditio est, in quâ dum primo statim die excubant psallentes & orantes, res ad Gaium Præsidem perfertur, qui missis illicò lictoribus jubet vt pacatè primùm cum illis agant, promissis præmijs si obedierint, deinde ni Dijs sacrificare voluerint clausa Memoria, ne detur locus euadendi, igni succendatur. Sed cum illæ de Sacrificio nihil penitus audire vellent, eâdem cum S. Afrâ pænâ affectæ cœlo inferri meruerunt. Igitur ad instituti me lineam nunc redeo, & aio ab hac conuersione S. Afræ eiusque familiæ ortum Ecclesiæ Augustanæ, & ab hac Memoria, Martyrumque cœmeterio initium huic Basilicæ fuisse, quod hactenus quæsiuimus. Sed auctam hanc fuisse statim à Morte S. Afræ sacrâ ædiculâ siue paruâ Ecclesiâ, supra meminimus, quæ cùm per varia rerum discrimina modo disiecta modo restituta fuerit, in eam tandem excreuit amplitudinem quâ hodie oculis cernitur. De Incrementis jam videamus.



CAPVT

CAPVT QVARTVM.

Jncrementa Ecclesiæ, eiusq; præcipui Conditores in medium proferuntur.

ORtum habuit, vt vidimus, hæc Basilica modicum, sed paulatim cepit Incrementa. Natura quippe in ædificijs etiam suas tenet metas. Equidem veteres, vt præclarè obseruauit Tullius,(*a*) in operum suorum molitione eam seriem ædificando secuti sunt, vt primũ necessitati, mox opportunitati, postremò ornatui ac decoro seruijsse viderentur. Non enim domum habere volũt homines vt sint in tecto & tuto solùm, sed etiam vt voluptas haberi possit. Quamobrem primi Ecclesiarũ fundatores, quibus sub persecutionũ procellis etiam in abditissimis locis tutis esse non licuit, parũ decoro templorum studuerunt, neq; in ijs ædificandis magis voluptatẽ quàm necessitatem sectati sunt, sat opportunitatis aut venustatis nacti videbantur, vbi solummodò securi à persecutore Conuẽtus habere possent, vlteriorẽ ornatũ ac decorẽ posteris relinquentes. Hoc in nascente nostrâ Ecclesiâ obseruamus, cuius primam Originem ex ligno fuisse credimus nostris Maioribus. Ipsum Monumentũ seu memoriã S. Afræ ex ligno confectã fuisse scribit Petrus de natalibus, quod tamẽ alijs (*b*) non probatur, quia contra morem & consuetudinẽ; Ego verò vt de Monumento taceam, quod lapideũ aut lateritium fuisse facilè concesserim, certè ædiculã à S. Hilariâ & puellis superadditã ex lignis fuisse Ecclesiastica nostra adstipulatur historia. Sed hæc cũ ipsis Martyribus succẽsa breui interijt.

(a) *Orat. pro Pub. Sext.*

(b) *Velſ. Comment. ad paſ. S. Afræ.*

Anno deinde CCCVI Cõstantinus in Britanijs Patri succedens Imperiũ inijt, triennio scilicet post Afram & reliquos Martyres extinctos, sub quo redditâ mox Ecclesiæ Occidẽtali optatissimâ Pace, ÆdẽS. Afræ à Christianis reparatã fuisse non est quod quis ambigat. Ipsũ Cõstantinũ dum Militẽ & arma cõtra Maxentiũ pararet Augustæ nõnunquã moratũ esse ex antiquo MS. codice habemus. Deuictis autem Tyrannis Maxentio & Licinio

per-

perquam salutares pro Christianorum libertate atque Ecclesiarum commodo emanasse Leges scribit Eusebius

(c) De Vitâ Constant. l. 2. c. 21.

(c) de quarum vnâ hæc habet; *Sanctorum Dei Martyrum fortunas qui in fidei confessione supremum vitæ diem egissent, à cognatis possideri præcepit; quod si nullus ipsis superesset sanguinis communione coniunctus vt Ecclesiæ eorum hæreditates adirent.* Hinc plurima Ecclesijs opum accessio. Et quia S. Afra hîc loci possessiones habuisse fertur, cui nemo ex sanguine junctis succedere poterat, totâ familiâ Martyrio deletâ, easdem nostræ Ecclesiæ tunc cessisse, lege Imperiali sat argumento est, quod hodie etiam pleræq; domus vicinæ solarij pensione Monasterio sint obnoxiæ.

Tenuêre hunc locum deinceps per aliquot secula Episcopi Augustani, fuitq; illis priusquam primaria Vrbis Ecclesia, quam Cathedralem vocant, exurgeret, non tam sedes viuis quam sepulchrum mortuis, imò vtriusque bona aliquandiu indiuisa fuisse colligitur ex quibusdam Donationibus eisdem indiuisim factis. Nam Maiorum Pietas ea fuit, vt liberaliter opes suas augendæ huic Ecclesiæ conferrent. Vnde & Canonici instituti, qui ob communem vitam quam prisco more degebant vulgô Regulares dicti, sed quando & à quo id factum, Annales nostri expresse non produnt. Certè S. VVicterpi æuo qui decimus Episcoporum numeratur, ac circa Annum DCLXII. viuere desijt Cœnobiticam hîc viguisse, constat ex eo quod tunc temporis *Monasterij* titulum jam habuerit. (e)

(e) In Vita S. Mag. Abb.

Igitur Canonici, quos diximus, Regulares, per hæc tempora hunc locum incoluerunt, & vsque ad Annum M. XII. possederunt. Sanctus autem *Vdalricus* ex hac vitâ ad superos translatus (*f*) cùm in hoc Templo more suorum antecessorum sepulturam sibi legisset, tantis indies magis magisq; cæpit miraculis clarescere, vt Ecclesiæ huic non tantum Lucem ac splendorem nouum, sed etiam, cùm prius à *S. Afrâ* solummodo denominaretur, *Nomen* suum addiderit.

(f) Anno 973

Bruno deinde Episcopus Augustanus fauente & adjuuante Rege Fratre *Henrico II.* pulsis hoc loco Canonicis,

cis, Benedictinæ familiæ Professores substituit, eisq; *S. Reginbaldum* Küburgensis etiã stirpis surculum in Abbatem præfecit. Factum hoc Anno M. XII. A quo tempore hæc Ecclesia plurimorum Pontificum, Imperatorum, ac Principum beneficio Priuilegijs illustrata, opibus aucta, accedente quoq; Abbatum industriâ insigniter ornata fuit.

Steterat hic locus jam per annos DCC. & quod excurrit, (etsi enim status aliqua mutatio interuenit, Ecclesia tamen & sacra præsertim ibi contenta sarta tecta manserunt) mœnia solummodo ac munitio aduersus hostes deerant : Arbitror ipsam loci sanctimoniam antiquioribus incolis suffecisse ad præsidium : Attamen impiorum prauos conatus nec sanctimoniam semper reprimere, docuit sæpius experientia.

Igitur Adalbero Abbas, (g cuius supra meminimus (g) *Sup. c. 1.* primo rudi opere ac humili muro Templum ac Cœnobium cingere, mox etiam fortiora munimina addere. Sed Augustani publico ciuium bono magis intenti, prolato pomærio, mœnibus spatiosioribus, propugnaculis ac fossis contra hostium minas & impetus tam vrbem quam Cœnobium communiuêre, & totum huius ambitum inclusêre in præsidium scilicet Reip. & ornamentum. Communiuêre, inquam, quantum licuit contra hostem externum, nam interna pericula & quælibet domestica mala quis mortalium penitus excludat? Creuit enim successu temporis opibus, creuit ædificij amplitudine, sic tamen vt etiam rursus interdum decresceret, certè non semper optimi Fati fuit.

Porro prima huius ædis, vt hodie oculis vsurpatur, fundamenta jecit Henricus Fries Abbas XLI. Sed quâ occasione dicetur infra. Hic Anno M. CCCCLXXV. magno ausu & sumptu posteriorem Templi partem, quam Nauim appellant, superiore anno collapsam ita reparare cepit, vt non tam ad necessitatem aut opportunitatem quam perpetuitatem atque etiam ornatum & elegantiam ædificare voluisse videretur. Eduxit ergo illam è fundamentis, sed res maioris erat molis quàm vt viuus eam perficeret.

Successit in locum & laborem huius Ioannes de Giltlingen, sed & iste prius vitam quam opus finiuit.

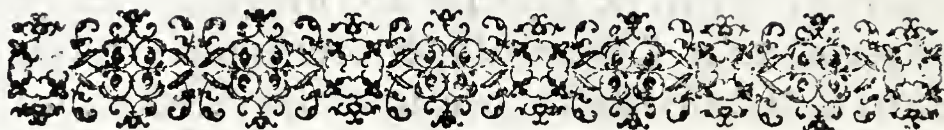
Tertius sufficitur Conradus Mörlinus, qui Templi Nauim testudine concamerauit ac totum hoc opus absoluit. Anno M.CCCCXCIX. Pôst anno sequenti qui secularis erat, ad maiora animum applicuit & abolito etiam veteri Choro nouum moliri cœpit sub felicissimo D. Maximiliani I. Imperatoris auspicio, qui & ipse primarium lapidem eiusdem ædificij posuit Anno MD. Et cum duæ Turres addi deberent, Abbas cum Conuentu vtrique initium fecit ac solenni ritu primum lapidem posuit, primæ quidem XI. Calend. Iunias; alterius verò ipsis Calendis Iunij Anno M D V I. Non silenda hîc etiam istius seculi felicitas, nam plurimi ex auitâ Pietate liberaliter in huius Templi structuram & se & sua impenderunt, & ipsa quæ tunc fuit annonæ laxitas, Operarum mercedem fecit exiguam ac leuem. Talibus ergo initijs surrexit etiam ista quâ hodie fruimur Chori moles, quamuis necdum ex integro; nam breui mutatâ temporum ac rerum facie magnum in hæc pia opera frigus exortum, nec paruo interuallo imperfectum etiam hoc stetit.

Orto demùm rursus post longa nubila Phæbo, cum Patres nostri in Bauariâ exularent, Iacobus Köplinius inijt Anno M D X L V I I I. Atque is sequenti statim Anno Caroli V. Augusti Decreto restitutus mox omnia quâ diuina quâ profana in pristinum statum reducere laborauit. Ecclesiæ perficiendæ adfectum certè habuit, sed non ostendit, maioribus Cœnobij vtilitatibus inuigilans. Ad Turrim tamen manus admouit, & absoluit etiam, vt supra meminimus, Anno M. D. X C I V. Cetera quasi lege reliquit successori.

Is est atque etiamnum præsidet Ioannes Merckius, qui Anno M D C. Calendis Martij electus Templi exornandi curam inter primas habuit, nulli par-

parcens ſumptui, ne Eccleſiæ decori quidquam deeſſe paſſus videretur. Chorum ſuperiorem cum vtroque inferiori immenſo labore concamerauit; Eorum ſanctorum, quorum veneranda oſſa in hac Eccleſiâ religiosè aſſeruantur, ſtatuas ſingulas ſingulis ædiculis impoſuit, ac duplici ordine per Chorum tam ad venerationem quam venuſtatem diſtribuit; Altaria tria magnificentiſſima ac ſumptuoſiſſima è ligno ſculpta & plurimo auro fulgentia erexit; pauimentum candido marmore ſtrauit; Cancellis ferreis ingeniosè circumflexis & affabrè elaboratis Chorum clauſit; Extra Cancellos Altare, Plebanum vulgò dictum, quod Plebs ibi ſacris communicet, Chriſto Crucifixo ſacrum ex ære fuſili opere auguſtiſſimum poſuit; Sacrarium elegànter perpoliuit, veſtibus ſacris perquam pretioſis, Lipſanothecis argenteis, & aliâ ſuppellectile Eccleſiaſticâ ampliter ſatis inſtruxit. Minutiora non recenſebo, quæ oculis ſpectantium facilè ſunt obuia; Verum potiora Sacrarij monumenta in hoc opere ſuo loco inferius tam menti quam oculis dabimus ſpectanda.





CAPVT QVINTVM.

Dona præcipua & Principes à quibus profecta memorantur.

EA plurima sunt, sed potiora hîc libabimus, quæ Principes dederunt, &

Primus esto *Dagobertus* pijssimus ille Francorum Rex qui cum plurimas alias Ecclesias condidisset, auxisset vel ornasset, hanc etiam nostram fundis quibusdam in Villâ *VVinterhemio* donauit. Nec caruit Pietas suo merito. Equidem DEVS horum notor ac munerator est; Nam cùm è vitâ excessisset Dagobertus, visus est à quodam Ioanne Solitario Viro Sanctissimo per Sanctos, quorum Ecclesias ampliter ditauerat, Dionysium scilicet Mauritium ac Martinum ad cælum leuari. *a*)

(a) *Aimoin. lib. 4. de gest. Franc. c. 34. Spond. Anno C. 647.*

Aliud deinde ab hoc æuo Donarium huic loco accessit, idq; precibus S. VV*icterpi* Episcopi. *Pipinus* ille Francorum Rex communiter dictus, Ecclesijs D. Virginis & S. Afræ jus supremum in saltum quendam Prouinciæ Ræticæ ac Diœcesis Augustanæ concessit, publico Instrumento desuper erecto, quod *S. VVicterpus* in Galliam hac de causâ profectus ab ipso *Pipino* Principe alioquin liberalissimo facilè obtinuit. Donatio certa est; De *Rege Pipino* res est ambigua. Neque enim *Pipinus Rex* VV*icterpum* Episcopum videre potuit, qui multis annis extitit eo posterior. Enimuerò si rationem temporis attendamus *Pipinus* iste Dux Neustriæ primus fuit hoc nomine, qui *Clotario, Dagoberto ac Sigeberto* Regibus maior Domûs ac prudentissimus in consilijs Franciæ Regnum laudabilissimè diu administrauit, & ob præclaras Virtutes etiam Sanctitatis existimationem apud posteros

reli-

reliquit. (*b*) Obijt circa annum DCXLVIII. aut XLIX. (b) *Aimoi. Baron. Spond. Chron. Mag. Belg.*

Ipse etiam *VVicterpus* loci huius possessor, beneficus erga eundem esse voluit. Nam is locum quendam superioris Baioariæ, *Eptaticum* dictum, quem Iure proprietatis possederat, ad pios vsus conferre volens, Ecclesiæ S. Mariæ ac Monasterio S. Afræ testamento legauit. *c*) (c) *Vita S. Mag.*

Transimus ad alia secula, & primùm hîc memorare libet *Adelheidem* illam *Otthonis Magni Imp.* Coniugem religiosissimam. Ea post obitum Mariti (*d*) aliquandiu superstes multa locis sacris regali munificentiâ contulit beneficia. Inter ea fuit magni pretij Tabula auro gemmisque insignis *D. Vdalrico* dono data, quam postmodum Vdalricus Abbas XXII. qui præfuit circa annum M.CCIII. cum consilio & consensu Conuentus, ne per temporum iniuriam, (sic ætas illa ferebat) omnino perderetur, in publicâ inopiâ diuendidit ac parte vnâ eiusdem Tabulæ prædium in *Gregînhofiâ* coëmit, parte alterâ prædium in *Lomaringâ* ab *Ottone* Comite Palatino Iuniore de VV*ittelspach* olim donatum post rursus pro LXX. libris argenti oppigneratum redemit. (d) Anno 973.

Clarum etiam & notabile exemplum adfectus sui & cultus erga *S. Vdalricum* reliquit *Henricus II.* Rex Romanorum pôst etiam Augustus, qui, vt nostri produnt Annales, Ecclesiam maximi sumptus ac splendoris eidem Sancto deuouit intra Vrbem Augustanam, eiusq; ædificandæ curam *Brunoni* Fratri suo Episcopo tunc Augustano demandauit Cumque ædificium ad splendorem quem Religiosissimus Princeps animo conceperat minimè assurrexisset (id S. Mauritio hodie sacrum est) vt primùm ingressus omnia probè perlustrauit in hæc verba prorupisse fertur, *Res suas de cetero sibi ipsi cordi futuras, nec facturum vt ea quæ salutem Animæ concernunt Fratri deinceps committat.* Relictâ igitur hâc Ecclesiâ ad S. Vdalrici ædem conuersus assignatis

quibuſdam villis *Rotenbachio*, *Schonbachio*, *vtroq;* *Holembachio*, *Magenbachio* alijsque bonis ſat liberaliter eam donauit. Queis addidit *S. Cunegundis* Henrici Coniux & Virgo caſtiſſima *Tatenvviſium* Villam cum omni iure annexo, donum certè à tali Auguſtâ ſat auguſtum. Confirmauit deinde hanc Donationem *Conradus II.* Imper. ad inſtantiam *Giſelæ* Coniugis ac *Henrici* Filij Anno MXXXIII.

(ſ) Herm. Cont. *Eberhardus*, alijs Gebhardus Epiſcopus qui *Brunoni* ſucceſſit circa Annum MXXIX. præter alia quæ contulit beneficia, dedit S. Vdalrico de bonis paternis Pontem Lyci cum vectigali ex eo percipiendo.

Conradus quidam Marchio Tuſciæ dono dedit prædium cum Molendino in *Buitenhuſio* quam donationem *Conradus III.* Romanorum Rex Anno M.CXXXIX. approbauit.

Conradus Epiſcopus Auguſtanus Comes de *Luzelſtain* Oblationes ſacras quas nonnulli Anteceſſorum ſibi reſeruauerant coram *Hadriano Papa IV.* remiſit; Decimas inſuper ab antiquo poſſeſſas confirmauit ac nouas addidit pro remedio Animæ ſuæ. Factum hoc Anno MCLVI.

Guelpho Marchio Tuſciæ Dux Spoleti, Princeps Sardiniæ ac Domus Comitiſſæ Mathildis, cuius liberalitate plures Eccleſiæ ornatæ & auctæ fuerunt, de prędio ſuo Möringano duas Villas & Molendinum in Tagebrechtshouiâ dono dedit Anno MCLXXII. Cuius Nepos hic non omittendus.

Fridericus I. Imperator cognomento *Ænobarbus*, qui ob res præclarè geſtas ac plurimas de hoſtibus Victorias cum Magnis Cæſaribus meritò comparandus eſſet, niſi diuturno & iniquo bello Romanam Eccleſiam infeſtãs gloriæ ſuę nubem aliquã obduxiſſet. Redijt tamẽ in gratiam cum eâdem Eccleſiâ, pro quâ etiã ſtrenuè dimicaturus in Paleſtinã immenſis terrâ mariq; itinerum, hoſtium, aliarũq; difficultatũ laboribus exantlatis profectus eſt. Et cũ Inferioris Armeniæ partes ingreſſus ad quod-

dam

dam rapidissimum Flumen peruenisset, ac sumpto prandio, frigidâ se nonnihil recreaturus, aquam intrasset, casu inopinato vorticibus fluminis abreptus heu! & submersus est. (e) Ob casum tam infelicem Orbis Christianus vniuersus ingemuit. Rem gestam Nicetas (f) Choniates Græcus scriptor lugubri stylo recenset, & laudes tanti Principis breui oratione perstringit. Eius Pietas in multis operibus eluxit. Ostendit, habuitque eam eximiè erga *S. Udalricum*, quæ etiam inferius memorabitur. Is Anno MCLXXXII. in *Fraternitatis* nostræ album conscribi voluit & gratiam beneficio rependit, omnia Bona Monasterij tam acquisita quā acquirenda Imperiali Auctoritate confirmando, addito & concesso in quædam etiam nouo & ampliori Iure.

(e) Anno 1190.
(f) Nicet. Annal. lib. 2. in fine.

Quę autem Principes & Dynastę liberaliter dederūt, Apostolicâ deinde auctoritate cōfirmata fuêre. Et quidē *Alexander Papa III.* inter alia sat ampla Priuilegia huic loco concessa supradicta omnia approbauit. Deinde statuit, vt Ordo Monasticus secundum *S. Benedicti* normam perpetuis temporibus hic seruetur. Tum vt petentib⁹, nisi canonicè fuerint impediti, liberè sepultura possit concedi. Demùm vt tempore Interdicti Generalis clausis ianuis, non pulsatis campanis, exclusis interdictis aut excōmunicatis suppresâ voce Diuina liceat officia peragere. Acta sunt hæc Venetijs in Riuo alto, Anno MCLXXVII. Eadem plures alij succedentes Pontifices rata habuerunt.

Anno pôst MCCCCLV. *Innocentius* Papa VIII. Ius *Mitræ* Pontificiæ gestandæ Abbati *S. Udalrici* in perpetuum concessit, cum potestate consecrandi Calices, Vestes sacras & alia ad Diuinum cultum necessaria, in singulare ornamentum Ecclesiæ.

Alexandrum VI. huic subiungo, qui Ecclesiam hanc, cùm alioqui Parochia esset, & Abbates in eā præter Ius Patronatus nullū amplius haberent, ita Monasterio vniuit, vt Abbati liberū esset seculare siue Regulare huic ædi præficere Curionē ad nutū amouibilē. Quo beneficio multū leuauit Fratrū molestias Aňo MCCCCXCV.

Idem

Idem deniq; Pontifex hanc Ecclesiam celebriorem reddere volens concessit vt quicunq; septem eius Altaria ab Abbate designanda deuotè visitassent, omnes Indulgentias consequerentur, quas ij qui septem Vrbis Ecclesias visitant, acquirere solent. Sed hoc Priuilegium quod summopere cultum huius Loci promoueret, per varias Temporum atque ædificij mutationes diu intermissum atque neglectum, hodie non est in vsu. Verùm ne amplius iaceret cultus huius Loci Paulus V. P. M. concessâ in die S. Vdalrici & S. Afræ ac primâ qualibet Dominicâ Aduentus Plenariâ peccatorum expiatione, addito etiam priuilegiato altari, eundem magnâ ex parte erexit ac restituit. Anno MDCIX.

Plura sunt tam Principum quam priuatorum Beneficia, sed hæc Templi ornamentum præcipuè concernentia memorasse sat esto.



CAPVT

CAPVT SEXTVM.

Incendia Ruinæ & alia Aduersa recensentur.

AB Incrementis gradum iam promoueo ad ruinas & calamitates. Equidem casura omnia extant, nec quidquam Fortunæ inausum est. Ita præclarè Seneca (*a*) edisserit *Enumerare omnes Fatorum vias longum est, hoc vnum scio; Omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt, inter peritura viuimus.* Sed libeat etiam tali Fortunæ remediũ adhibere à tanto Philosopho præscriptum: *Sæpe*, inquit, *maiori Fortunæ locum fecit iniuria, multa ceciderunt vt altius surgerent & in maius. Timagenes felicitati vrbis inimicus aiebat, Romæ sibi Incendia ob hoc vnum dolori esse, quod sciret meliora resurrectura quam arsissent.* Profectò hoc Fatum Templi nostri sæpe fuit, arsit ad minimùm quinquies, semper ignibus aut ruinis obnoxium. Surrexit tamen iterum; Et ex hoc illud mea felicissima *Phœnix* esto, quæ ex proprio cinere rediuiua semper melior ac pulchrior renata est. Nam ecce primò Annales nostri habent ab *Attilâ* Hunnorum Rege omnium mortalium ferocissimo, qui obuia quæque fulminis instar disiecerit atque protriuerit, *Vrbem Augustanam* fœdè vastatam, *Ædiculam* quoque *S. Afræ Monumento* additam flammis exustam fuisse. Dissentiunt hîc aliqui immeritò, & volunt Attilam in expeditione Gallicâ non peruenisse Augustam, mouisse quidem ex Pannoniâ, sed per Germaniam Magnam & ad alteram solum Danubij ripam, quæ extra Romanũ limitem tunc erat, iter tenuisse, Noricum & Rætiam nostrã non attigisse; Verùm commentitia hæc esse multis doctè probat & ostendit Velserus: (*b*) Maneat ergo Fides nostris Annalibus. Mirari hîc licet infelix & hoc & quod sequitur seculum, quorum vtrumq; aut Barbarorũ incursionibus turbatum aut hæresum grassatione turpiter fœdatum fuit. Plurimæ tunc Ecclesiarum vastationes, nullæ reparationes, cùm nulli Virtute aut Sanctimoniâ

(a) Epist. 91.

(b) Velf. lib. 8. Rer. Aug.

insignes viri his locis florerent. *Nam Arianum venenum*, ait Vincentius Lirinensis (c) *non iam portiunculam quandam, sed panè orbem totum contaminauerat, adeò vt propè cunctis Latini sermonis Episcopis partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quidnam potißimùm in tantâ rerum confusione sequendum foret* Et paulo post hæc addit; *Nec enim tantùm Affinitates, Cognationes, Amicitiæ, Domus, verum etiam vrbes, Populi, Prouinciæ, Nationes, Vniuersum postremò Romanum Imperium funditus concussum & emotum est.* Hac labe Rætiam quoque nostram aspersam fuisse & ingemuisse res videtur extra controuersiam. Verùm quod à nonnullis creditum & assertum fuit circa hæc tempora, Vrsum Clericum Theonesti Episcopi à Philippensibus pulsi Discipulũ, Mediolano Magontiacum proficiscentem Augustæ ab Arianis occisum, (d) nominis errore decepti fuère, qui Augustam Vindelicam pro Prætoriâ Salassorum interpretati sunt. Primam igitur hanc cladem VVicterpus Episcopus resarciuit, qui inter alia Religiosa loca, quæ instituit, etiam S. Afrę Ecclesiam reparauit donisque auxit.

Opusc. aduers. hæres.

(d) Pet. de Natalib. l. 5. c. 133. & l. 10. c. 97.

Iterum deinde arsisse legitur sub Principatu Caroli M. Francorum Regis, occasione bellicorum tumultuum, quos Tassilo Boiorum Dux excitârat. Is enim Pipino & Carolo Regibus non semel rebellis, sæpius etiam bello victus, pace compositâ pactis non stetit, Hunnos Boicæ Genti infensissimos in auxilium contra Francos acciuit. Hinc cædes, rapinæ, incendia, & quidquid malorum bella ferunt, à quibus neque Ædes S. Afræ immunis. Thassilone demùm in ordinem redacto (in Monachum attonsus cum Filio Theodone priuatam iussus est agere vitam) & pace stabilitâ, per Simpertum quem Carolus Augustanis Episcopum Leonis III. P. M. auctoritate tunc dedit, D. Afræ Basilica rursus instaurata fuit.

Quies deinde fuit aliquãdiu, sed semper incerta, nec sine minis hostiũ. Ii fuerunt Hungari, qui circa Annum DCCCLXXXIX è Scythię finibus egressi siue pulsi Pannoniã inhabitare cæperunt, ac Romano Imperio primũ

inno-

innotuêre (e) Incredibile dictu quot castra diruerint, quot Ecclesias combusserint, quot populos iugulauerint, quot repetitis velut ictibus Germaniã Italiamq; afflixerint. immanes belluas dixisses nõ homines nisi à facie, attentis eorum moribus. Crudis carnibus vescebantur, interfectorũ sanguine sese potabant. *Et vt ad cædes*, Luitprandum recito, *& crudelitatem nati viderentur, Matres mox editu pueris ferro acutissimo facies secabant, scilicet vt antequam lactis nutrimenta perciperent, vulnerum tolerantiam subire cogerentur.* Itaque clades multas dederunt atque etiam acceperunt. Nam cùm Anno CMXIII sub Conradi Primi Imperio Baioariæ limitem inuasissent, obuijs Baioariorũ ac Sueuorum copijs circa Oenum fluuium repulsi sunt. Pôst Henrico Primo imperante Saxoniam infestare ausi, ab eodem Henrico incredibili cæde prostrati fuêre. Sed necdum fracti. Repetunt Germaniam Anno CMLV. auctis adeo viribus, vt nisi vel terra eos dehiscens absorberet, aut cælum cadens obrueret, à nemine se vinci posse dicerent. Peruagãtur rursus Baioariam ac Sueuiam, omnem terram à Danubio vsq; ad Hilaram Amnem atq; Syluam Hercyniam rapinâ, cæde, flammâ depopulantur, Augustam Vrbem obsidione cingunt, Monasterium S. Afræ incendunt ac penitus comburunt. Verùm Otto Magnus ille Imperator hortatu S. Vdalrici, qui tunc Augustanæ præerat Ecclesiæ, excîtus approperat, suo ductu rem gesturus. Conferuntur cum hoste manus, vtrinq; caditur; tandem DEO opem ferente Barbari in fugã acti partim Lyco flumine mergũtur, partim ferro cęduntur vsq; ad internecionẽ, vt deinceps Imperiũ non solũ inuadere non auderent, sed & suũ Regnũ contra nostros quibus poterant modis munire cogerentur. Victoriâ tam nobili diuinitus partâ ac Rege in Saxoniã reuerso, S. Vdalricus Episcopus collapsa ac diruta quæq; restaurare volens, de corpore S. Afræ inter ruinas sepulto potissimũ sollicitus, tacitis precibus cæleste Numen inuocat, & quid sibi facto opus edoceri postulat. Quadam nocte soluitur in somnum & viso monetur quantocyus Templũ S. Afræ reædificare,

(e) Regin. l. 2. c. 77. Otto Frising. l. 6. c. 10.

(f) Luitpr. l. 2. c. 1.

& locum eius ſepulturæ quærere certò inueniendum. Obtemperat & mox manus admouet, ſuccéduntq; omnia ex animi ſententiâ. Namq; abolitis veteribus nouos erigit muros vno cubito altiores prioribus. Templũ interius laqueario perficit, ac picturis auget; reliqua demũ huius Eccleſiæ ornamenta, quæ ne Barbaris prȩda fierẽt, in Ciuitatem fuerant translata, per Sanctum Epiſcopum reſtituuntur. Ita demùm ſecuritas obtenta ab hoſte, ſed non etiam à Flammâ.

Nam præter incendia iam enarrata aliud rurſus ortum fuit Anno MCLXXXIII. ſub Abbate Manegoldo XIX. Res ſic ſe habuit. Die feſto S. Alexij cùm Solis æſtus eſſet maximus, vicina quædam Monaſterio fabrilis officina inopinato igne corripitur, ac breui ita inflammatur, vt non vicinas ſolummodo domos, ſed & Monaſterium, atq; ipſam S. Vdalrici Eccleſiam inuaderet; vnde veluti maturam ſegetem flamma populari ſolet, ita quidquid hîc erat ædificij totum edax ignis depaſtus eſt. Res fuit digna miſeratione & ſtupore. Neq; enim tugurioli pars ſuperfuit quæ Fratribus hoſpitij loco ſeruire poſſet. Sed pulchriorem ex incendij deformitate faciem mox accepit locus iſte per induſtriam Abbatis Henrici ſucceſſoris prædicti Manegoldi.

Conflagrauit etiam totum Monaſterium, vt noſtri ferunt Annales ſub Abbate Marquardo circa Annum MCCCXXXIII. quamuis non legatur expreſsè quid damni Templũ eo tempore perpeſsũ fuerit. Monaſteriũ Marquard9 Abbas reficere cepit, ſucceſſores perfecerũt.

Breui pôſt interuallo ſubitanea, eaq; vltima flamma Monaſterij ædes inuaſit, & iã iam in Templum ſæuire cæpit. At Religioſus Abbas (is tum erat Conradus VVinclerus XXXII.) deſperatis, imò ſpretis iã humanis remedijs, animũ ſpem & preces ad DEVM & Sãctos Tutelares vertit; Nec falſus ſuâ in DEVM fiduciâ. Nam ipſo quaſi momento ignis ſopitus cæleſti ope quieuit. DEO igitur & Diuis Patronis gratus, ſupplicationẽ annuã Dominicâ die ante feſtũ Aſcẽſionis inſtituit, quâ ſepta Monaſterij cum Reliquijs ſanctorum quotannis ambiri ac luſtrari in rei memoriam voluit. Non-

Nondum finis malorum; Incendia excipiunt ruinæ. Anno MCCCCLXVI. Melchior de Stamhaim Abbas XL. cum Templum ruinam minaretur, statuit illud quod extra Odeum est destruere, & nouum prorsus ampliusq; condere. Erigitur ingens fabrica superemimens cunctis Vrbis ædificijs; Magno certè ausu, sed non felici. Artifices quippe quorum fidei bonus Abbas totam structuræ molitionem commiserat, nescio quo errore decepti fundamento non satis firmo, nec solido tectum nimis altum incautè imposuerunt; vnde ruina & læsio non leuis secuta. Nam Anno MCCCCLXXIV. Melchiore Abbate jam defuncto & Henrico Friesio præsidente, cum *Fridericus* III. Romanorum Imp. conuocatis Imperij Principibus & cunctis Ordinibus Comitia Augustæ haberet, III. Calend. Iulij, ipso scilicet die qui Diuis Apostolis Petro & Paulo sacratus est, horâ tertiâ pomeridianâ repentina & insolita Tempestas oborta, vrbem hanc grauiter concussit, & animos hominum quotquot vel intra vel extra muros erant mirum in modum terruit. Calamitatem Annales explicare satis nequeunt. Vidisses vno quasi momento condensari nubes, nigrescere cælum, solis adspectum adimi, inhorrere omnia,

Vndiq; omnes venti erumpunt, sæui existunt turbines

Tectum Templi S. Crucis deiectum vicinas domos non paucas oppressit; Mænia Vrbis multis locis læsa, fenestræ vitreæ innumeræ fractæ, cænacula in hortis labefactata, Arbores quam plurimæ Vrbi vicinæ, imò Syluæ integræ ventorum vi radicitus vulsæ, ac solo prostratæ fuerunt. Triste certè spectaculum; sed tristissimum omnium quod iã narrabo. Stabat Templũ S. Vdalrici penitus nouum, octo continuis annis ex fundamentis extructum, superiori primùm anno perfectum & absolutum. Aderat circa eandẽ horã Parochus cum Coadiutore, ac de ciuibus non pauci funebria justa pro mortuis annuo more peragentes. Sed heu omnes ventos in hanc fabricam coniurasse dixisses; Nam ij vno velut agmine emissi, ita toti incubuêre Templo, vt tectum primò totum

à parietibus auulſum & in aëra ſublatum luctantes inter ſe venti rurſus præcipitarent, lateraq́, murorum ita ferirent, vt machina tot annis maximo ſumptu & labore erecta vno velut ictu concideret, nec aliud quam ingentem lapidum aceruum præſe ferret.

Succubuit Parochus & Coadiutor cum triginta tribus de plebe; Alij quinquaginta qui ad Sacellum S. Bartholomęi, quod in ſiniſtrâ Templi alâ ſitum eſt, confugerant, hoc malum exiuerunt. Heu Cladem? Quis damna metiatur? Certè Rempublicam XIIM. Philippeorum ſua æſtimâſſe teſtantur Annales, noſtra non metior. Senſerunt ea ſuccedentes huius Monaſterij Antiſtites, qui præterito periculo cautiores noua & firmiora huic Templo deinde poſuêre fundamenta, quos tertio capite ſupra jam memorauimus.

Vltimam nunc addo cladem, nec minimam, qui conſiderat, nam ea non parùm hanc deformauit Eccleſiam. Non longè ab initio ſuperioris ſeculi nota illa diſceſſio ab Eccleſiâ Romanâ per aliquot Principes Germaniæ facta eſt; His plurimæ Ciuitates Imperij liberæ ſe adjunxerunt ictoque fædere *Smalchaldiæ Anno* 1530. ſtrictiſſimo, ob ſui frequentiam intrepidæ, multa apertè contra Remp. Catholicam molitæ & auſæ ſunt. Bellum hîc non in homines tantùm, ſed in Deum ac Diuos, quamuis ſub Pietatis ſchemate geſtum, non vrbes ſed Templa expugnata & vaſtata, ſacra liberè profanata. Ita certè aſſolet, cum Vrbes peſtiferâ hæreſum contagione inficiuntur, Diuorum cultus intercidit, religionum ſanctitates abolentur. Aberat tunc forte Carolus Imperator Hiſpanicis, Italicis atque Africanis negotijs occupatus, qui ſatis pacatum in causâ Religionis Imperium reliquiſſe videbatur. Eam occaſionem plebeij arripiunt (equidem Scabini tunc temporis Auguſtæ dominabantur, Reſq;pub. Democratiæ formam præſeferebat, quam Carolus V. Imp. poſtmodum prudenter in Ariſtocratiam conuertit) in res nouas proni fe-

ni feruntur, Catholicos, Clericos præſertim cachinnis & exprobrationibus laceſſunt, Templa inuolant (*noſtra Ecclesia hæc perpeſſa eſt*) Sanctuariũ auguſtiſſimo Sacramento aſſeruando lapidibus petunt, Altaria ſordibus, quas Carta formidat, commaculant, ſtupra in ſacratis locis exercẽt. Patres talia neſcire non poterant, compeſcebant ac lege cauebant; ſed remiſsè, fatali ſcilicet ignauiâ. Nam paulò pôſt ex Patricijs etiam non pauci degenerare, noua conſilia inire quo pacto Miſſæ Sacrificium aliaſq; Chriſtianas auitas Cærimonias penitus exterminare poſſent. Itaq; mittũtur à Magiſtratu ſelecti aliquot Viri ad ſummæ ædis Canonicos in Capitulo congregatos, qui nuntiarent *Rempublicam tantarum inter Prædicatores diſcordiarum jam pertæſam, concordiam in Religione omnes amare & petere, eam ſperari non poſſe niſi habitâ inter vtramq; partem per doctos Viros diſputatione, varios eſſe Articulos in controuerſiâ, deque ijs quid ſentiendum ex verbo Dei omnino decernendum, cupere igitur ex vtrâq; parte Viros pari numero eligi & in certamen produci.* Ad hæc Epiſcopus Auguſtanus (is tunc erat D. Chriſtophorus à Stadion Princeps laudatiſſimus ac prudentiſſimus) ex Conſilio DD. Canonicorum reſpondit; *Inprimis ex tali Colloquio ſeu Diſputatione nullam concordiam, ſperari poſſe, memorarentur aliorum Colloquiorum Marpurgenſis, Lipſienſis, Badenſis atque etiam Auguſtenſis in Comitijs, vbi Prædicantes ipſi diſcordes inter ſe conciliari minimè potuerint, cogitandum igitur quid inter diuerſarum ſententiarum ſectatores futurum ſit, diſputationem eiuſmodi maioribus diſcordijs faces ſubdere: Tum inter quoslibet litigantes, ſi ad concordiam redigendi ſint, Judicem neceſſariò requiri, niſi magis exulcerari velint; Neque hîc jure opponi poſſe verbum Dei eſſe Iudicem cui contradicere nefas ſit, Non verbo Dei ſed Interpreti Iudice opus eſſe, eamque ob cauſam Aduerſarios ipſos vniuerſale aut Prouinciale Concilium poſtulare. Præterea quæ hîc diſputanda forent, in præteritis Concilijs jam diſputata ac definita fuiſſe, quibus procul dubio maior fides habenda ſit, quam paucis iſtis viris, quamuis doctiſſimis, qui diſputaturi eſſent. Demùm etſi pax inter vtramq; partem conciliaretur, an ea ſtabilis futura ſit, incertum fore. Itaque pro tempore*

Anno 1533.

con-

consultißimum esse Concionatores vtriusque partis sedulò moneri sui officij vt ad Concilium vsque proximè futurum modestiam in dicendo seruent, à conuitijs, exprobrationibus ac minis abstineant, idq́; ex parte nostrâ hactenus cautè obseruatum fuisse. Verùm ne existimarent Colloquium hoc cum frigore improbari ac meticulosè dissuaderi, integrum esse DD. Canonicis suos Prædicatores dare, cum aduersæ partis Ministris coram Illustrißimo Episcopo Augustano tanquam Ordinario, vel si Ordinariam Episcopi Augustani Auctoritatem suspectam haberent, coram vicino quodam siue Eichstadiensi siue Frisingensi Episcopo aut aliquâ ex vicinis Vniuersitatibus Ingolstadiensi, Tubingensi seu Friburgensi, aut certè Sacrâ Cæsareâ siue Regiâ Maiestate vel Ducibus Bauariæ congressuros, quolibet istorum locorum rem non ex compacto gerendam, sed ex Dei verbo dijudicandam. Re ita ad Senatum perlatâ paucorumq́; dierum habitâ deliberatione mox ingeminare illi & vrgere *in re tam dubiâ statuendum esse semel quid credendum sit, idq́; in Disputatione definiendum, paratos esse suos Ministros verbo Dei nixos omnem suam Doctrinam probare ac defendere, idq́; coram Episcopo Augustano Dilingæ residente quamuis non tanquam Ordinario, sed assessore ac Parte, non enim ferendum esse Iudicem illum qui Romanæ Sedi & alteri disputantium Parti multis titulis esset deuinctus.* At verò DD. Canonicis aliud suspectantibus ex maturo Consilio nec imprudente placuit respondere; *Turpe esse ac rem mali exempli præterq́; morem omnium gentium ea, quæ ab Antiquis semper fuissent credita & in prioribus Concilijs probata ac definita, de nouo in dubium vocare & inutilibus quæstionibus obscurare: consultum igitur videri ne offendantur fideles, indocti præsertim, tali Colloquio penitus supersedere, totamq́; causam ad vniuersale Concilium vsque differre; Aut si illud omnino malint institui non alibi quam coram Episcopo Augustano, tanquam Ordinario de cuius Prudentiâ; Fide ac Doctrinâ nullum poßit esse dubium, comparituros.* Ita quidem res transacta fuit, sed nulla pax obtenta. Nam eodem anno ad diem XXVII. Iulij conuocatâ vniuersâ Senatorum Concione longâ præter morem habetur deliberatio, donec id, in quod diu ferebantur animi, erumperet. Et ecce altero die qui Sancto *Apollinari* sacer est, mittuntur ex optimatibus sex ad omnia Capitula & Monasteria, qui Senatus pridie habiti decretum nuntiarent.

Anno 1534. 24. Martii.

rent. Inter cetera veniunt ad D. Vdalrici Cænobium, cauent & cum Imperio vetant *ne quisquam deinceps nostrûm Suggestum ascendat de Rebus Diuinis ad populum dicturus, suos Ministros posthac solos puri puti Euangelij Præcones futuros, vtq; tam Religiosæ quam seculari Familiæ liberum sit huiusmodi Euangelij explicationem accedere*; Et cum dicto statim nouus cum nouâ doctrinâ Ecclesiâstes designatur. Abbas & Fratres hoc nuntio trepidi, & ad resistendum impares frustra quædam opponunt; cedunt tamen huic Tempestati, arbitrantes se nil mali vltra passuros. Verùm triennio propemodum exacto, aduersarij rursus fremere, nostris tanquam victis insultare, falsò exspectari Concilium, melius ac tutius esse vnam in Vrbe coli Religionem. Tandem diu deliberato vniuersis Canonicorum ac Regularium Capitulis in Vrbe ex senatus consulto præscribitur, *vt nemo deinceps rem diuinam faciat, Imagines & Altaria è Templis auferant, Cærimonias ac ritus* Ecclesiasticos *tanquam DEO ingratos omittant, insuper ipsi Nomina sua Ciuitati, saluis nihilominus alijs eorum immunitatibus, adscribi patiantur, ni velint, intra octiduum Vrbe cedant.* Dura certè illa & iniqua conditio visa, ideo hanc vltimam sponte arripiunt.

Cedunt omnes & quo quilibet possunt emigrant. Abbas S. Vdalrici, is erat *Ioannes Kônlin* XLV. cũ toto Conuẽtu, vno dempto infelice qui remansit, VVittelspachiũ ad Arcem suã in Baioariâ sitã se confert, ibiq; sedẽ locat. Hæc facta XV. Calend. Februarias Añọ M.D.XXXVII. Mox eodem die aduersarij Templa inuadunt, Altaria spoliant, & dilacerant, Imagines confringunt, & quidquid possunt auferunt. Nonnulli etiam ex optimatibus, quorum melior sententia menti, tædio turbarum Patriam mutârunt, & in prædia sua, aut alias Ciuitates abiuerunt. Interea *Carolus* Imperator ex Hispanijs redux arma parat vltioni quorundam rebellium intentus. Itaq; conductis in vnum copijs, Ratisbonam, inde Ingolstadium mouet, vbi etiam Schmalchaldici confæderati cum suo exercitu sat valido consederant. Enimuerò cũ

res successum, quem illi sperabant, non haberet, Principes confusi ad suas Prouincias dilapsi sunt. Queis deinde victis & captis, quibusdam alijs in ordinem redactis, Imperij quoque Ciuitates rebus desperatis ad preces versæ supplices Legatos ad Imperatorem misêre. Inter eas Augusta certis legibus, recepto in Vrbem Clero & in pristinum statum restituto, factâque cum certâ pecuniæ summâ expiatione veniam impetrauit. Anno MDXLVII. Dum hæc Augustæ geruntur, moritur Abbas S. Vdalrici *Simon Gollius* XLVI. VVittelpachij in Baioariâ. Sed vt finiam, nostræ quoque Cladi dedit DEVS finem; Nam Anno MDXLVIII. *Iacobus Köplinius* XVI. Maij in Abbatem electus est. Is de restitutione sui Monasterij apprimè sollicitus, sub auspicijs D. Caroli Imperatoris eandem impetrauit, redijtque Augustam cum Conuentu Anno MDXLIX. vbi pleraq; inueniens lacerâ & fædâ facie, multa per suam industriam, (erat enim Oeconomiæ laude celebris) in amplificationem huius loci fecit, & noui velut Conditoris nomen apud plurimos habere meruit.



CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

Celebritas Loci & facta circa eum memorabilia.

AD alia Templi nostri Decora nunc transire conuenit, & præeant ea quæ à Sacris Diuorum Pignoribus illi accedunt. Ammonium Virum Sanctissimũ libet imitari, qui vt cum Athanasio Magno Romam venit, *Ex præclaris,* Nicephori(*a*) verba sunt, *præcipuisq; eius Vrbis rebus non aliud spectandum sibi censuit, quàm Petri & Pauli Martyriũ & ædẽ eam in quâ illorũ Corpora veluti Thesaurus sunt condita.* Ioannem quoq; Chrysostomũ,(*b*) qui magno videndæ Vrbis desiderio accensus de Corporibus Sanctorũ Petri & Pauli ita loquitur, *Ego autem & propter hoc Romã diligo. Insuper adhuc & aliunde eam habeo laudare & pro magnitudine & pro antiquitate & pro specie & pro multitudine & potentiâ & de directionibus in prælijs. Omnia autẽ talia derelinquens pro hoc eam beatifico, quia & viuens (Paulus) eis scribebat & sic eos diligebat & præsentialiter eis locutus est & vitã ibi temporalem finiuit; & sanctum corpus eius ibi habent: pro quo & honorabilior Ciuitas magis quam pro alijs.* Hæc viri Sancti de vrbe Orbis Dominâ; Quidni de eius Coloniâ ego idem sentiam? Certè siquid magni in artificio, in materiâ, in elegantiâ de hac vrbe ac templo dictum est aut dici potest, id totum relinquo & hanc Ecclesiam tot Martyrum sanguine fundatam & consecratam, tot Sanctissimorum Antistitum ossibus cohonestatam esse, hoc verò vnum amo, hoc æstimo, hoc laudo. Cæmiterium Martyrũ iam olim hîc fuisse, quorũ studio & amore Sancti quoq; Præsules Augustani in eorundem monumenta inferri voluerint supra vidimus; iucundissimum profectò existimabant post obitum cum ijs cubare quos in vitâ plurimùm dilexissent & coluissent. Eorũ simulacra ex argillâ plastico opere duplici nec inuenusto ordine vno supra aliũ in pariete singulis ædiculis illocata totum in Orbẽ coronant & ornant Odeum. Vtrumque Ordinẽ Iconismus hîc appositus magis quam penna potuit

(a) Nic. l. 11. Eccl. Hist. c. 37.

(b) Chrys. Hom. 32. in Epist. ad Rom.

tuit exprimere, vt ijs conſpectis etiam ſimplicibus in mentem veniat de imitatione eorum qui partim ſupplicijs durißimis partim laboribus immenſis ſublime illud & aureum cæli Templum petiuerunt.

Hic inſerendus Iconiſmus Eccleſiæ interioris.

Superiorem Ordinem hi tenent; *Ianuarius, Felix, Nimia, Petrus, Diomeda, Quiriacus, Leonida, Largio, Iuliana, Creſcentianus, Agape, Eutychianus, Fauſta, Philadelphus, Charito, Emblaſius.* Inferiorem iſti: *Narciſſus, Dionyſius, Afer, Hilaria, Afra, Digna, Eunomia, Eutropia, Eyria, Adauctus, VVicterpus, Toſſo, Nidgarius, Adalbero, Simpertus, Vdalricus.*

Narciſſus quamuis hîc nec obierit nec ſepultus ſit, ponitur tamen vt Apoſtolus, Auctor & Doctor huius Eccleſiæ. Numerus Martyrum incertus eſt, & Nomina etiam nonnullorum vt pleraq; alia in rebus Eccleſiaſticis ignorãtur; Martyrologia in vtroq; variãt. Nos ex antiquis tabulis(c) erutos octodecim expreſſimus, omnes ſcilicet in ſuperiori Ordine cum duobus ex inferiori, Adaucto & Eyriâ, ignoratis nihilominus alijs tredecim qui omnes eodem cum Hilariâ die Pridie Idus Auguſti Martyrio affecti fuêre, quamuis diuerſo ſupplicij genere.

(c) *Sigiſ. Maiſt. Chron.*

Nam Hilariâ cum ſocijs igni addictâ, hi remiſſius habiti capite cæſi ſunt. Ex quâ Pęnarum diuerſitate non improbabiliter colligit Velſerus iſtos Martyres non ex cognatione aut famulitio Hilariæ, vt vulgò creditur (nõ enim Leges tunc admiſiſſent in eodẽ crimine Heras igni tradi, ſeruos capite plecti) ſed potius honeſtæ familiæ, & fortè ex Decurionum Ordine aut Decurionum filijs fuiſſe ſuſpicatur. Cum autem nil definire audeat, neq; ego definiam. Plures tamen his iam recenſitis ob Chriſtianam Fidem neci tunc datos, quorum memoria interciderit, veteri famæ non penitus abroganda eſt Fides.

(d) *Comment. in Paſſ. S. Afr. & ſocior.*

De Afro Patruo Afræ hoc habetur ſingulare, ipſum Nonis Auguſti, quo die eius memoria colitur, martyrio affectũ, ad frangendam nimirũ Afrę iam captiuę conſtãtiã, ſed quo ſupplicij genere incertũ. Addũtur & ipſi Martyres ſocij in Tabulis Eccleſiaſticis, quos, qcũq; ij fuerint, nã Nomina interierũt, ante Afrã extinctã Diocletiani ſæuitiã iam expertos fuiſſe credendũ eſt. Hæc



CHORVS, SEV FACIES ANTERIOR BASILICÆ SS. VDALRICI ET AFRÆ.

A. Pauimentum plurima SS. Martyrum corpora tegens.
B. Altare supremum Diuo Narcisso Sacrum.
C. Tumba S. Vdalrici Epi. Augustani.
D. Cripta in quâ olim S. Vdalricus erat conditus.
E. Sarcophagus cum corpore S. Afræ M.
F. Primus ordo SS.rum quorum corpora hic requiescũt.
G. Secundus ordo Sanctorum hic quiescentium.
H. Turris S. Vdalrici.
I. Turris Sanctæ Afræ.
K. Aditus ad Sacristiam.
L. Sacellum B.V. Mariæ.
M. Epitaphium Rd.mi D. Joannis Abb.

M. Kager delineauit.   Wolf. Kilian sculpsit.

Hæc ſunt ergo decora & hæc ornamenta huius Templi & Vrbis, quorum Fama tamen vno loco contineri non potuit, quin & exteros ſanctitate huius loci permotos pio adfectu ſacras Reliquias adoratum aduenisse legimus. Certè Fortunatum Pictauienſem Epiſcopum circa Annum DLXV. Rauennâ ad S. Martini ſepulchrum in Gallias profecturum Auguſtam attigiſſe, ibiq; S. Afræ oſſa pro ſingulari pietatis ſtudio veneratum eſſe, & ratio itineris ipſa perſuadet, & verſus quos ipſe ſub finem libri vitæ S. Martini ſcripſit de diuerſis regionibus, in quibus ſanctorum Reliquiæ adſeruantur, diſertè id produnt; Librum enim ſic alloquitur

Pergis ad Auguſtam quam Vindo Lycusq; fluentat,
Illic oſſa Sacræ venerabere virginis Afræ.

Virginem hîc intellige non integritate ſed ætate.

Sanctus etiam Vdalricus præcipuum huius Eccleſiæ ſidus dum viueret magno ſtudio coluit hunc locũ, quē certis argumẽtis noſſet Deo Diuiſq; eſſe perquã acceptũ. Nam poſt illam Vngarorum ſtragem, cuius ſupra meminimus, cùm Ædem S. Afræ flammis abſumptã reparare cogitaret, ſomnio vidit D. Afram hortantem & impellentē ad id opus, ſed prohibentē ne Cryptam prope ſuum ſepulchrum fodi juberet propter plurima quę illic eſſent ſepulta Sanctorum corpora. Et verè Diuis hunc locum curæ eſſe iſtud factum demonſtrat. (e) Olitor quidam aliquãdo hîc obambulans fortè in ſpecum ſubterraneam lateritio opere fornicatam ſacelli inſtar incidit. Intrat, oculis perluſtrat & cogitat rem vſui ſuo aptam fore, ad olera & alia vtenſilia ibi ſeruanda. Adit ergo Epiſcopum Vdalricum, rem narrat & conſilium vel potius conſenſum rogat. Ille hominem objurgare, & à propoſito abſterrere, ni deſiſteret in pænam ſenſu omni ac viribus certò priuandum. Audit infelix nec paret & nihilominus clam viro ſancto quidquid libet ibi recõdit. Sed non impunè. Nam ſtatim ſine aliâ causâ ſenſus illi imminuũtur, vires debilitantur & ad quaslibet functiones redditur inutilis. Quo nunc miſer? Res ad Epiſcopum defertur, & vnà ſacrilegus ille corã eo ſiſtitur. Qui

(e) Vit. S. Vdalr. c. 14.

 rurſus

rurſus ſeuerè objurgatus facti pęnitens pacē veniãq; precatur, & mox per Sanctū Virū ſenſui ac valetudini veteri reſtituitur. Eandē ſpecum dictus Olitor deinde quæſiuit, ſed reperire neutiquā potuit. Sāctus igitur Vdalricus huic loco magis magisq; deuotus, ſingulis diebus Veneris Myſticū ibi ſacrū offerre cōſueuit, in quo etiā mortuus jacere volēs viuus ſibi Tumulū juxta S. Afrę ſepulchrū fieri curauit. O chara Pignora! Qualia ſibi à Deo data meritò exſultat hęc Ciuitas, & reliqua ſuſpicit Germania.

Subjungo *Leonem* IX. Pont. Max. Virum omni virtutū genere ac miraculorū gloriâ illuſtrem, ſed præter inuidiam eorum qui fortè diſſentire vellent. Hunc Anno MXLIX. ab Henrico III. Imp. à quo Romani mortuo Damaſo miſſis Legatis Pontificē ſibi dari petierāt, ex Epiſcopo Tullēſi Papam deſignatū ac Romā ire juſſum, fama eſt Auguſtam veniſſe ibiq; dum fortè ex tanti oneris cōſideratione formidās Deum ſuppliciter precibus cōſuleret, cęleſti Muſicâ ab Angelis exceptū, ſupra ſanctorū ſepulchra talia verba audiuiſſe; *Dicit Dominus, Ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis*: Vnde ille fidentior peregrini habitu Romā ierit, illic Pontifex creatus ac Leo Nonus appellatus fuerit. Hæc ita cōtigiſſe ſcripti Annales noſtri tam Latino quā vernaculo ſermone diſerte affirmāt: Eſtq; quod gratulemur nobis, ſi viro tā diuino diuini fauores apud noſtros Diuos cōtigerūt. Sed ſcio alijs hoc non probandū, ratione itineris, quod per Gallias illum cepiſſe communiter ſcribūt, (f) nobis obſtante. Atqui ſi illum ante ſuum in vrbē ingreſſum Auguſtæ etiam fuiſſe credamus, quod nemo hactenus apertè negauit, maximè *Henrico* Imperatore, à quo Romā miſſus fuerat in Baioaria tunc exiſtente, nemini faciemus injuriam. Quod ſi adfirmare non licet, ſaltem monere decuit. Certè poſt ſuſceptum Pontificatum *Leo* Auguſtæ fuit ibique præclara ſui monumenta reliquit.

(f) *Otto Friſing. l. 6. c. 33. Baron. & alii.*

Aliud ornamentum huic Templo noſtro debetur potius quam reuera accedit, idq; ab *Eginone* quondā Abbate noſtro viro prudētiâ, vitæq; ſanctimoniâ integerrimo, quē nobis & Fortuna & illius ſeculi malitia inuidit

ne

ne in suo Domicilio ac sede sepeliretur. Is à pueritiâ in hoc Cœnobio educatus, Augustæ enim natum ferunt, inter Religiosæ ac honestioris vitæ disciplinas laudabiliter adoleuit. Incidit autem Iuuenilis eius ætas fortè in Principatum Henrici IV. Imp. Idq́, eo Tempore quo graue illud ac diuturnum schisma, (cuius Guibertus Archiepiscopus Rauennas auctor præcipuus, & Henricus propugnator acerrimus extitêre,) in Ecclesiâ sic inualuit, vt Imperio toto rapinâ, igni, ferroq; miserè deuastato, pauci etiam Catholici Episcopi ex parte Romani Pontificis permanserint. Quapropter, vt ex Bertoldo Constantiensi manifestum est; *omnes penè Religiosi siue Clerici, siue Laici in aliqua Monasteriorum latibula huiusmodi mala declinauerunt, ne videlicet deuastationem Sanctæ Ecclesiæ cernerent, cui in nullo adminiculari possent. Satius enim illis videbatur vt saltem seipsos delitescendo saluarent, quam pro aliis incassum laborando cum eisdem perirent.* Tria tunc Monasteria ceteris excellebant, *S. Blasij in Nigrâ Sylua, S. Aurelij quod Hirsaugia, & S. Saluatoris quod Schafhusia, id est, Nauium Domus dicitur, ad quæ mirabilis multitudo Nobilium & Prudentium virorum hac tempestate in breui confugit.* Ergo & noster *Egino* tali impetu actus ad D. Blasij Cœnobium migrauit, ibiq; tam diu in gratiâ omnium vixit, donec famâ eius longius sparsâ in Ministerium Gebhardi Constantiensis Episcopi tunc exulis assumeretur. Quo cum domi forisq́, semper versatus tam prudenter rem egit, vt etiam non semel ad Sedem Apostolicam Legatus mitteretur. Anno deinde MCIX. *Henrico* IV. Imp. jam defuncto, cùm Ecclesia ab intestinis malis nonnihil respirasset, Egino requiritur, Abbas S. Vdalrici dicitur, & auspicia noui regiminis, quo eum vota omnium vocabant in hoc loco suscipit. Vidisses mox aliam hîc rerum faciem, nouâ luce omnia illustrari, vitia eliminari, Virtutes in pretio haberi, Numen ipsum magis propitium, multa per sanctos loci huius Patronos atque ipsum etiam Abbatem verè sanctum miranda patrare, quorum nonnulla Vdalscalcus (postmodum Abbas) præsens vidit, notauit & scriptis posteritati commendauit.

Bert. Append. ad Herman. Anno 1083.

Egino

Egino multa à Schiſmaticis aduerſa perpeſſus demùm extorris actus, meliori habito conſilio ad *Calixtum II. Pont. Max.* profectus rem omnem ex animi ſententiâ pro bono Eccleſiæ Auguſtanæ ſtatu geſſit, ſed rediturus, ô mira DEI iudicia! cum apud Oſtia Tyberina ſoluiſſet in Tuſciam nauigaturus, maris tempeſtate iactatus in morbum incidit, ac Piſas vix ægre delatus ibi diem clauſit extremum Idibus Iulij, vbi in Cænobio S. Michaëlis Camaldulenſium iuxta eiuſdem Ciuitatis Archiepiſcopos (talem Virtus merebatur honorem,) terræ mandatus fuit, publico certè Auguſtanorum luctu. Anno MCXX.





CAPVT OCTAVVM.

Dedicationes aliquot Solennes, aliiq; actus hîc exhibiti.

POst iteratas ſæpe huius ædis reparationes, Conſecrationes etiam ſæpius repetitas fuiſſe cenſendum eſt. Primã non lego. Certè ſanctos *VVicterpum*, *Simpertum* & *Vdalricum* qui alias alibi Eccleſias dedicauerint, cùm hanc à Barbaris ter exuſtam reſtaurârunt, recepto ab antiquis more etiam dedicaſſe non eſt locus ambigendi. Dedicationes autem memoratu digniores hæ fuerunt.

Embrico Epiſcopus Auguſtanus, qui inijt Anno MLXIV Eccleſiam SS. Vdalrici & Afræ, cùm anguſta eſſet, à fundamentis deſtruxit, & ampliorem, acceptis ab Anteceſſore ſuo Hẽrico quinquaginta talentis, reſtituit, reſeruatis tamẽ ſibi oblationibus & donarijs huic loco factis in recompẽſationẽ ſumptuũ. Pôſt circa annũ MLXXI. pręſentibus & adiuuantib9 Gunzone Aichſtadienſi & Euerhardo Friſingenſi Epiſcopis in peruigilio Natalis Diuæ Virginis ſollemni ritu eam dicauit.

Iterum deinde cùm Cænobium vnà cũ templo Anno MCLXXXIII. ex incendio collapsũ & per Henricum III. Abbatẽ reparatũ fuiſſet, facta eſt noua eiuſdẽ Conſecratio ſecundâ Paſchæ feriâ per Conradũ Archiepiſcopũ Moguntinũ, aſſiſtentibus alijs Epiſcopis Vdalſcalco Auguſtano, Ottone Friſingenſi, Hermanno Monaſterienſi, Ottone Aichſtadienſi & Bertoldo Tullenſi. Solenne hoc feſtũ & inter rara Auguſtæ fuit. Adfuit enim *Fridericus I.* Imp. (cuius iuſſu & auctoritate hæc Dedicatio inſtituta) cum tribus Filijs atque alijs Imperij Principibus. Erat profectò miranda tunc in Friderico Pietas erga Diuum Vdalricum, cuius ſacra Oſſa recens inuẽta ſuppoſitis humeris ipſe cum tribus Epiſcopis vſq; ad locum ſepulturę, quo etiãnum cubant ſingulari Religionis ac deuotionis exemplo portauit Anno MCLXXXVII.

Interuallo deinde trecentorum & quod excurrit annorum,

norum, Melchior de Stamhaim Abbas Templo ruinam rursus minitanti noua fundamenta moliri cæpit. Missis igitur nuntijs R^mum^. & Ill^um^. D. D. Petrum S. R. E. Tituli S. Vitalis Cardinalem de Schaumberg Episcopũ Augustanum acciuit, qui pro solitâ sua Pietate & Modestiâ ad diẽ Assumptionis Diuæ Virginis Augustã lubens venit, & huic ædificio primariũ lapidẽ in tantâ hominum frequentiâ, qualẽ vix videre hîc aliquando licuit summâ cũ solennitate, Anno MCCCCLXVII. posuit. Ibi etiã hæc mira contigerunt. Erat in eâ hominũ turbâ Adolescens puerũ, vt fit, vlnis gestãs. Is mala sorte dũ actũ hũc spectat è sublimi loco XV. pedes alto in subiectã lapidũ struem cũ infãte decidit & immunis ab omni noxâ vterq; resurgit. Iterũ aliud; Fors fuit vt cuidã ex Operis è superiori fabricę parte bipennis è manu laberetur atq; in caput Architecti infra stantis impetu caderet nec vllâ in parte illũ offenderet. Tertiũ hoc fuit. Saxum quoddã prægrande à muro solutũ supernè pręceps ruere cępit, iãq; cadẽdo tabulã fregerat, & proximũ erat vt Operas infernè opprimeret, sed Deo casũ notabiliter moderante saxũ aliò deflexit & sine cuiusquã noxâ in terrã vsq; cecidit. Addo & quartũ. Turris admodũ crassa Templo ad occidentẽ adhęrebat, quã in gratiã noui ædificij solo æquare conueniebat, idq; sumptu nõ leui, de quo iã cũ Opificib⁹ pactũ erat. Adstant fortè illi sub vesperũ diei cum viris Religiosis, & dũ de re quã commodissimè gerẽdâ consulunt, ecce Turris ab imo fundamento vsq; ad summũ fastigium sponte disrũpitur; Moto itaq; nonnihil fundamẽto reliquæ partes paulatim absq; alio quodã humano adminiculo subsidũt in cumulũ, in quẽ demùm Campana maior, quæ in suo ligneo claustro adhuc permanserat suspẽsa, placidè demittitur nec frangitur, vbi Numinis certè Prouidentiâ factũ vt & labori & sumptui parceretur. Diuis Patronis id etiam in acceptis relatum fuit, vnde & multorum animos Pietas tetigit vt liberaliùs opes suas in augmentum huius Ecclesiæ conferrent. Celebre igitur initium sumpsit hæc fabrica, sed ad Dedicationem, ruinâ cito nimis deformata, non peruenit.

Iam

Iam supereſt nos in medium producere pijſſimum illum Principem *Maximilianum I.* Imp. Auguſtum, cuius memoria, cum plurima tam in Vrbem hanc quam Monaſteriũ cõtulerit beneficia, ſanctè in veneratione eſt. Eius affectũ erga Diuum Vdalricũ (quem non vt patronũ ſolummodo coluit, verũ etiã vt Cognatũ, de cuius ſanguine deſcendebat, (*a*) amauit) ſatis docent monumenta quæ reliquit. Is Anno M. D. cõuocatis Imperij Proceribus publicũ Auguſtę Cõuentum inſtituit. Exurrexerat fortè iã tunc è ruinis pars illa Templi S. Vdalrici quæ ceciderat, pars altera, quâ Odeum eſt, vt melior reſtitueretur vſq; ad fundamentũ diſiecta erat. Duplex ergo huic Tẽplo durante illo Cõuentu acceſſit beneficiũ, Dedicatio ſolenniſſima, & primarij lapidis poſitio celeberrima.

(a) *Hedwigis ex Comitibus Küburgenſibus Mater fuit Rudolphi I. Imperatoris. Eyzing. Theſaur. Princ.*

Res ita accidit. Placuit Auguſtiſſimo Imperatori vtrique celebritati adeſſe & ſuo etiam facto celebriorem reddere Inſtituitur ergo ad III. Idus Iulias publica ſupplicatio ad ædem Diui Vdalrici; Eunt Clerici & ſeculares magno numero & põpâ. Primus ex ordine Principũ Bertoldus Comes Hennenbergius Archiepiſcopus Moguntinus vir multâ canitie venerãdus, ideoq; baculo nixus mitrã geſtans cũ reliquis inſignibus Pontificũ ſacris operaturus incedit. Pone eũ ſequitur Suffraganeus Aichſtadienſis medius inter Abbates S. Vdalrici Auguſtę & S. Crucis VVerdeæ Archiepiſcopo mitrati & ipſi inſeruientes. Hinc aulica Cęſaris familia; Mox ipſe *Maximilianus* Imperator cum *Friderico S. R. E.* Tituli S. Theodori * Cardinale Diacono Legato Apoſtolico. Tum reliqui Principes ac Dynaſtæ Fridericus Dux Saxoniæ Princeps Elector, Erneſtus huius Frater Archiepiſcopus Magdeburgenſis Germaniæ Primas, Albertus ac Georgius duces Bauariæ, Fridericus Marchio Brandenburgenſis, Henricus Dux Mechelburgenſis, Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis, Gabriel Eichſtadienſis & quotquot alij Principes, Comites & Barones. Vbi ad Eccleſię fores peruentũ, Moguntinus incorã omnibus ſalẽ, Cineres & alia ad Dedicationẽ neceſſaria ſolenni benedictione luſtrat, poſt vlteriorẽ Eccleſiæ conſecrationem

* *Titulus iſte hodie ſublatus eſt.*

Eichstadiensi suffraganeo committit. Ipse verò cum Imperatore atq; alijs Principibus ad locum vbi Lapides primarij ponendi erant progreditur. Lustratis ergo de more Lapidibus (tres autẽ Septem pedales erant ad hoc destinati) ac per opifices in imum fundamenti demissis, Imperator cum Cardinale descendit, sumptaque trullâ & malleo argenteis & hausto cæmento admodum dextrè primum collocat lapidem, Cardinalis mox alterum, queis demùm tertius superimponitur cũ Inscriptione.

IESV XPO SACRVM
D. MAXIMILIANVS. ROM. CÆSAR. AVGVSTVS AD III. IDVS. IVLIAS. A FVNDAMENTIS LAPIDEM. HVNC PRIMVM POSVIT ANNO M.D.

Trullæ verò, quam Imperator ad perpetuam rei memoriam in Sacrario asseruari iussit, quamuis hodie, nescio quo infortunio perdita non amplius extet, hæc verba inscripta fuêre

PERPETVÆ SECVRITATI
ET DIVO VDALRICO MAIORI ET PROPINQVO SVO EX PROSAPIA VETERE PRINCIPVM FERRETENSIVM
D. MAXIMILIANVS.
ROM. CÆSAR COMES DE PHIRT DEDICAVIT.
ANNO IVBILEO M. D. AD III. IDVS IVLIAS.

Est & aliud huius facti monumentum ab eodem Imperatore profectum; Statua lapidea Equestris iustæ magnitudinis, quam testandæ venerationi & propagandæ huius diei memoriæ extra Chorũ S. Vdalrici poni mandauit. Cæpta ea fuit, sed nõ perfecta Conspicitur etiamnum in Atrio Monasterij Eques cultu militari, sed rudi opere designatus potius quàm verè expressus.

Tandem & hæc pars Templi eaq; potior perfecta & exornata sub Ioanne Abbate qui hodie præsidet, vltimùm iã à Reuerendissimo & Illmo. Principe ac Domino D. Henrico Episcopo Augustano S. Vdalrici legitimo successore, vero amatore ac studiosissimo imitatore celebri pompâ dicata fuit, adiuuãte R^mo. D. Sebastiano Breuning eius suffraganeo VII. Calend. Septemb. Anno MDCVII.

CAPVT

CAPVT NONVM.

Sodalitas SS. Vdalrici & Afræ, & quorundam Nomina eidem inscripta.

PLures in hac Vrbe celebres habentur Sodalitates, queis tamen hæc nostra, sine inuidiâ dicam, antiquitate præeminet. Ea primò instituta fuit Anno MCCCCXL. sub Abbate Ioanne de Hohenstein hortante & adjuuante Ill.mo Cardinale & Episcopo Augustano Petro de Schaumberg, excitandæ scilicet Religioni & Pietati erga Diuos Patronos in frigefactis hominũ animis, cùm paulò ante habitâ Constantiæ Synodo Patres illi cunctis Ecclesiæ morbis prospiciendum esse decreuissent. Vnde plurimi vtriusq; sexus à principio statim in album eiusdem relati. Sed mox interuallo aliquo maiora cepit incrementa. Nam post annum M. CCCCLXVII. cùm Abbas Melchior de Stamhaim nouam Templi structuram emoliretur, auctoritate eiusdem Illustrissimi Cardinalis ea de nouo confirmata. decretis etiam annuis pro ijs, qui ex Sodalitate diem extremum clausissent & ad Ecclesiæ structuram aliquid contulissent, funeralibus, à Pontifice Maximo Nicolao V. tunc approbata & Indulgentijs aucta fuit. Hinc plures agminatim sua Nomina dederunt, inter quos non pauci etiam potentiâ & dignitate insignes;

Fridericus III. Rom. Imper. semper Augustus cum Coniuge suâ Eleonora Regis Portugalliæ Filiâ.

Petrus S. R. E. Tit. S. Vitalis Cardinalis de Schaumberg Episcopus Augustanus & per Germaniam Legatus à Latere.

Ludouicus Dux Bauariæ cum conjuge suâ Ducis Saxoniæ Filiâ.

Georgius Dux Bauariæ cum conjuge suâ Hartvvige Regis Poloniæ Filiâ

Sigismundus Archidux Austriæ cum primâ coniuge suâ Leonora Regis Scotiæ Filiâ.

Fridericus de Zollern Episcopus Augustanus.

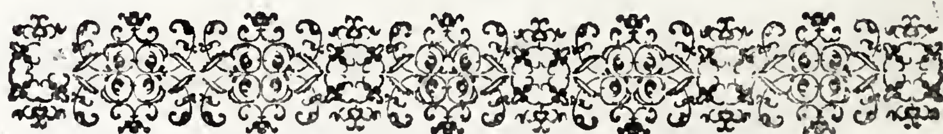
Maximilianus I. Rom. Imp. Semper Augustus.

Henricus de Liechtenavv Episcopus Augustanus.

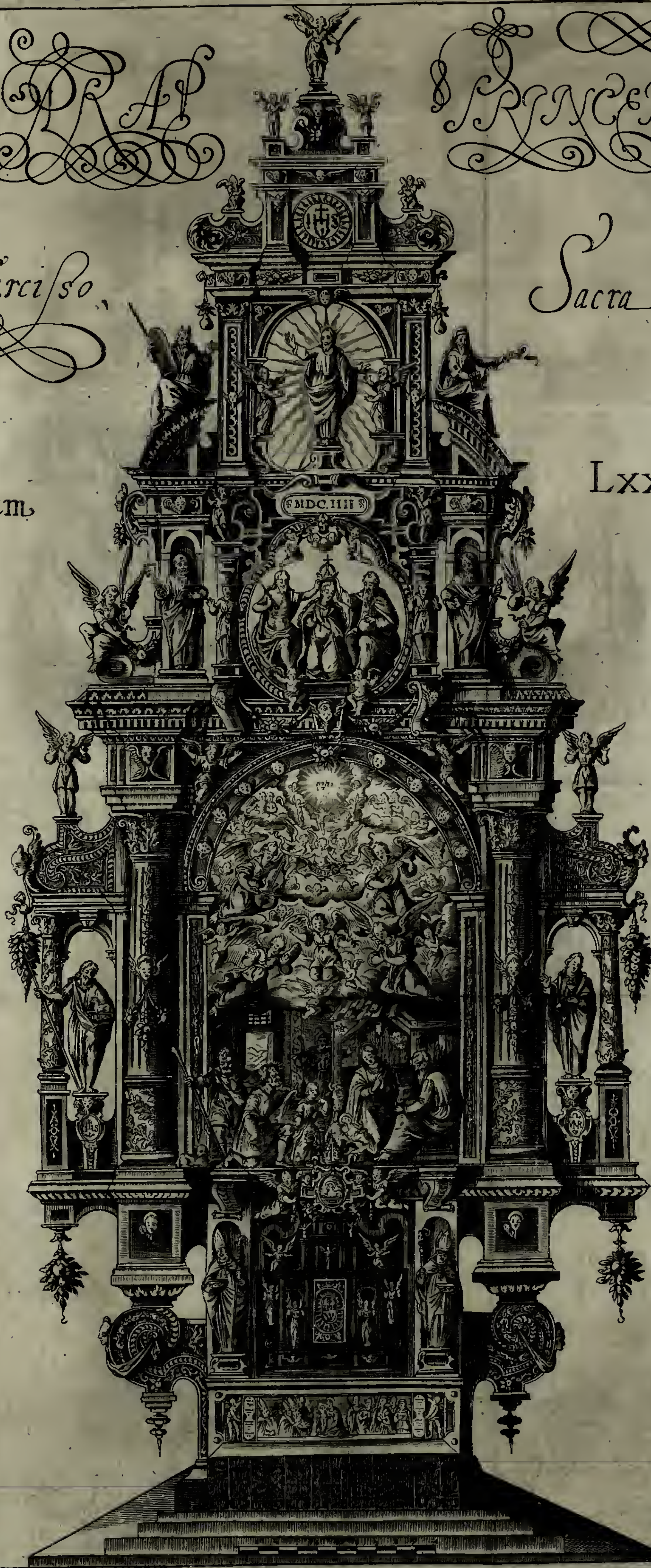
Otho Truchses de VValdburg ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Cardinalis Albanenſis & Auguſtanus ſe propriâ manu inſcripſit. Die S. Pauli vltimâ Menſis Auguſti Anno MDLXV. Superſedeo nominare ſingulos.

Certè Oppida integra, Conuentus & Monaſteria tam virorum quam Fæminarum huic Sodalitati ſeſe deuouerunt, Sed feruor etiam iſte breui remiſſus tepeſcere cepit; Nam Religione & Pietate paſſim contemptâ & exulante per plures annos nemo huic Sodalitati deuotus, nemo adſcriptus fuit.

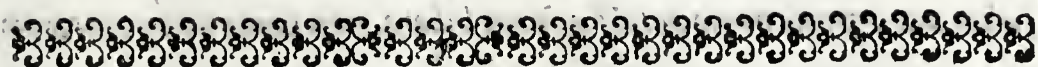
Atqui jam noſtro æuo Templi huius ædificium ex integro perfectum & ampliter ornatum, minus fortè decorum videri poterat ſi hoc ſolo auito & præclaro ornamento, quod neglectu penitus defecerat, in poſterum careret, idcirco Ioannes Abbas maiorum Pietatem ſecutus & æmulatus, Sodalitatem hanc veluti ſepultam reſuſcitauit, & capto cum Prudentibus viris conſilio nouas, pro Diuino cultu in ſingulos annos, menſes & hebdomadas augendo, leges ſanxit, quas Reuerendiſſimus & Ill.mus Princeps Henricus Epiſcopus Auguſtanus Anno MDCX. approbauit, Paulus V. Pont. Max. ampliſſimis Indulgentijs in perpetuum duraturis liberaliter donauit, & multos adeò prouocauit vt Nomina ſua eidem mox darent, ex quibus nonnullæ etiam Principum Titulo inſignes Perſonæ; Antiſtites, Comites, Barones ac Nobiles vtriuſq; ſexus plurimi; è plebe numerus ſine numero. Nec deſunt etiam alienigenæ atque è longè diſſitis Prouincijs aduenientes qui in Diuorum Vdalrici & Afræ Fidem & clientelam adſcribi cupiunt & gratis obtinent.



CAPVT


ARA
PRINCEPS.
S. Narcisso
Sacra
Pedum
LXXX
MDC.IIII
IHS

CAPVT



CAPVT DECIMVM.

Aræ & Sacella, quædam intra, quædam juxta Templum.

ILlarum prima eſt S. *Narciſſi Epiſcopi & Martyris*, quæ etiã Diuis Ioanni Baptiſtæ & Euangeliſtæ ſacra. *Hic inſerendũ Altare Maius S. Narciſſo.* Eam principem appellamus à loco, quia ſupremum occupat, à ſplendore quia ceteris elegantior, à magnitudine, quià reliquis altior, deniq; à dignitate, quia Sanctuarium auguſtiſſimæ Euchariſtiæ aſſeruandæ complectitur. Ea Diuo Narciſſo jure debebatur primo ſcilicet Auguſtanorũ Apoſtolo & Doctori. Nam is, vt pauca de eo, præterquam quod ſupra jam dictum eſt, referamus, Gerundẽſis in Hiſpaniâ Tarraconenſi Epiſcopus, cùm ob immanem Diocletiani perſecutionem ad tempus loco cederet, Auguſtam cum Diacono Felice venit, *Afram* primò Filiam cum Matre *Hilariâ* ac tribus puellis *Dignâ, Eunomiâ & Eutropiâ*, mox omnem eius cognationem Chriſtianam Fidem edocuit.* Quos cum Gentiles aliqui ex ſignis quibuſdam, præſertim quod frequenter Crucem in frontibus pingerent, Chriſtianos eſſe deprehendiſſent, ad necem quæſierunt, ſed Afra Raab * Hierichuntidem imitata, quæ olim exploratores Ioſue ſub lino abſconderat, hos Chriſti ſeruos ſub lini faſciculis cælans ſeruauit, & proditores ſermonis ambiguitate, aut certè fictâ quadam excuſatione quaſi ad ſacrificium abijſſent, eluſit. Malignus etiam Genius qui Afram cum puellis ſuis à teneris jam annis ſibi deuotam tenebat, Ægyptij ſpecie Elephantiaco ſimilis noctu apparens, hanc prædam diu poſſeſſam injuſtè ſibi eripi conqueſtus eſt. Quem Narciſſus Oratione & Iejunio facilè pepulit, ſed pulchrâ & ingenioſâ diſputatione prius confudit. Nam cùm ille vel *vnam animam comedentis & bibentis, dormientis atque iterum euigilantis* ſibi donari rogaſſet, annuit Epiſcopus, ſed Dæmonem adiurauit de occidendo ſtatim illo quem conceſſiſſet ; Ille jurejurando ſe facturum reſpondit; Tum Epiſcopus, *Vade*, inquit *juxta Flumen Fontis Alpium Julia-*

** Anno CCCII.*

** Ios. 2.*

Juliarum, vnde nemo poteſt aquam bibere, nec homo non pecus, non fera aliqua, quia Draco ibi habitat & de flatu eius omnes qui ad fontem acceſſerint moriuntur, hunc interfice, & animam eius in tuam poteſtatem redige. Dæmon Epiſcopo multum conuiciatus parere tamen cogitur juramento conſtrictus & Draconem interficit. Itaque fons ille purus ſemel factus, ex eo ſemper manſit. Narciſſus Apoſtolicò munere perfunctus poſt nouem menſes Gerundam redijt, vbi per tres annos pro Chriſtianâ Religione laborans multos Chriſto adjunxit. Demùm cùm ad Aram rem diuinam faceret, ipſemet hoſtia fit, & tribus acceptis in humero, gutture & ſurâ vulneribus, quæ ſicarius intulerat, occumbit circa Annum CCCVI. Eius feſtiua memoria IV. Calend. Nouemb. Auguſtæ colitur, quamuis in Romano Martyrologio XV. Calend. Aprilis ponatur. Anno pôſt MLXXXVII. (quod hîc notatu dignum.) Sigehardus Abbas S. Vdalrici Fratrem Laicum è ſuo Conuentu in Hiſpanias ad Berengarium Epiſcopum Gerundenſem miſit, qui & hiſtoriam D. Afræ plenius exploraret, & Reliquiarum aliquid de D. Narciſſo Auguſtanorum Apoſtolo adferret. Ille ſuâ legatione functus de Corpore D. Narciſſi nil impetrauit, quod integrum & incorruptum adhuc eſſet, de veſtimento tamen & Stolâ, cum quibus in ſepulchro conditus erat, partem accepit cum alijs quibuſdam Sanctorum Reliquijs; de oſſibus carne & cruore terrâ mixtis, itemq; veſtimentis ſancti Felicis Martyris, non illius Diaconi S. Narciſſi, ſed alterius quem vt Apoſtolum venerantur Gerundenſes. Præterea de oſſibus S. Romani Martyris Socij eiuſdem S. Felicis, quos eodem Anno XII. Calend. Aug. prædictus Frater Auguſtam intulit, cuius translationis memoria eodem die quotannis in noſtrâ Eccleſiâ ſeruatur. Neq; mirandum de Corpore S. Narciſſi adhuc integro nihil impetratum, non enim fas eſt ſacra pignora, quæ Deus mirabiliter cuſtodit, temerè violare. Ferunt Abbatem quendam partem digiti pedis ex huius ſancti Viri Corpore clam auferre conatum aliquando fuiſſe, ſed Sanctum prodigiosè pedem retraxiſſe, & ſic temeraria auſa repreſſiſſe.



SARCOm
cum Tumba
S: VDALRICI
Credum
LXII

S. VDALRICe
ORA PRO NO.

repressisse. Quid quod Baronius(*a*) de eodem refert? Sub Petro Aragonum Rege cum Gerunda per Carolum Siciliæ & Philippum Franciæ Reges caperetur, ex sepulchro S. Narcissi, quod milites ausi violare, muscarum examen egressum in exercitum infesto agmine irruisse, ingentem cladem intulisse & in fugam etiam egisse, adeoq; ab incæpto desistere coëgisse, ex quo Muscæ S. Narcissi apud eos in Prouerbium abierint. Factum hoc Anno M. CCLXXXVI. VIII. Septemb.

(a) *Bar. Not. ad Matyr. XV. Cal. April.*

Altera *S. Vdalrici Ara* versus Austrum sita est, quæ & sacra eius ossa continet. Mira quæ Diuus iste tam viuens quam post obitum gessit, plura sunt quam vt hâc paginâ stringi queant. Virtutũ eius elogium satis amplum breui sententiâ Martyrologium Romanũ 4. Non. Iulij complexũ est, cum eum *miræ abstinentiæ, largitatis & vigilantiæ ac miraculorũ gratiâ illustrẽ* Virum appellat. Natus est ex Patre *Hupaldo* nobilissimo Kyburgensi ac Dilingensi Comite, Matre *Thietburgâ* Burchardi Sueuiæ Ducis Filiâ, Anno DCCCXC. Mirantur autẽ meritò aliqui cur Sigebertus in Boicâ natũ scribat. Puer in S. Galli Cænobio enutritus & eruditus est, sed prius quã Sacræ Religioni voto se adstringere posset, inde euocatus *Adalberoni* Episcopo Augustano consanguineo suo traditus, eiusdẽ breui Camerarius effectus est. Romã Religionis causâ ter adijt. Anno CMXXIII. Hiltino Episcopo defuncto in Augustanâ sede successit & V. Calend. Ianuar. ordinatus est. Prælio adfuit & Victoriæ magna pars fuit quam *Otho Magnus Imperator* de Hungaris ad internecionem cæsis Anno CMLV. IV. Calend. Augusti reportauit.

Hic inserendũ Altare S. Vdalrici.

Cum præfuisset annis L. obijt IV. Non. Iulij Anno CMLXXIII. ætatis suæ LXXXIII. *S. VVolffgãgus* Ratisbonẽsis Antistes Vdalricũ fataliter decũbentẽ inuisurus Augustã opportunè venit, & cũ mortuũ jã reperisset, sacris operat⁹, funebria justa Episcopus ipse Amico & Episcopo à quo presbyter ordinat⁹ fuerat multis cũ lachrymis persoluit, ac terræ corpus suauissimo odore fragrãs mandauit. Locũ sepulturæ juxta tumulũ S. Afræ viuus sibi elegit, in eoq; cryptam subterraneam fieri curauit, in quâ

CCX. annis cōditus jacuit. Anno pôst CMXCIII. *Luitolfo* Augustēsi Episcopo petēte à *Ioanne XV. P. M.* solenni ritu inter Diuos relatus fuit. Et quamuis in Ecclesiâ mos semper fuerit viris sanctitate, virtutibus & miraculis claris celestes decernere honores & in sacros codices referre, ritus tamen ille solennis quo hodie vtitur Ecclesia recentior est, & primò legitur (*b*) vsurpatus *à Leone III. Pont. Max.* qui *S. Suitbertum* VVerdensem Episcopum *Carolo M. Jmp.* petente Anno DCCCIII. in Sanctorum numerum retulit. Fuit igitur ista S. Vdalrici Canonizatio, vt vocāt, inter primas, & ordine secunda quæ inueniri potuit (*c*) Cum deinde Anno MCLXXXIII. Templum S. Vdalrici incendio absumeretur, tecti culmen, trabes & Saxa collabentia sepulchrum S. Vdalrici adeo oppressêre, vt vix spes tunc superesset sacri eius corporis amplius recuperandi. Verùm Deus qui custodit ossa suorum sanctorum ne conterantur, (*d*) etiam hæc inter ruinas seruauit illæsa. Nam Hartvvigo Episcopo jubente cōducti ad hoc viri per aliquot Septimanas quærunt & fodiūt, nec aliud refodiūt, nisi duas specus easq; vacuas, vnde suspicio nō leuis Corp⁹ S. Vdalrici non adesse, desperāt etiā inuenire. Iterū tamen quærere incipiunt & fodere spē non irritam fouentes donec ad tertiā specum reliquis inferiorē ventū. Aduocantur itaq; viri Religiosi, Episcopus ipse in fossam demittitur & ossa S. Vdalrici Pontificali vestitu nec dum vetustate consumpto circūdata cum varijs aliorū Sanctorū reliquijs invenit, & mox capto cōsilio Anathema dicit in eos qui furto de Sancti Viri Ossibus aliquid surripere ausi fuissent.

(b) *Bellarm. Tom. 1. Controu. lib. de Sanct. Beatitud. & Canon. c. 8.*

(c) *Angel. Rocca. Comm. de Canon. Sanct.*

(d) *Ps. 33.*

Ergo sacrum Corpus cetera illæsum & integrum è ligneo loculo sublatū, ęneoq; capulo inclusū ex humiliori in altiorē locum translatū & pone altare positū vsq; ad annū MDCVI. ita fuit, vbi demùm nouo huic altari commodius erigendo tumba parùm mota & in obliquum versa, vti & altera D. Afræ, ipsa Aræ loco successit. Memini porro me ex literis R. P. *Bernardini Castorij* Societatis IESV Presbyteri legisse paucos ante annos particulam de Ossibus *S. Vdalrici* Ratisbonâ Ro-

mani

mam ad Collegium *S. Apollinaris* missam & donatam, veneranterq; ibi susceptam esse, & exinde diem festum eius quotannis nouo statuto solennē haberi. Nos verò etsi nescimus quādo & quo casu particula illa Ratisbonā aliquando delata fuerit, Diuo tamen nostro hanc gloriam minimè inuidemus, imo potius Nomini & cultui eius augendo & propagando facilè inducimur vt credamus eas de S. Vdalrico veras & genuinas reliquias esse.

Dignum hîc memoratu beneficiū, quod per meritū *S. Vdalrici* huic loco ac toti Diœcesi Diuino munere accessit. Siquidem Glires, genus animaliū non tam molestū quàm nociuū, quidquid terrarū Augustanæ Diœceseos ambitu continetur, inhabitare nequeūt, sed nec viuere illis hîc concessum. Profectò curiosi aliqui legūtur aliunde viuos aliquando intulisse, qui mox vt terrā attigerūt, viuere desierint. Augetur hoc mirū alio miraculo. Nam & pulueres ex veteri sepulchro, in quo Caro D. Vdalrici, vt fert hominū conditio, corrupta in terrā abijt, desumpti, & in loca vbi id genus animaliū familiare est delati, ab omni statim eorundem infestatione reddunt libera. O uim certè diuinam! Eam Europa pænè vniuersa testari potest, ex cuius etiā remotissimis Prouincijs indies adueniūt qui hoc munus petūt & magna cū Religione domū ferunt. Libet hîc referre testimoniū recens ex Tyrolensi Comitatu *Oendorfio*, loco prope Svvazium sito, vbi celebres illę Aurifodinæ, ad nos missū. Erat pellendis eiusmodi animalibus Terra S. Vdalrici, vt vocāt, pridem illuc perlata, & religiosè in principio asseruata, cuius virtute pestifera illa progenies mox eliminata. Incolæ, liberi jam & securi à molestiâ, ab honore etiam, vt fit, Diuo eiusq; reliquijs exhibendo cessant. Sed ecce rursus apparent glires non minori quàm prius numero, nec sciunt vnde; Tandem incidit cogitatio D. Vdalrici, cuius nuper tam potentem experti opem fuerant; Recurrunt ergò ad illam, vota nuncupant, fidem & fiduciā habent; Mirū dictu. Glires statim Diuo fauente aufugiūt & locum sponte velut ingrati hospites nemine alio pellente penitus deserunt. Cæci sunt & plus quam cæci qui

hæc non vident, & manum DEI non agnoſcunt! Nihil hîc addo de Errore quo nonnulli perſuaſi noſtrum Vdalricum Mediolani patrum memoriâ inuentum credunt, ibiq; miraculis etiam clareſcentem venerantur; Ex his iam dictis certè facilè euertitur, neque eſt ratio quæ illum defendat, quiſquis tandem ille inuentus fuerit.

Altare S. Afræ hic inſerendum

Tertia ad Aquilonem Ara eſt D. Afræ ſacro Corpore nobilitata. Afram Cypriam genere fuiſſe, Veneri ab ineunte ętate à parentibus ſacerdotem conſecratam, turpi cultu Cyprio more eam veneratam priuſquam Chriſti numeris adſcriberetur, conſtat ex verbis Hilariæ

(e) Cõuerſ. Afr.

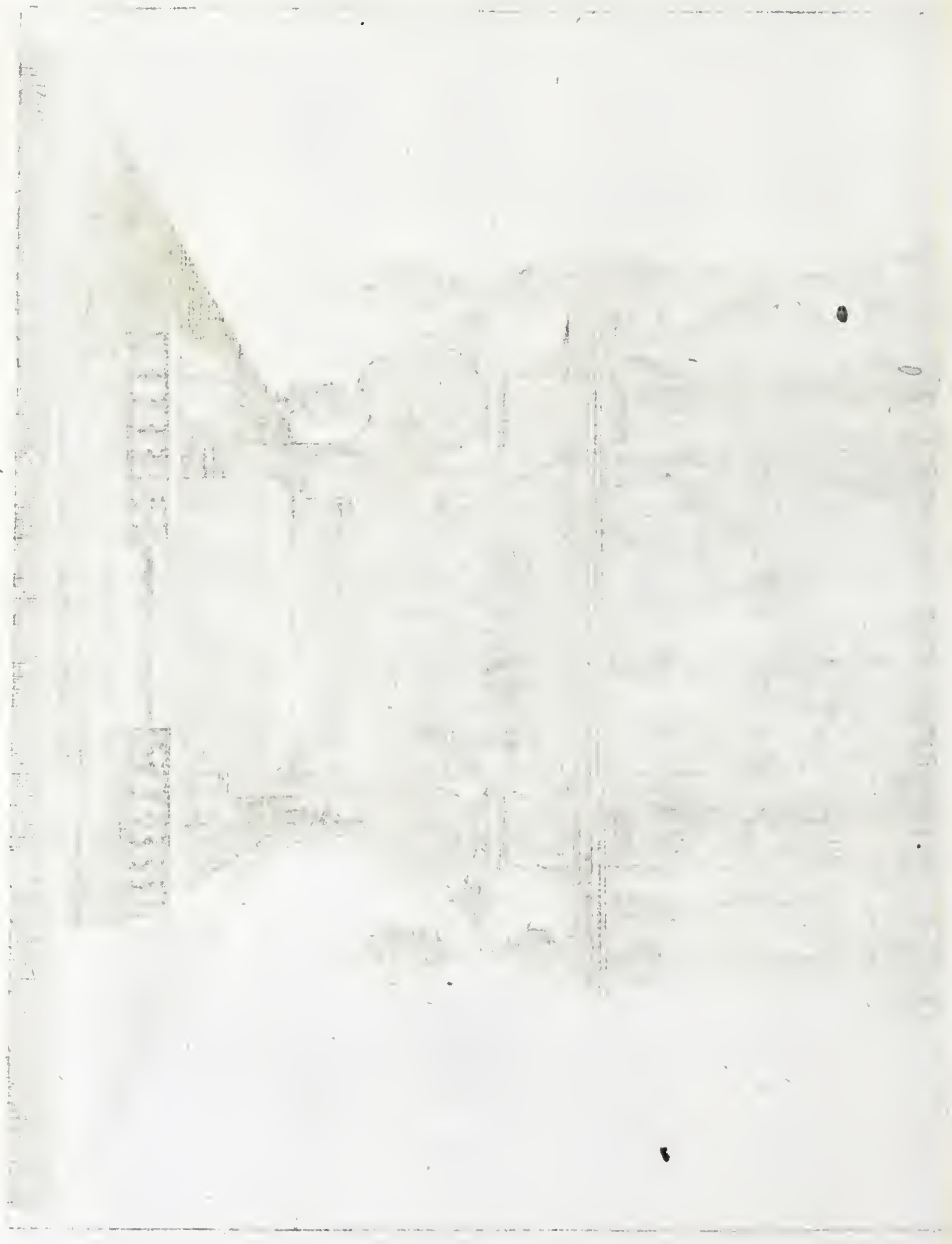
(e) Matris ad Narciſſum Epiſcopum, quæ ab antiquo ſcriptore in actis eius fideliter referuntur in hunc modum. *Parentes mei Cyprij fuerunt & inde venerunt cum ſacris Veneris. Et Venus coli non poteſt niſi ab his fœminis quæ fuerint fornicatæ: Ideo ego denique Filiam meam ſacris Veneris conſecraui quaſi Deæ Veneri ſeruituram* &c. Quæ autem præterea in Præfatione, quam vulgares libri communiter præfixam habent, in medium adferuntur, *Afræ Natale ſolum Cyprum fuiſſe, Patrem Inſulæ illius Regem cum alio Rege infeliciter pugnaſſe, atque in prælio occubuiſſe, Hilariam Reginam cum Filiâ Afrâ & totâ Cognatione fugâ dilapſam Romam veniſſe; Afram ſomnio ter monitam inde rurſus exceßiſſe & Auguſtam vrbem vbi Lyco amne Bauari à Sueuis diuiſi, ire iuſſam, & migraſſe ſpe noui regni adipiſcendi,* & quædam alia, incerta ſunt, & meo quidem iudicio à Doctiſſimo Viro

(f) Velſ. Comm. in Conuerſ. S. Afr.

Marco Velſero (*f*) optimis rationibus ducto meritò inter fabulas reiecta. Quis enim tunc Rex Cypri, quæ multos ante annos in Prouinciam redacta Romanis ſeruierat? aut quî Bauari à Sueuis Lyco amne tunc diuiſi quorum diſtinctio his locis multos poſt annos introducta, cum prius vnam Prouinciam ſub Ræatiæ Nomenclaturâ conſtituerent, nec Sueui Danubium tunc tranſgreſſi fuiſſent? Eam igitur ex Cypro Inſulâ originem traxiſſe non abnuimus, quo caſu verò parentes eius ſiue maiores inde digreſſi Auguſtam venerint, nemini conſtare hactenus potuit. Lego tamen apud Matthiam Quadum Compendio Vniuerſi lib. 2. c. 46 ante Conſtãtini Magni tem-

ARA
cum
Tumba
S. AFRAE
Pedum
LXII.





temporaCyprum Insulam XXXVI. annis continuis ob aquarum indigentiam, cum nunquam pluisset, ab incolis penitus derelictam fuisse. An forte similis causa fuerit Hilariæ vel eius parentibus inde emigrandi, & Augustam concedendi, prudens cogitare poterit. De Regiâ stirpe, ex quâ vulgô eam progenitam faciunt, res non minus dubia; Nam etsi id probari liquidò non possit, asserentem tamen non facilè quis redarguat; Neque enim incredibile est post extinctos Reges & constitutam Prouinciam de regio sanguine reliquias aliquas superuiuere potuisse. Hoc certum habemus ea Insignia cum Crucibus & Leonibus distincta quæ solent D. Afræ appingi nihil ad antiquos Cypri Reges pertinere; Sunt enim, vt acutè, sicut omnia, perspexit Velserus, Insignia *Lusinianorum* qui post excisum in Palæstinâ Francicum imperium, in Cypro rerum potiti, Hierosolymæ & Cypri Reges, quamuis non diu duraturi, dici voluerunt, circa Annum MCXCI. (g) Ergo Afra Christianâ Religione à S. Narcisso imbuta, Veneri mox nuntium misit & omni turpitudini valedixit, quod Gentiles diu latere non potuit, nam ea post IX. à Conuersione menses, dies XII. (aliqui integrum adhuc superaddunt annum) sæuiente Diocletiani persecutione comprehensa & Gaio Iudici oblata, cum se Christianam constanter profiteretur, nec blanditijs nec tormentis moueri posset vt Dijs sacrificaret, damnata & viua incendi iussa est. Quam sententiam illa magno animo accipiens, supplicium hilari vultu adijt: Cumque ad stipitem reuincta flammis vndique cingeretur, audita est IESV Christo gratias agere, & tales preces effundere, quod *qui pro toto Mundo solus hostia in Cruce oblatus esset, iustus pro iniustis, bonus pro malis, benedictus pro maledictis, mundus à peccato pro peccatoribus Uniuersis, ipsam quoq; dignaretur habere hostiam.* Et cum dicto sanctam animam, corpore igni nihil læso, efflauit. Neque mirum corpus à flammâ tunc non læsum, prodit enim Passionis historia Afram sarmentis circumdatam, quæ lentum concipiunt ignem, quo corpora Martyrum assari potius quam cremari solebant, erantque non tam accelerandæ quam differen-

(g) Vide etiam peregrinationẽ Georgij Ehingeri ad diuersa regna cum Iconibus Regum eorumq; insignibus germanicè editam Augustæ Anno MDC.

Anno CCC.III. VII. die Augusti.

differendæ Morti ac protrahendæ pænæ inuenta, cum validâ flammâ citius extingui & consumi potuissent, Vnde etiam barbara Gentilium crudelitas æstimari potest. Afra extincta hoc loco, Memoriâ scilicet quam sibi suisque viua fieri curauerat, condita fuit, mansitque ita vsque ad Annum MLXIV. quo ab Embricone Episcopo nouam Templi structuram moliente adhuc integra inuenta, sublimiori & augustiori loco reposita fuit. Exinde ea celebrior indies facta, Exteros etiã ad sui venerationem allexit. Equidem *Anno Coloniensis Archiepiscopus* multis precibus ab Embricone Augustano munus aliquod de Diuæ huius corpore ex magno erga eam affectu petijt, & obtinuit. Ex consilio autem Fratrum Cænobij S. Afræ Episcopus Tumbam aperuit, & quia corpus adhuc integrum & veluti candidissimo cæmento obductum reperit, articulum vnum ex maiori digito pedis abstulit & Archiepiscopo donum misit. Similis deuotio paucis pôst annis animum *Henrici IV.* Imp. tetigit, & vtinam semper eam habuisset. Is Spirę Ecclesiam construxit, quam D. Afræ voluit sacram. Hermannum ergo Episcopum Augustanum rogat augendæ venerationi nouæ Ecclesiæ reliquiarum aliquid de S. Afra submitteret. Ille anxius & expers Consilij Abbatem Cœnobij & Clerum conuocat & quid facto opus in re tam graui inquirit. Capto demùm consilio alterum articulum digiti pedis residuum Imperatori concedendum decernunt, & reipsâ depromunt. Interea Ciues armati fores Ecclesiæ munire ac diligentissimè cauere, ne quid maioris notę de tantis reliquijs auferretur, optantes potius mori quam thesaurum tam amatũ amittere. Postquam hæc facta, rursus occlusa Tumba, neque ad hæc vsque Tempora reserata fuit. Beneficam se Diua hæc sæpius cùm aliâs ostendit, tum maximè in Incendiorum periculis ope suâ adfuit. Exemplis tam veteribus quam recentibus id demonstrari posset, sed quia passim sunt obuia, operæ pretium non fecerim si ea hîc reposuero.

Quartum S. Crucis Altare in medio Templi visitur quatuor Imaginibus æreis eximiæ magnitudinis conspi-

conſpicuum; Chriſti Crucifixi, hinc Diuæ Virginis Matris, illinc Diui Ioannis dilecti Diſcipuli, in medio D. Mariæ Magdalenæ in genua procumbentis & Crucem amplectentis. Crux ipſa ebeno inducta in ſat magnam altitudinem aſſurgit. Priuilegio Animabus in Purgatorio ter in Septimanâ ſubueniendi à Paulo V. Pont. Max. auctum fuit, vnde in fronte hæc verba aureis literis inſculpta cernuntur, ALTARE PRIVILEGIATVM. A tergo præter verſus quoſdam inſcriptos etiam hæc verba leguntur;

DISCE HOSPES CHRISTIANE NON AES SED RES. VT FLEBILE CHRISTI PATIENTIS ARGVMENTVM GRATA SEMPER MENTE REVOLVERES; HOC MONVMENTVM.

IOANNES ABBAS.
FIERI CVRAVIT.
ANNO P.C.N.MDC.V.

Ad dexteram propè conſpicitur quintum Altare *D. Virgini* ſacrum, quod Aſſumptionis eiuſdem hiſtoriam coloribus eleganter expreſſam oculis exhibet. Munus eſt ab Illuſtri ac Generoſo Domino *Chriſtophoro Fuggaro* Libero Barone in Kirchberg & VVeiſſenhorn Ioannis F. Antonij N. Crypta ibi eſt ſubterranea, Monumentum ſcilicet quod ſibi ſuisque viuus poſuit, & iam cum Coniuge ſuâ Mariâ ex Comitibus de Schvvarzenberg mortuus inhabitat.

Huic ad læuam ſextum non diſſimile reſpondet, *D. Benedicto* & omnibus qui è Benedictinâ familiâ Beatorũ numeris adſcripti dicatum. Id Ioannes Abbas qui hodie eſt, Anteceſſoris ſui pijs Manibus Epitaphij loco ob eius inſignia merita fieri curauit cum hâc Inſcriptione.

D. O. M.
IACOBO. KOEPPLINIO. ABBATI. QVONDAM. DVOS. ET. QVINQVAGINTA. ANNOS. DE. HOC. MONASTERIO. BENE. MERENTI. IPSO. TANDEM. ANNO. SECVLARI. M.DC. DIE. VIII. FEBR. DEFVNCTO, VT. MORTVVS. IN MEMORIA. HOMINVM. NVNQVAM. NON. VIVERET, HANC. ARAM. IOANNES. ABBAS. EIDEM. SVCCEDENS. L. M. POS. ANNO. MDCXXII. SVI. REGIMINIS. XXII.

Dextera

Dextera ingredientibus Ala quinque sacella habet. Primum *S. Georgij* Martyris electum pro sepulturâ ab Illustri ac Generoso Domino *Georgio Fuggaro* Raymundi F. Lib. Barone in Kirchberg & VVeissenhorn; In eo ipse cum conjuge & copiosâ prole post solutum Naturæ debitum jam quiescit.

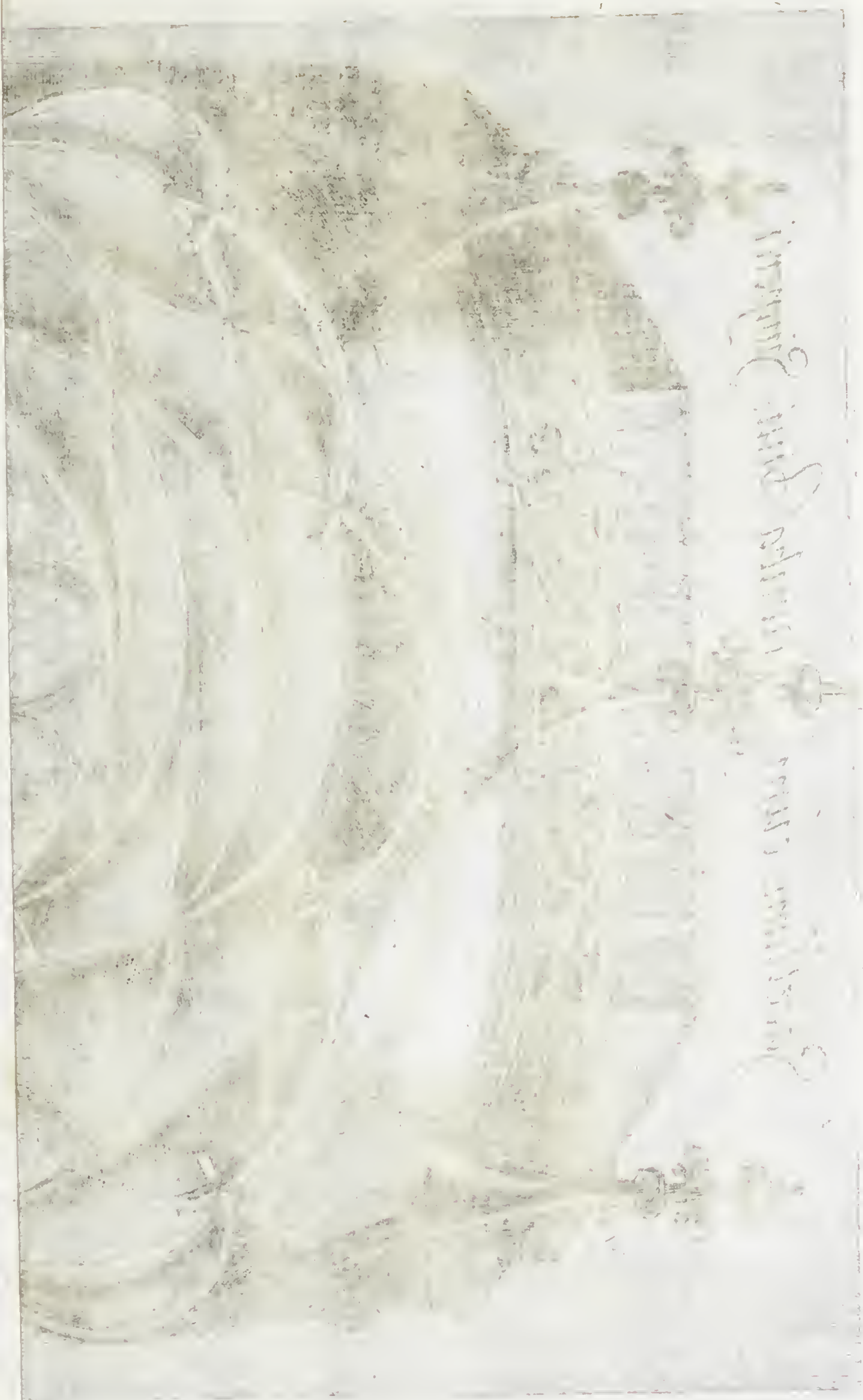
Alterum *D. Andreæ* Apostoli Titulum præferens Illustris ac Generosi *D. Marci Fuggeri* Antonij F. Lib. Bar. in Kirchberg & VVeissenhorn S. C. M. Consiliarij ac Duûmviri Augustani magnificentiam exhibet. Clauditur septo sat pulchro & sumptuoso marmoreis columnis ac ferreis cancellis distincto, cui Christi Seruatoris ac duodecim Apostolorum statuæ è candido Marmore superstant. Marcus cum conjuge Sibillâ VVilhelmi Comitis ab Eberstein Filiâ ac totâ posteritate, erecto etiam spectabili Monumento, hîc sepeliri voluit.

Hic inserendus Iconismus Sepulchri S. Symperti.

Eodem septo comprehenditur tertium Sacellum *S. Simperti* Episcopi Nomine & Ossibus celeberrimum. Is Amberto Duce Austrasiæ & Symphorianâ Pipini Regis Filiâ Caroli Magni Sorore natus, puer Murbacense Cænobium ingressus inter pietatem & literas gnauiter adoleuit. Defuncto Abbate eiusdem Cænobij votis omnium Abbas eligitur. *Carolus* deinde *Magnus* confecto feliciter Boico bello, rebusq; compositis, cùm Augustam multis interea cladibus afflictam ac vexatam pristino ornatui restituere decreuisset, sedesq; Pontificalis ibi aliquandiu vacasset, Simpertum Virum omni virtutum genere probatissimum Summo Pontifice approbante, Augustanæ Ecclesiæ præfecit Episcopum. Quam ille dignitatem factis mox adæquauit; S. Afræ Basilicam flammis absumptam & S. Magni Monasterium in Faucibus disiectum restituit. Diæcesim Augustanam *Leonis* III. Pont. Max. & *Caroli Imp.* auctoritate vltra Lycum amnem, cuius antea is limes erat, longè in Boicam extendit. Multa alia cùm in Synodis tum in Aulâ Imperatoriâ pro vtriusque & Ecclesiasticæ & Ciuilis Reip. bono præclarè gessit. Demùm ordinationis Anno XXX. IV. Id. Octob. migrauit ad superos, cuius vitæ Sanctimoni-

Circa Annum DCCC.

am






Sacellum cum tumba Diui Simperti
Mathias Kager
delineavit
Wolf Kilian
sculpsit



am plurima quæ ad eius ſepulchrum ſæpè contigêre miracula, abunde teſtantur. Inter cætera vnum hoc recenſendum. Cum Anno MCLXXXIII. totum Templum incendio perijſſet, adeoq; huius Diui ſepulchrum Dio expoſitum eſſet, pluuiæq; & Imbres qui tunc maximi cadebant, totã Templi aream aquis operirent, ſola eius Tumba, quæ ſolũ altitudine non excedebat, immunis ab inundatione remanſit, quam Aquę diuinâ vi prohibitæ cõtingere non ſunt auſæ. Certè innumeræ figuræ hominũ vtriuſq; ſexus, infantũ præſertim ex cerâ fictæ, quę paſſim quotidie adferũtur latã ſæpiſſimè opem ſatis oſtendũt. Eam ob cauſam *Nicolaus V.* Pont. Max. procurante *Petro* S. R. E. Cardinale Epiſcopo Auguſtano eũ inter Diuos coli, feſtãq; quotannis eius memoriã in hoc Cænobio agi meritò cõceſſit. Quod idẽ *Gregorius XV.* nuper Anno MDCXXIV. curante R^{mo}. & Ill^{no}. Principe *Henrico* Epiſcopo Auguſtano in totâ Diæceſi fieri ob mira, quæ per eum quotidie fiunt, lubens permiſit. Eius ſacra oſſa cùm aliàs translata, tum etiam perdita, Templo ruinam patiente, ac rurſus inuenta maximo cum apparátu præſentibus *Maximiliano Cæſare*, *Chriſtophoro & VVolfgango Boiorum Ducibus*, *Friderico Epiſcopo Auguſtano* atque alijs ſacrorum Antiſtitibus honoratiori loco poſita fuêre Anno MCCCCXCII. Calend. Maij quæ fuit tertia Paſchæ feria. Deniq; Anno MDLXXIX. in eum locum vbi hodie cernuntur & in veneratione ſunt, tertiò & vltimò translata fuêre.

Supra jam dictum ſacellum aliud eſt Diuis *Joanni Baptiſtæ & Euangeliſtæ* ſacrum à Conrado Mörlino Abbate in priuatum Abbatum Oratorium erectum Anno MCCCCXCVI. Fornix inter vtrumq, medius eſt, inſigni opere & arte perfectus.

Quintum *SS. Benedicti & Franciſci* à Generoſo & Illuſtri *Domino Octauiano Secundo Fuggero* Georgij F. Duûmviro Auguſtano extructum. Cryptam habet ſubterraneã, in quâ & ipſe ſepulturam accepit & poſteris ſuis reliquit.

In ſiniſtrâ deinde Templi Alâ Sacellum ſat elegans eſt Diuo *Bartholomæo* Apoſtolo dicatum quod ſibi

H ſuisq;

ſuiſq; in Memoriam fieri curauit Illuſtris ac Generoſus Dominus *Philippus Eduardus Fuggerus* Liber Baro in Kirchberg & VVeiſſenhorn. Obijt Anno M. DCXVIII. Ætate & annorum numero cunctos ſui generis ſuperauit. virtute & Prudentiâ nulli ſecundus.

In poſteriore Templo aliud *D. Michaelis* Sacellum eſt Ill^ris. ac Generoſi *D. Jacobi Fuggari* Antonij F. Liberi Baronis in Kirchberg & VVeiſſenhorn, Domini in Babenhuſio inſignibus clarum, cuius etiam ſumptu & munificentiâ maius Organum primò erectum fuit. Quod cùm vetuſtate nonnihil deformatum, inutile etiam fieret, quatuor Filij hæredes *Georgius, Joannes, Hieronymus & Maximilianus* Illuſtres Kirchbergæ & VVeiſſenhorni Comites inſtaurari & auguſtiori loco quo hodie conſpicitur, poni, Sacellum quoq; nouâ Arâ ornari fecerunt. Iacobus ſepulturam ſibi ſuiſq; hîc parari viuus curauit, ſed mortuus eam non eſt ingreſſus, maluit enim in ſuo Caſtro Babenhuſiano ſepeliri.

Ad læuam Templi anterioris ſupra Sacrarium Sacellum eſt amplum & magnificum *Diuæ Virgini* Deiparæ Sacrum. In eo quotannis quibuslibet Dominicis Aduentus ſub diluculum feſta Salutationis Angelicæ memoria ſolenni actu ſub Miſſæ Sacrificio exhibetur. *Paulus V.* Pont. Max. Indulgentiam plenariam pro primâ qualibet Dominicâ Aduentus conceſſit Anno MDCIX.

Diui *Iacobi Apoſtoli* Ædicula nonnihil à reliquo Templo diſſita, ſed medio alio ædificio conjuncta ex eo celebrior alijs habenda quod Sacrum fontem ſiue Baptiſterium, vt vocant, contineat. Eſt enim Eccleſia hæc Parochialis & Baptiſmalis, & in hoc ſacello infantes recens nati luſtrali aquâ tinguntur.

Vltimum Sacellum domeſticum intra Domum recens à Ioanne moderno Abbate ædificatam comprehenditur. Diuo *Michaëli* & reliquis cæleſtibus Genijs dedicatum & ampliter ornatum eſt. Certè Religionis ac ſplendoris vix aliquid hîc deſiderari poteſt.

Plura

Plura erant olim huic celebri Templo ſacra loca veluti parerga quædam coniuncta; ſed ea in profanos hodie vſus ceſsêre. Siquidem poſteriori Templo ad ſiniſtram ingredientibus domus ampla & longa adhæret, quam vulgò Prædicatoriam vocant, à Ioanne de Hohenſtein Abbate vltimò extructa & ampliata. In eâ quondam Curiones noſtri, priuſquam Paræcia Conuentui vniretur, finito Solenni Miſſæ Officio ad populum de rebus diuinis verba faciebant, & vbi opus erat funeralia etiam pro mortuis peragebant. Hodie Neoeuangelici Conuentus ſuos ibi faciunt. Ædes hæc annexum habet ſacellum S. Agnetis ab Adalberone Abbate VII. primò extructum. Id ſepulchretum Abbatum diu fuit, jam Lutherani occupant & Sacriſtiam vocant, quâ tamen nihil profanius.

Poſtremò Sacellum fuit in Cæmiterio à quodam Berchtoldo Bitſchlinio Ciue Auguſtano honori omnium Sanctorum extructum, cum Cryptâ ſubterraneâ, in quâ fundator ipſe & plurimi alij terræ mandati fuêre. Crypta hodie promptuarium eſt quorundam victualium ad ſtipem pauperibus erogandam.





BASILICÆ SS. VDALRICI ET AFRÆ AVGVSTÆ VINDELICORVM Historiæ.

PARS SECVNDA.

In quâ Sacra Templi ſupellex ſpectanda exponitur.



PAtent ergô iam adyta, Lector; ad penetralia te ducam plura ſpectaturum quam lecturum. Sed ne in primo ſtatim limine offendas, monendus es ex Diuino Oraculo vt calceamenta de pedibus ſoluas & pio adfectu accedas, Locus enim & quidquid in eo eſt ſacrum eſt, ideo adorandum, antiquum, ideo venerandum. Cara certè & grata ſunt veterum monumenta quantumuis abiecta & vilia, dummodo egregiâ virtute aut eruditione ſint commendati. Eam ob cauſam Iſabella Pannoniæ Regina Ouidij Calamum argenteum vt rem ſacram adſeruauit; Epicteti Stoici fictilem Lucernam trecentis denarijs quidam emit; Alius Protei Cynici baculum, quem in ignem inſiliens reliquerat, Talento ſuum fecit. Quantâ ergô diligentiâ, quantâue Religione par eſt nos Christi Seruatoris noſtri & hominum ſanctitate illuſtrium monumenta, quæ diuinas habent efficientias conquirere, venerari & cuſtodire? Præclarè D. Auguſtinus (a) *Non ſunt contemnenda*, inquit, *ſeu abijcienda corpora defunctorum maxi-*

(a) *lib. de Cur. pro mort. agēd. c. 3.*

maximeque iustorum atq; fidelium, quibus tanquam organis & vasis usus est Spiritus Sanctus. Si enim paterna vestis & annulus ac siquid huiusmodi tanto carius est posteris, quanto erga parentes maior extitit affectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ utique multò familiariùs atque coniunctiùs quàm quælibet indumenta gestamus. Diuus etiam Chrysostomus (*b*) Thesaurum sacrarũ Reliquiarum Ecclesię concessum inter præcipua DEI beneficia numerat, cuius aliquot verba, cum ad rem faciant, meritò huc inferenda censui, nam Oratione in Babylam Martyrem, *DEVS*, inquit, *quâ est in humanum genus benignitate, inter alias quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit, & hanc quoque nobis viam à se munitam esse voluit, idoneum ad virtutem capessendam stimulum, relictis scilicet interim apud nos Sanctorum Reliquijs. Nam post sermonis facultatem ipsa certè Sanctorum sepulchra proximum locum obtinent ad animas hominum in ipsos Sanctos intuentium ad virtutum earundem æmulationem excitandas.* Ecce stimulum Virtutum quo excitatus Maiorum atque Sanctorum hominum facta faciliùs imitêre. Sed & alia beneficia ab ijsdem Reliquijs diuino munere in nos proficisci alibi (*c*) monet, & *Idcirco*, ait, *sæpe eos inuisamus, tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorum contingamus ut inde benedictionem assequamur.* Sed quam obsecro benedictionem? Cyrillum (*d*) adi Hierosolymitanum & inuenies quam pulchrè exemplo Helisei Prophetæ mortui & in sepulchro iacentis mortuũ tamen ad vitã reuocantis probet, absente etiã animâ inesse corporibus Sanctorũ Virtutem ac potentiã curandi ægros, mortuos suscitandi & alia mira patrãdi. Quod & D. Gregorius (*e*) Papa homeliâ de SS. Processo & Martiniano egregiè confirmans, *Ad horũ*, inquit, *corpora ægri veniũt & sanantur, dæmoniaci veniunt & curantur, periuri veniunt & à dæmonio vexantur.* Quin & cum sacrarum Translatione Reliquiarum (*f*) Regni quoq; gloriam & Maiestatem à Francis ad Saxones atq; adeo Germanos translatã fuisse scribit Spõdanus (*g*) En ergo pręclarã à sacris Reliquijs benedictionẽ! Annon exẽpla donet etiã hæc Vrbs & hoc Tẽplũ? Legat qui volet Historias SS. Vdalrici & Afrę, Symperti & aliorũ hîc

(b) *Chrys. Orat. in Babyl.*

(c) *Tom. 5. Oper. Orat. in SS. Iuuent. & Max.*

(d) *Catech. 18. Illuminat.*

(e) *lib. 40. Homel. homel. 23.*

(f) *SS. Dionysij & Viti.*

(g) *Anno C. 836. & 920.*

ſepultorum, reperiet vetera quam plurima, nec deerunt recentia quæ largam hinc iam olim atque etiam nunc effluxiſſe benedictionem teſtentur.

Sed iam intrauimus locum, ſingula propius luſtrare licet. Ac ne, quem hîc ſeruamus ordinem fortè cauſſeris, etiam hoc te ſcire oportet, nos prætermiſſo dignitatis ordine ipſius loci diſpoſitionem ac monumentorum inter ſe conuenientiam præcipuè conſiderare voluiſſe. Igitur

Hîc inſerendus Iconiſmus Aræ Sacriſtiæ.

In fronte Sacrarij Ara eſt duodecim Sacris Corporibus Martyrum octo, & Confeſſorum Pontificum quatuor conſpicua, quæ per varios caſus non ſemel perdita & rurſus detecta, hinc diuerſimodè tranſlata, demũ Anno MDC. XVIII. augendo eorum Honori in hunc locum in magnâ Populi frequentiâ repoſita fuêre.

I. Sub ipſius Aræ menſâ, quam vocant, Oſſa S. Dignę Martyris loculo ligneo ac mobili, ad monſtrandum, ſat decenter ornata cubant. Deeſt radius vnus, quem fama eſt D. Vdalricum dum viueret ad Eremum Helueticam dono tuliſſe. Fuit ea ex famulitio S. Afræ & eâdem cum D. Hilariâ ob fidem Chriſtianam pænâ affecta. Affirmant aliqui Romanam fuiſſe, & inde cum D. Afrâ ex Cypro migrante Auguſtam veniſſe; Atqui hoc eandem
1. p. c. 10. meretur fidem quam reliqua de D. Afræ emigratione hiſtoria, de quâ in primâ parte iam ſatis dictum.

II. Vertex Aræ non inuenuſtè arcuatus eſt & ſua habet loculamenta in quibus ſeptem Martyrum ex Sodalitio S. Afræ oſſa demptis Capitibus conſpiciuntur.

Duo latera quatuor Epiſcopi Confeſſores Auguſtani ſanctitate celebres occupant.

III. Primus *VVicterpus* ex Monacho S. Benedicti & Abbate Eluangenſi Epiſcopus Auguſtanus. Præfuit huic Eccleſiæ annis XVI. quibus pro Rep. Chriſtianâ in his oris propagandâ multa præclarè geſſit, varia Templa extruxit, auxit & ditauit, erecta ab alijs conſecrauit. Maiorem vitæ partem in Boicâ loco qui Eptaticus, vulgo Eppach dicitur, traduxit, in quo etiam cum magnâ Sanctitatis


IHS
II
SEPTEM MAR: E SOC: S. AFRÆ.
VI
IV
III
V
S. WICTERPUS
S. ADALBERO
S. THOSSO.
S. NIDGARIUS
Corpus S: I Dignæ M:
Pars anterior sacristiæ.
Matthias Kager delineavit.
Wolf Kilian Sculpsit.

ctitatis existimatione diem clausit ac diu sepultus iacuit. Demùm augendæ eius venerationi Augustam translatus & in Templo D. Afrę tumulatus fuit. Dies obitus XVI. Cal. Maij notatus reperitur, de anno minus certi sumus.

IV. Alter *Tozzo* VVicterpi successor ex Parocho VValdhouensi Episcopus. Is Presbyter adhuc sepulchrũ S Galli Religionis causâ inuisurus, Cereo fertur vsus qui noctu semper ardẽs nunquã deficeret, nec minueretur, orto Sole mox lumen amitteret, occidẽte rursus ardere inciperet ac lucere sine vllâ, vt dictum est, diminutione. Eâ re permotus *S. Magnus* comitem se ei itineris adiunxit & cum reduce *Tozzone* ad VVicterpum Episcopũ Augustanũ peruenit. Inde captâ veniâ ad Alpiũ Fauces pulsis antea varijs serpentũ mõstris sedẽ fixit. VVicterpo ad Cælites euocato Magnus effecit vt *Tozzo*, quem plurimũ coluit, Episcopus Augustæ efficeretur. Pręfuit igitur laudabiliter annis XII. Magno quinq; annis superfuit, ac XVII. Cal. Febr. circa annũ DCLXXVI viuere desijt.

V. Tertius *Nidgarius* ex Abbate Ottenburano Episcopus Augustanus; cuius vitę historia etsi hodie non extat, sanctitatis tamen memoria adhuc manet, & Corporis Reliquiæ hoc loco in honore habentur, quæ cùm olim ob Templi ruinam perditæ fuissent, circa annũ MCCCCLXXXIX rursus inuẽtæ fuêre cũ hac Inscriptione.

BEATISSIMÆ. MEMORIÆ. REQVIESCIT. HIC. NIDGARIVS. EPISCOPVS. OMNES. LEGENTES. ORATE. VT. PIVS. DEVS. ILLI. MISEREATVR. OBIIT. BEATVS. DECIMA. SEPTIMA. CALENDARVM. MAII.

Episcopatum suscepit Anno DCCCLXIV.

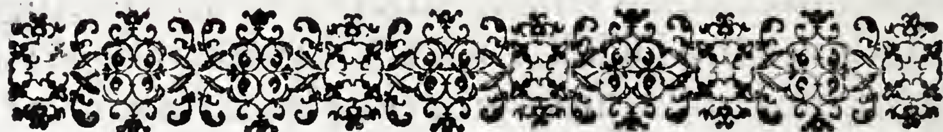
VI. Quartus *Adalbero* ex Comitibus Dilingensibus Monachus & Abbas Eluangensis, pôst Episcopus Augustanus. Inijt anno DCCCLXXXVII. Præter insignẽ vitæ sanctimoniã ciuilis quoq; prudentię laude insigniter excelluit. *Vnde Arnulpho* & *Ludouico* Filio Impp. fuit acceptissimus & à secretis consilijs. S. Vdalricum consanguineũ suum Adolescentem in familiam recepit tradito ei Camerarij officio. Qui postea Romam profectus à Marino

Marino Viro Sancto, deinde summo Pontifice, per diuinam reuelationem edocto audiuit Adalberonem Episcopum Augustanum diem suum obijsse. Eidem D. Vdalrico pôst Episcopo ac Successori suo sacrificanti Adalbero ex Dei permissione cum Fortunato quodam alio sancto Episcopo non semel adstitit, & sacris simul operati sunt. Obijt demum Anno CMIX.

NOTA.

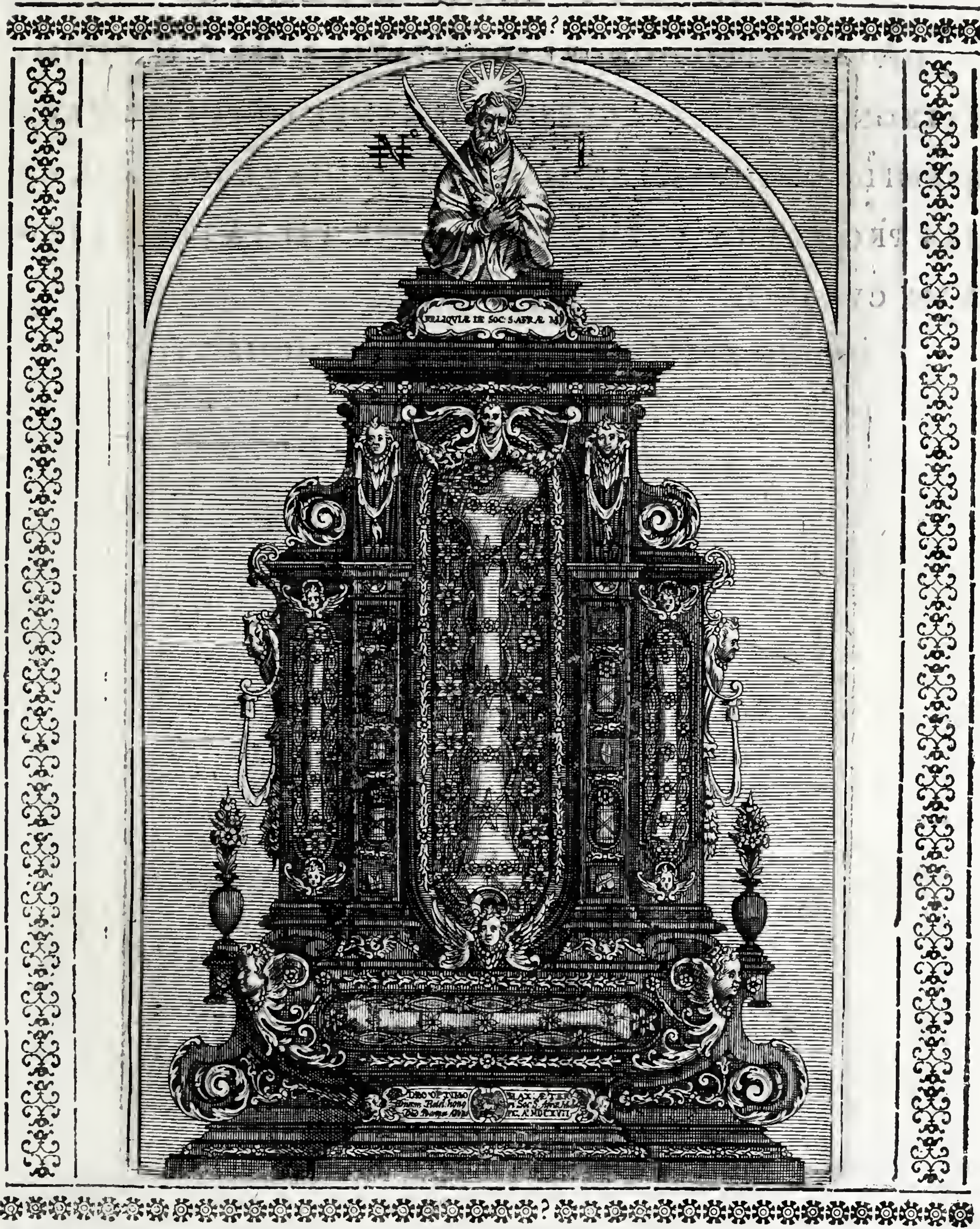
QVatuor istos Episcopos, etsi inter Diuos Solenni ritu non legantur relati, sanctitatis tamen opinionem ob virtutum merita, additis miraculis, apud posteros semper habuisse. *Quæ enim* (Canonizationes) *nostrâ tempestate fiunt*, ait Angelus Rocca * *raræ sunt ob memorias interdum deperditas, nec non ob multiplices probationum aliarũq; rerum difficultates, atq; ob exactam diligentiam & cautelam, quâ Ecclesia in approbando vti solet. Quæ plane omnia sine magno temporum interuallo, superatisq; distantium locorum impedimentis, ac sine immensis laboribus atque impensis fieri non possunt. Hinc multis tam vitæ sanctitate quam miraculorum splendore insignibus honores nondum Canonizatis dari consueti, concedi solent vel in aliquâ Prouinciâ vel in aliquibus tantùm locis.* Idem de nostris hisce Patronis omnino dictum volumus, quorum duo priores solennem Canonizandi ritum paulò antecesserunt, reliqui jam introductum proximè secuti sunt.

* *Comment. de Canoniz. Sāct. in fine.*



I. In

I.



IN hac tricubitali Tabulâ ex Ebeno pulchrè elaboratâ & argento non inuenustè ornatâ, quam Ioannes Abbas modernus Diuis Martyribus S. Afræ Socijs voluit sacram, continentur

Quatuor Ossa sat magna & integra; quatuor item partes minores cum sex dentibus molaribus ex Sodalitate S. Afræ.

Infernè hæc verba inscripta leguntur;

DEO. OPT. MAX. ÆTERNO.

DIVVM. TVTEL. HONORI. SOCIETATIS. S. AFRÆ. M. OPTIMÆ PATRONÆ. DECORI. ECCLESIAE. ORNAMENTO. POSTERITATIS. EXEMPLO. HANC. LIPSANOTHECAM. DOMINVS. IOANNES. ABBAS. PRO. SVA. IN. DEVM. SANCTOSQVE. PIETATE. FACIVNDAM. CVRAVIT.

ANNO XPI. M. DC. XVII. SVI. REGIMINIS. XVII.

Isthæc

II.



ISthæc Tabula prioris æmula dono à Nobili Schrenckiorum familiâ huc missa in se habet.

Quatuor Ossa grandia, partes minores quatuor, & sex dentes ex eâdem D. Afræ Sodalitate

Inscriptio talis est:

D. O. M.

PATRONIS. LOCI. HVIVS. TVTELARIBVS. MARTYRIBVS. DIVAE AFRAE. SOCIS. QVORVM. OSSA. HIC. CORAM. SPECTANTVR. PRO. DEBITO. ERGA. SANCTOS. ET. LOCVM. HONORE. AMORE. OPTIMI. PARENTIS. NOBILIS. ET STRENVI. VIRI. FRIDERICI. SCHRENCKI. DE. NOZINGEN. ANTE. NOVENNIVM. VITA. FVNCTI. LOCO. BERTOLDVS. CAROLVS. FRIDERICVS. ET. PAVLVS. FILI. AC. PIA. MATER. NOBILIS. MATRONA. MARIÆ. MAGDALENA. KVRTIA. DE. TVRRI. FILIO. ET. GERMANO. F. ANTONIO SACERDOTI. PRIMITIAS. CELEBRANTE. LL. M. OBTVLERVNT. ANNO. FILI. VIRGINIS. M. DC. XXVII.

D. *Narcissus*

III.



S. NARCISSVS EP. GERVND. M.

D. *Narcissus* Episcopus & Martyr Gerundensis, primus Augustanorum Apostolus, quod, cùm S. Afram conuerteret, Dæmonem horribili specie apparentem Oratione & Ieiunio pepulerit, & prius argutâ disputatione conuictum, immanem ad Alpium Fauces habitantem Draconem interficere coëgerit, idcirco cum malo Genio semper solet depingi. Eius Imago ex argento pectore tenus efformata atq; hîc expressa sequentes continet Reliliquias.

De Vestibus S. Narcissi Episcopi & Mart. Gerundensis.	29. Octob.
Duas integras maxillas cum omnibus ferè dentibus, duas item dimidias maxillas ex Societate S. Afræ Mart.	12. Aug.
Insignem particulam de Oßibus S. Sebastiani Mart.	20. Ian.
Spectabilem partem de Oßibus Decem millium Martyrum.	22. Iun.
De Oßibus IV. Coronatum Martyrum.	8. Nou.

De Ossibus Sanctorum	*Christophori*	Martyrum.	25. Iulij.
	Osvvaldi Regis		5. Aug.
	Valentini		*
	Martiniani		2. Iulij.
	Primi & Feliciani		9. Iunij.
	Cantij & Cantiani		31. Maij.
	Exuperij		*
	Lucinij		7. Aug.

De Calceo S. Adalberti & Episcopi & Martyris	23. April.
De Vestibus S. Bonifacij Episcopi & Martyris.	5. Iun.

IV. CARO-

IV.



CAROLVS Quartus Romanorum Imp. adfectum ſuum erga *D. Dionyſium* primum Vrbis Auguſtanæ Epiſcopum oſtendere volens, hanc ipſius imaginẽ argenteam inauratam Pragâ Auguſtam dono miſit Anno MCCCLIV. cui *Caput Diui* huius incluſum fuit atq; etiam hodie eſt, inſculptis ad oram Imaginis his etſi rudibus ad morem illius ſeculi, plenis tamen pietate verſibus.

Anno

Anno Milleno Centeno ter numerato. Cum quinquageno numero quarto ſimul anno.

* *Metrum ſic lege.*

Ann° M° C° ter n°uato *
Cum L nuo° IIII.° ſimulʼ anno
Karulus eſt Quartus regnans hoc nomine dictus
Qui dedit ornatum Sanctis petit hunc fore gratum
Huic eſt incluſus Terræ Dioniſius huius
Præſul deuotus, vita quam nomine notus.

Reliquarum huius Diui Translationis añiuerſaria memoria colitur IV. Calend. Martij.* Extat hodie Bulla *Alexandri* Papæ IV. qui pro eodem die huic Eccleſiæ XL. annorum Indulgentias conceſſit Anno ſui Pontificatus IV.*

* *Die 26. Feb.*

* *Anno C. 1258*

V.



HILARIA, cuius hæc argentea imago eſt, Cypria genere, Mater fuit D. Afræ & Soror D. Dionyſij Epiſcopi Martyrum. Cum alijs Martyrij ſocijs XII. Auguſti, quo die feſtiua eorum memoria colitur, ſupplicio affecta & hoc loco ſepulta fuit. Eius Caput ſub Eginone Abbate repertum antiqua produnt monumenta. Oſſium præcipua pars ad D. Virginis ædem principem, iam olim translata magno ibi cum honore adſeruatur, habeturq;

beturque eius memoria quotannis sollennior, quod Clerus Augustanus olim ob Religionem Vrbe pulsus post decennale Exilium eius Natali die restitutus fuerit Anno MDXLVIII. Caput argenteum Pes ligneus sustentat, cuius Cistella has in se habet Reliquias.

De Capite S. Hilariæ

De Capite S. Eutropiæ

De Ossibus Sanctarum	*Pinnosæ è Socitate S. Vrsulæ*	21. Octob.
	Richildis cuius Corpus asseruatur in Monasterio Religiosarum Virginum in Summontorio vulgò Hohenvvart.	23. Aug.
	Christinæ V & M.	24. Iulij.
	Bibianæ V. & M.	2. Decemb.
	Helenæ Imperatricis	18. August.
	Marthæ Hospitæ Christi	29. Iulij.
	Elisabethæ Viduæ	19. Nou.

De Dente S. Mariæ Magdalenæ 22. Iulij

Duo fragmenta Ossium è Societ. S. Vrsulæ 21. Octob.

VI. Diuæ

VI.



Diuæ AFRÆ Martyris, cuius corpus integrum Aræ inclusum jam ſupra inſinuauimus, Imago argentea in ſe cõtinet.

Partem notabilem de Arbore ſiue ſtipite cui Diua Martyr alligata per Ignem Martyrij palmam promeruit.

VII.



Diua DIGNA Martyr ex Puellis S. Afræ præcipua eidem in peccato primùm, deinde in Conuersione, demùm in Martyrio socia fuit. Eius Corpus Vdalscalco quondam Abbate præsidente inuentum est V. Id. Iulij in arcâ ligneâ, vbi hoc memoratu dignum accidisse legitur. Cum nullum appareret scripturæ indicium cuiusnam illud Corpus esset, Conuersus quidam Gerungus nomine, homo rectus ac pius reliqua diligentiùs per-

ſcrutans repperit tandem plumbeam laminam cui inſculpta erant hæc Verba

CORPVS SANCTÆ DIGNÆ MARTYRIS.

Quam cum lætus ad Abbatẽ detuliſſet, ille eam religiosè deoſculatus molaribus ſuis reuerenter applicuit, à dolore dentium quo diu laborauerat mox liberatus fuit.

In hac argenteâ Diuæ Imagine ſequentes habentur Reliquiæ

Duæ dimidiæ Coſtæ }
Articulus digiti } de eadem D. Martyre.

De Oſſibus & ſepulchro S. *Barbaræ V. & M.*		4. Decemb.
De Oſſibus Sanctarum	*Agnetis V. & M.*	21. Ianuar.
	Ottiliæ V.	13. Decemb.
	Gertrudis V.	17. Mart.
	Catharinæ V.	25. Nouemb.
	Emerentianæ V. M.	23. Ianuar.
De digito S. Vrſulæ V. & M.		21. Octob.
De Crinibus S. Claræ V.		12. Auguſt.

Diua

VIII.



Diua EVNOMIA altera ex Puellis S. Afræ Martyris hîc loci ſepulta eſt, cuius argenteo ſimulacro hæ reliquiæ incluſæ habentur

Pars notabilis de Maxilla
Alia de Cranio
Item Dens
Item alia particula de Oßibus
} S. Eunomiæ

Duo.

Duo dentes de S. Eutropiâ
De S. Margaretâ V. & M. 12. Iulij.
De Oßibus S. Christinæ V. & M. 24. Iulij.

Diua

IX.

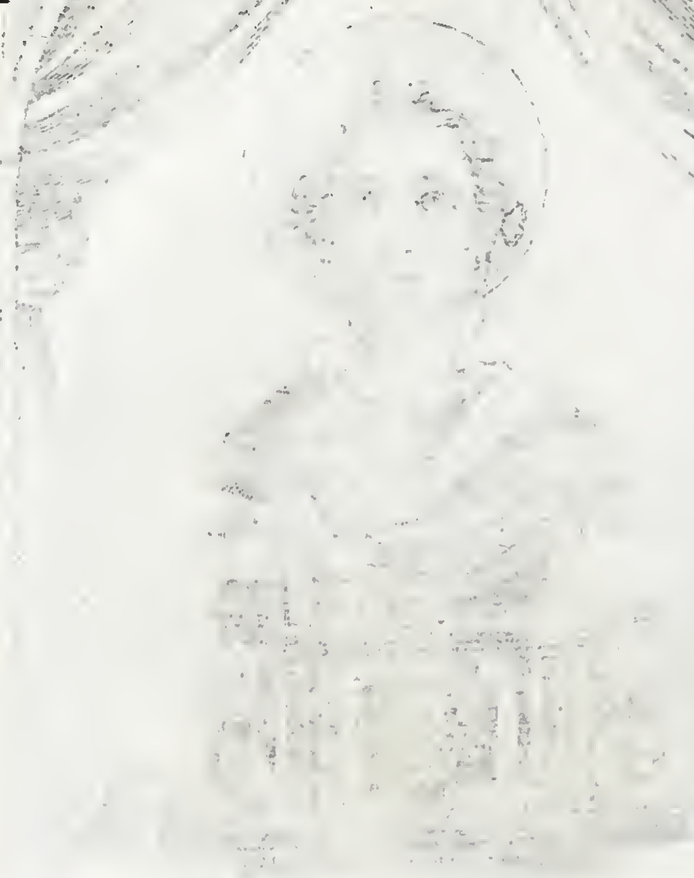


DIua EVTROPIA tertia ex puellis S. Afræ idem cum *Hilariâ, Dignâ, Eunomiâ* Martyrium pertulit. Eius ſacra Oſſa cum reliquis Diuarũ Dignæ & Eunomiæ ſub Embricone Epiſcopo cùm Eccleſia S. Vdalrici reſtauraretur Prid. Id. Aug. plumbeo Sarcophago incluſa reperta fuêre, quorum pars maior ad Monaſterium S. Stephani Protomartyris à Diuo quondam *Vdalrico* conſtructum translata, reliqua in Sacello quodam huius Eccle-

ſiæ recondita fuêre. In hac eius argentea imagine hæc ſunt.

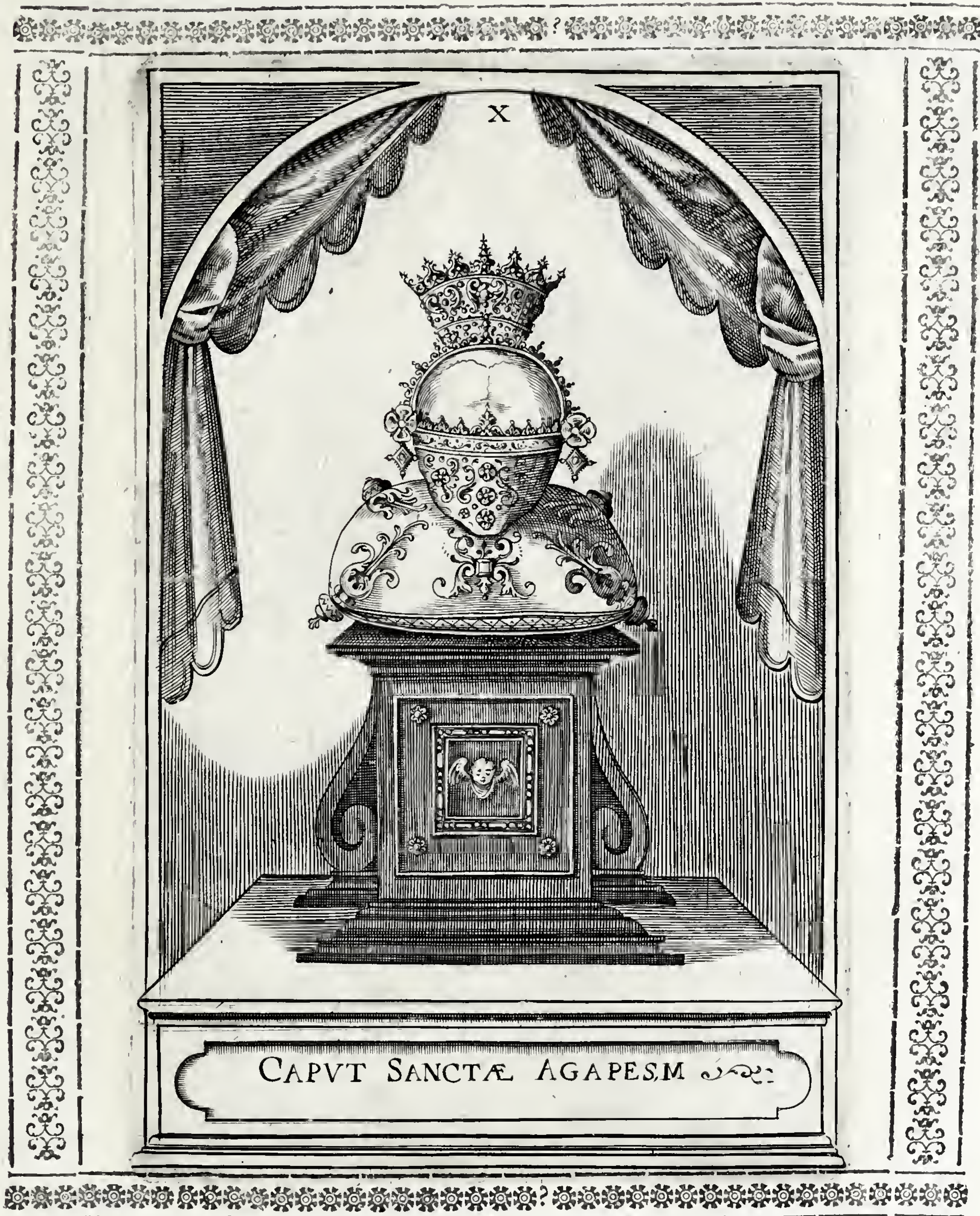
Pars ſpectabilis de Cranio
Duo fragmenta de Maxillâ
Quatuor dentes molares
Item alij ſex dentes
} S. Eutropiæ.

De ſepulchro S. Catharinæ V. & M. 25. Nouemb.



X. Caput

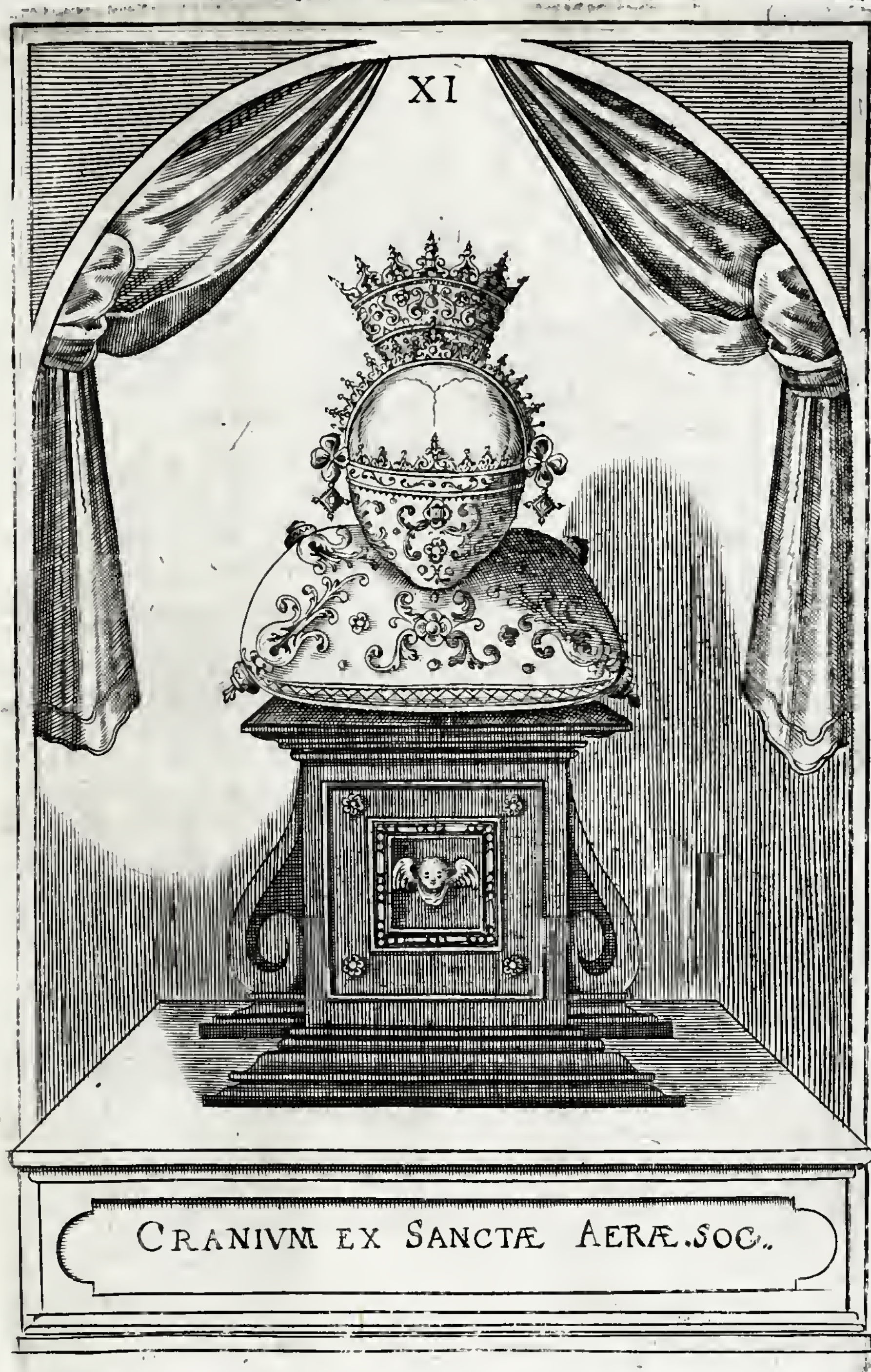
X.



CApput hoc eleganter ornatum Diuæ *Agapes* eſt Martyris ex numero eorum qui eodem cum Hilariâ die quamuis diuerſo ſupplicij genere paſſi ſunt.

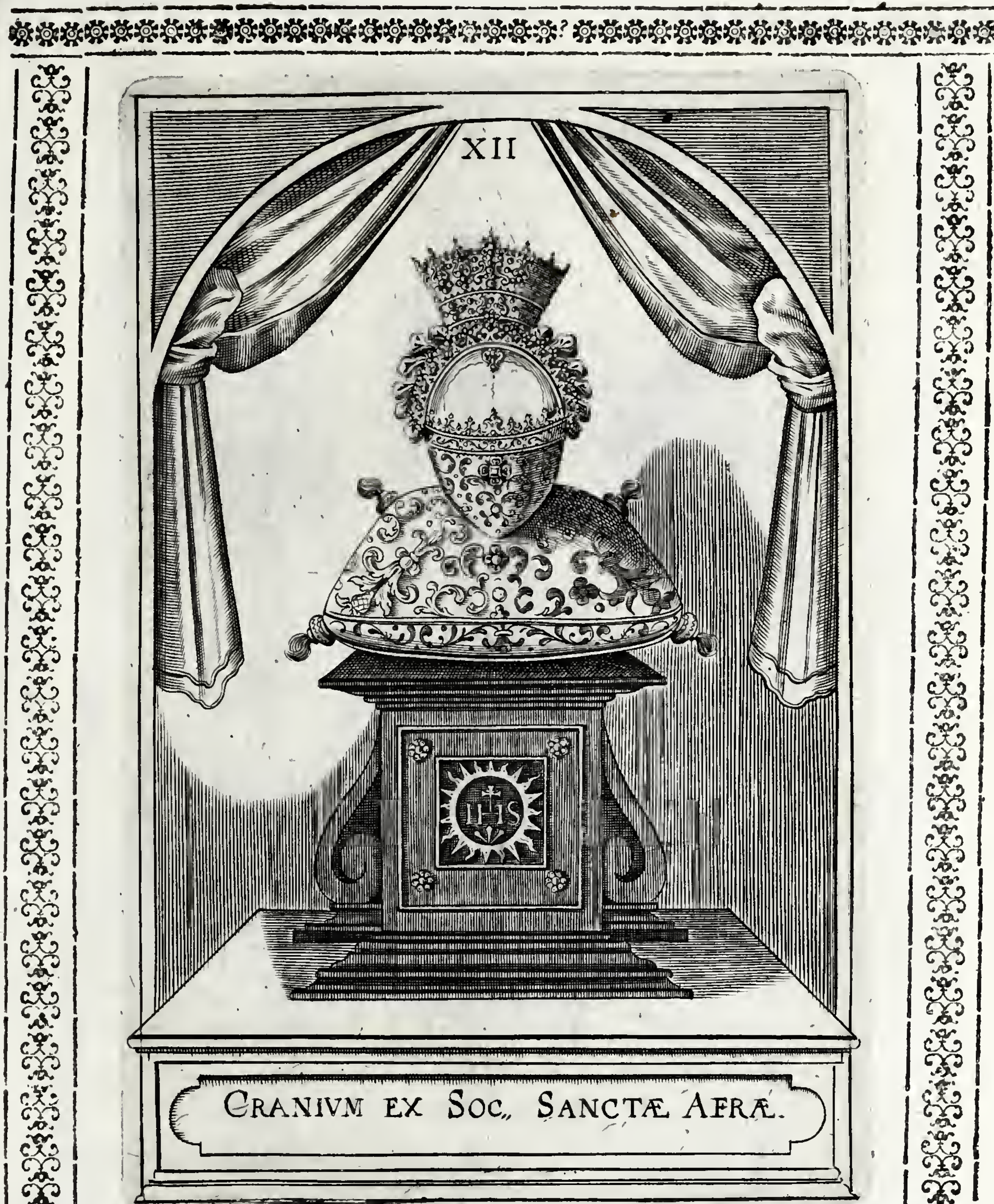


XI.



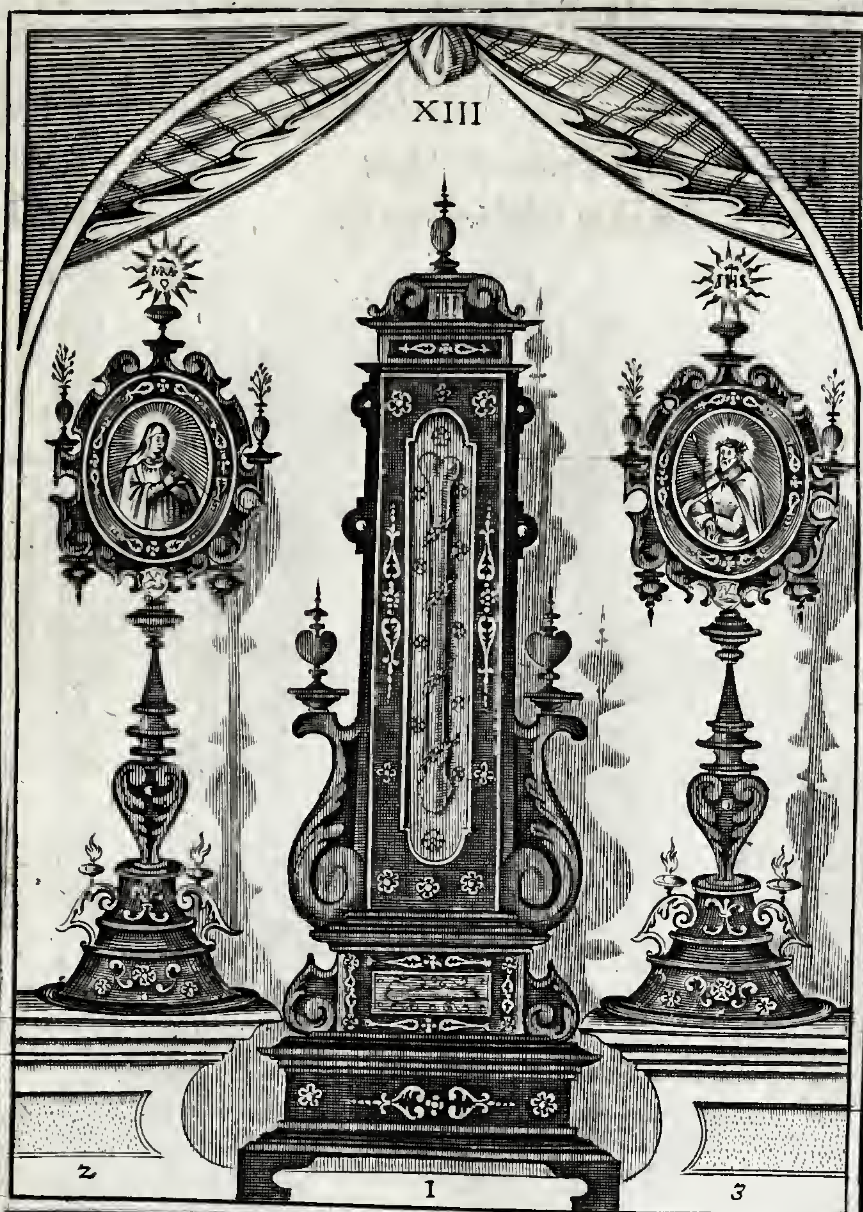
CRanium cuiusdam Martyris è Societate S. Afræ, cuius Nomen hodie ignoratur. Nam cùm plurimi Martyres eodem tempore necati fuissent, hoc loco velut in communi Cæmiterio terræ mandati fuêre; Quorum Ossa posterioribus seculis effossa ac reperta distingui non potuerunt, ideo Maiores nostri ea in vnam Diuæ Afræ Martyris præcipuæ Societatem retulêre.

XII.



ALiud hoc ex eâdem Diuæ *Afræ* Martyris Societate *Cranium* est, cuius Nomen in Cælo notius quam in terris.

XIII.



I. IN hac ligneâ argenteis reticulis ornatâ Pyramide duo continentur diuersæ magnitudinis Offa

E Societate S. Afræ Martyris.

II. Effigies Christi Seruatoris nostri in statu patientis instar Sacræ Agni Dei imaginis efformata & ornata, in cuius pede sunt Reliquiæ

De Oſſibus	*S. Gereonis Mart.*	10. Octob.
	S. Theodori Mart.	9. Nouemb.

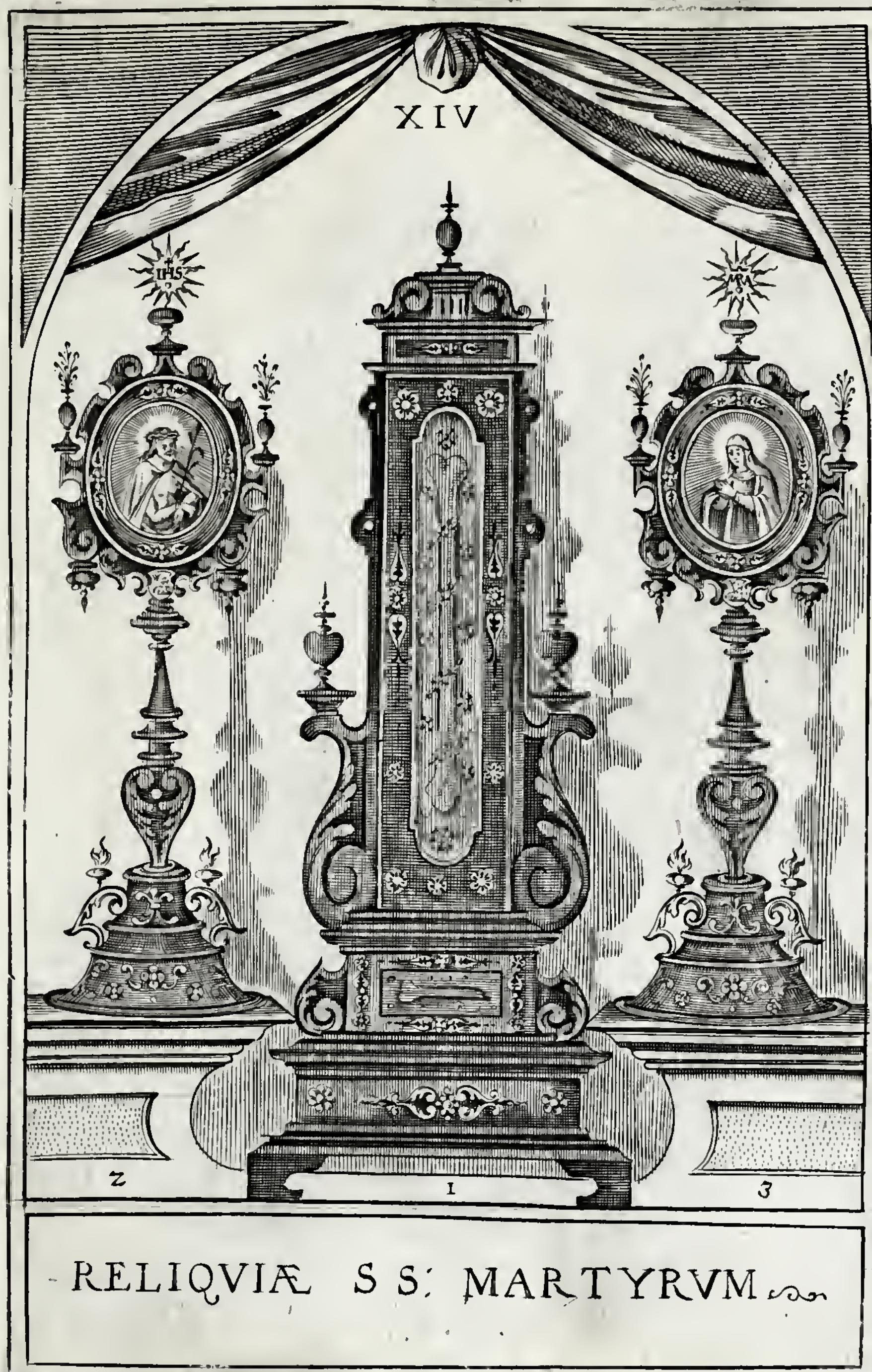
III. Effigies Diuæ Matris in ſtatu dolentis priori correſpondens, in cuius pede ſunt reliquiæ

De Oßibus S. Romani Martyris Gerundenſis & Socij S. Felicis Doctoris eiuſdem Eccleſiæ 1. Aug.

De lapidibus S. Stephani Protomartyris. 26. Dec.

XIV. I. Al-

XIV.



I. ALtera Pyramis priori per omnia conformis in se habet itidem duo Ossa

E Societate S. Afræ Martyris

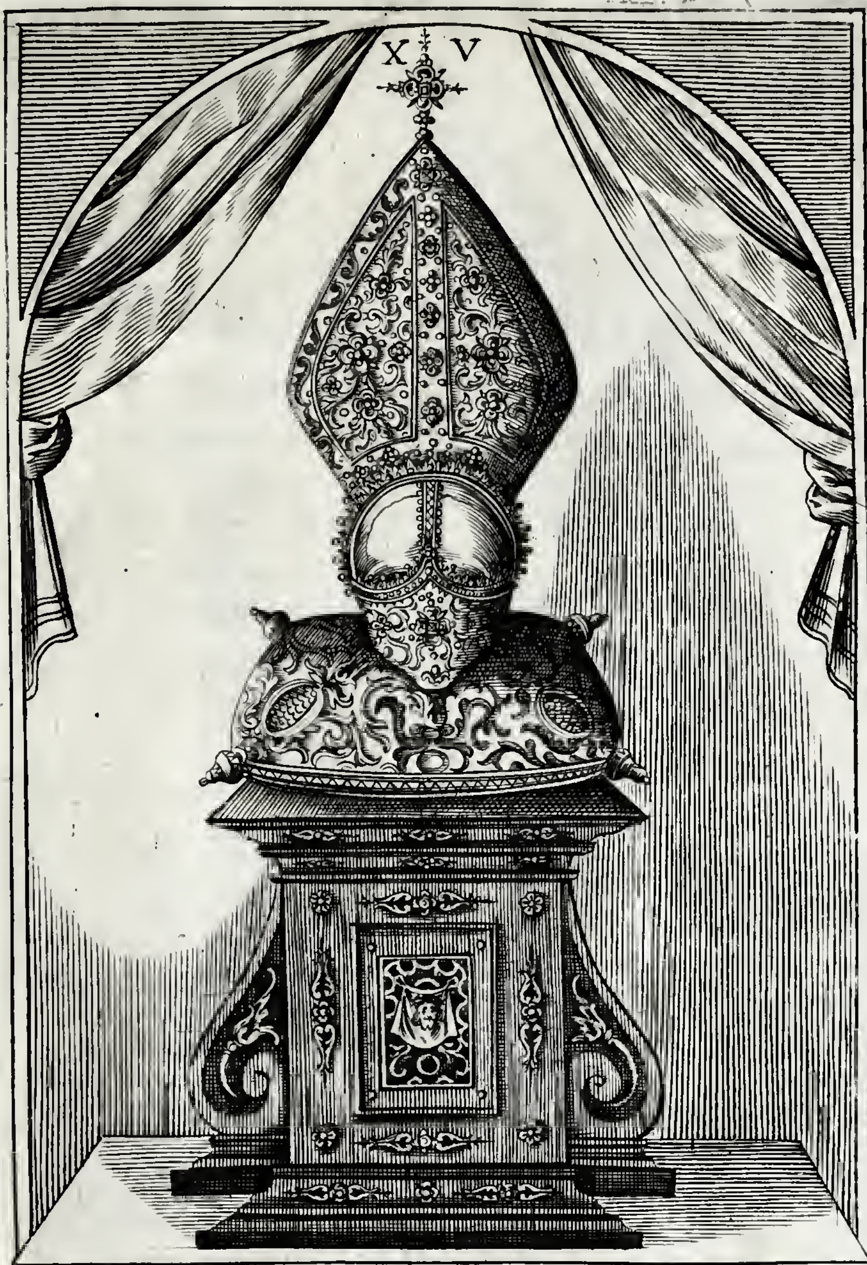
II. Effigies Christi superiori non absimilis in cuius pede inclusæ sunt particulæ

De Ossibus S. Clementis Papæ & Mart. 23. Nouemb.
De Ossibus S. Callisti Papæ & Mart. 14. Octob.

III. Effigies Diuæ Virginis Deiparæ in quâ continentur Reliquiæ

De Capite S. Quiriaci Mart. } 12. Aug.
De Capite & Oßibus S. Largionis Mart. }

XV.



CAPVT S. WICTERPI. EP. AVGVSTANI.

INtegrum Caput S. *VVicterpi* Confeſſoris & Epiſcopi Auguſtani cum Mitrâ Pontificali multis vnionibus auro & gemmis artificioſè diſtincta quam pro ſuo erga Diuos huius Templi Patronos affectũ Generoſa & Illuſtris Matrona Domina *Veronica Fuccarina* Baroniſſa in *Kirchberg & VVeiſſenhorn*, Domina in *VVelden* fieri curauit. Reliqua huius Diui Oſſa in Arâ Sacrarij collocata conſpiciuntur, vt ſupra meminimus.



XVI.



DIuus SIMPERTVS Episcopus Augustanus, quem hæc Imago argentea pectore tenus faberrimè elaborata refert, multis miraculis in hodiernum vsque diem claruit. Vnum inter cetera hoc loco narrandum. Rapuerat puerulum lupus, eumq; voraturus in Syluas se abdiderat; Mater filium desiderans nec inueniens Simpertum inclamat Patronum & mox sentit; Nam ecce post horas aliquot Lupus Infantem illæsum refert, & illicò velut

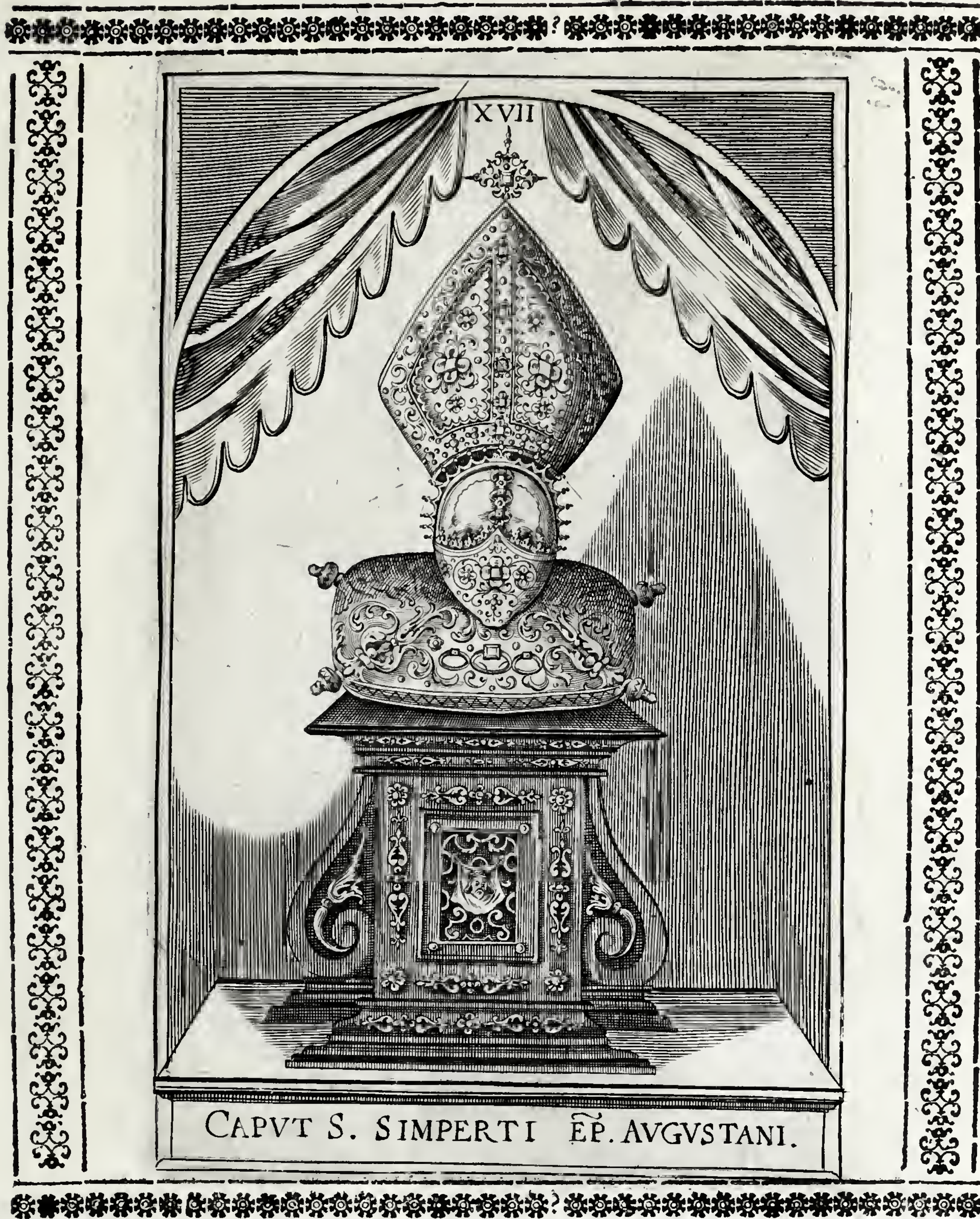
velut malè sibi conscius pristinas repetit latebras. Posteri rem, miram notarunt, & Diui Præsulis Imagini Lupum puerum ore ferentem addiderunt. Sub Imagine Theca est varijs Reliquijs referta, sunt autem hæ;

Os de S. Simperto
De Capite eiusdem
Duæ Costæ de S. Nidgario
Quinq; fragmenta de Oßibus S. *Adalberonis*

De Ossibus Sanctorum	*Gregorij Papæ*		★
	Marci Papæ		7. Octob.
	Martini	Confessorũ Pontificum	11. Nouemb.
	Nicolai		6. Decemb.
	Remigij		1. Octob.
	VVilibaldi		7. Iulij.
	Corbiniani		8. Septemb.
	VVolfgangi		31. Octob.
	Pirminij		3. Nouemb.
	Albini		★
	Ioan. Chrysostomi		27. Ianuar.
	Maximini		29. Maij.
	Anastasij		★

De dextro pede S. Hieronymi 30. Septemb.
De Dalmaticâ S. Vdalrici 4. Iulij.
De Casulâ S. Augustini. 28. Aug.

XVII.



CAPVT S. SIMPERTI EP. AVGVSTANI.

INtegrum Caput Diui *Simperti*, quod eius honori augendo Illustris ac Generosa Domina *Maria Fuccarina* ex Illustri Comitum de *Schvvarzenberg* prosapiâ progenita hac pretiosâ Mitrâ exornari fecit.

XIIX.



CAPVT S. NIDGARII EP. AVGVSTANI.

Caput S. *Nidgarij* Episcopi & Confessoris Augustani cum Mitrâ non minus eleganti quam pretiosâ, quam Nobilis ac Magnificus Dominus Ioannes Christophorus Ilsung Patritius ac Septemuir Augustanus ex auitâ erga Patronos huius Loci pietate eidem imponi curauit.

XIX.



CAPVT SANCTI ADALBERONIS.

Caput integrum S. Adalberonis Episcopi & Confessoris Augustani, quod augendo tanti Viri Honori pij ac deuoti quidam hac Pontificali Mitrâ ex vnionibus contextâ decorari fecerunt.



XX.



Diuum VDALRICVM Episcopum exhibet hæc Imago cuius speciem hoc loco explicare ex vitæ historiã visum operæ pretium: *Quodam tempore cùm Sanctus Pontifex cum felicis recordationis Antistite Constantiensi beato Conrado die Iouis apud sanctam Afram cœnaturus consedisset, ambo de cælestibus rebus continuum habentes sermonem, corruptibilis immemores cibi, spiritu refecti, vsque in sequentem sextam feriam diuina habuère colloquia, non appositas attendentes carnes. Vnde contigit*

Baio-

Baioariæ Ducum baiulum quendam sanctum accedere virum, cui, absoluto pro quo venerat negotio, abeunti carnis frustum dedit, non aduertens sextæ obseruãtiam feriæ. Qui nuntius Dominum adiens proprium, volens, malitiâ stimulatus, sanctos diffamare Episcopos quasi sextâ à carnium esu feriâ non abstinuissent, in testimonium illico carnis partem à Sancto viro acceptam protulit, & ecce, dictu mirabile, species carnis in piscis speciem est conuersa, temerarij arguens baiuli detractionem, & sanctorum ostendens innocentiam. Quâ de causâ gloriosi effigiei Pontificis piscis in perpetuam huius miraculi memoriam co[illegible]ngi solet.

Basis hujus Imaginis has continet reliquias

De *Capite* / *Crinibus* / *Manipulo* / *Stolâ* / *Dalmaticâ* / *Casulâ* / *Sudario* / *Tunica nocturnâ* } S. Vdalrici

Notabilem partem de Capite S. Seueri Episc.	*
De Capite S. Anscharij Episcopi Bremensis	3. Febr.
Articulum digiti de S. Conrado Episcopo	26. Nou.
De ossibus S. Arsacij Confessoris	16. Aug.
Duas Costas de S. Thossone Episcopo Augustano	
De Camisiâ, Cucullâ & Cilicio Petri Cælestini	19. Maij.
De Stolâ S. Annonis Archiepiscopi Coloniensis	4. Decemb.
De vestibus S. Caroli Borromei	4. Nouemb.

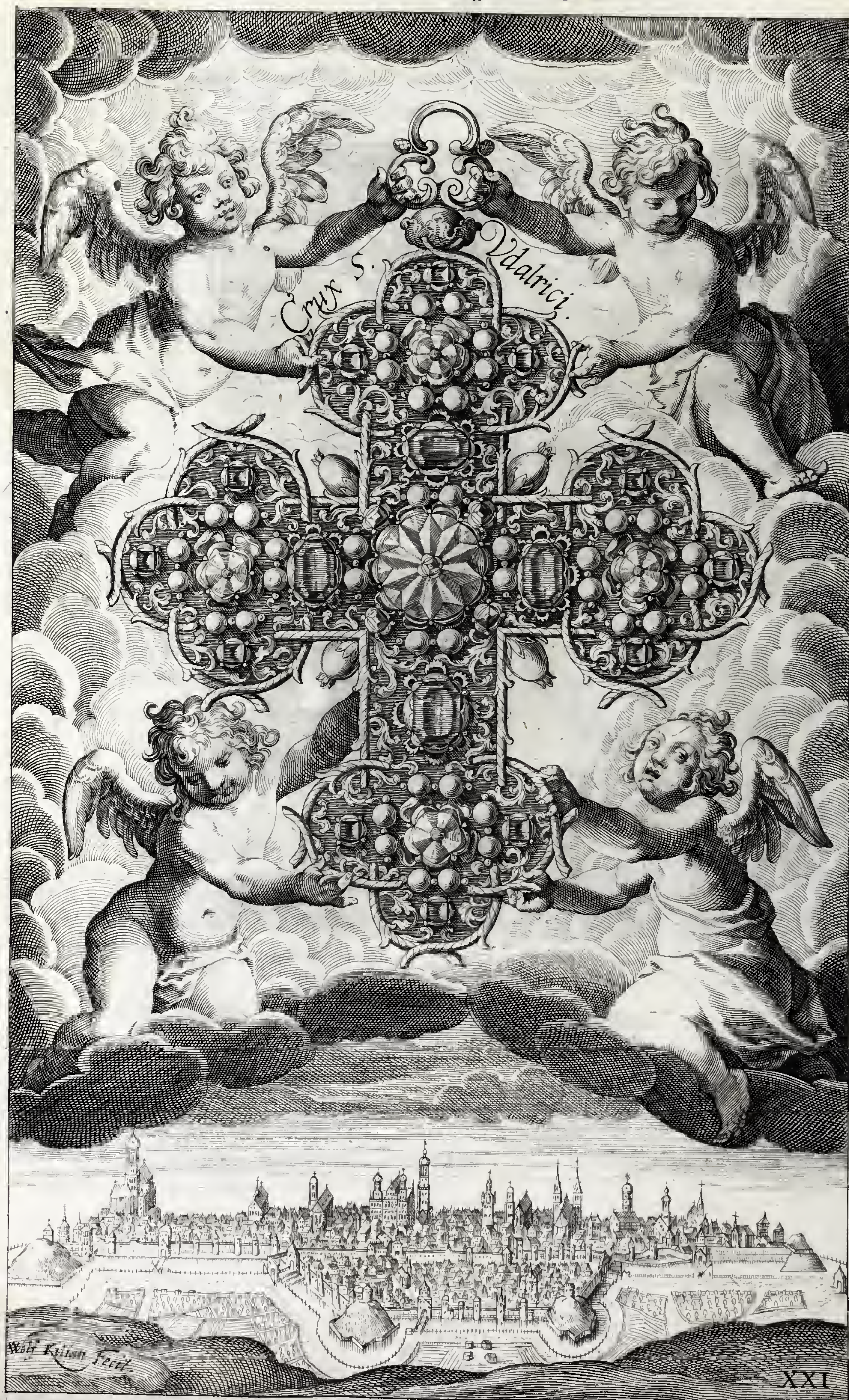
De Casulâ B. Alberti Magni nuperrimè à Gregorio XV. Pont. Max. Diuis accensi.

De ossibus Sanctorum *Fortunati* / *Martialis* / *Quiriaci* } Episcoporum — * / 30. Iunij. / 23. Aug.

De Capite S. Eusebij.	14. Aug.
De Sepulchro S. Martini	11. Nouemb.
De Sedili & Sepulchro S. Hieronymi	30. Septemb.

XXI. Cùm




Crux S. Vdalrici.
Wolf Kilian Fecit
XXI

XXI.



CVm Anno Christi C M L V. Vngarorum innumerabilis multitudo Germaniam infestaret, & Baioariâ totâ vastatâ Augustam graui obsidione premeret, Diuus *Vdalricus* Episcopus Vrbi pro muro fuit. Is de salute suorum Ciuium anxius optimi Pastoris officio functus orando, hortando, consulendo omnibus prospexit, Viros in prælium, Mulieres ad preces & supplicationes excitauit. Ipse spem ac fiduciam in Deo ponens insom-

nes aliquot in oratione duxit noctes; mane sub primâ luce sacris operatus omnem etiam populum cœlesti pane reficit. Crebris velitationibus cum hoste interfuit non militaribus armis verum sacerdotali stolâ tectus, securus & illæsus inter medios telorum iactus. Quadam ergô die parvam ab Angelo de Cœlo portatam accepit Crucem victoriæ certò obtinendæ argumentum. Venit interea & approperat Imperator Magnus ille Otho cum valido exercitu, & prælium in die S. Laurentij commissurus facto prius voto sacrâ communione à Diuo Vdalrico instruitur. Itur mox in hostem, & sequitur victoria quâ Barbari non solùm repressi, sed penitus extincti fuêre, non tam Othonis armis quam Vdalrici precibus & Sanctitate.

Crucem hanc D. Vdalrico de Cœlo missam Maiores nostri in magnâ semper veneratione habuerunt, eaque in hodiernum usq; diem religiosè in hoc loco adseruatur, & immeritò aliqui de illâ dubitant, quod à multo tempore nemini visa fuerit, aio enim eam & videri posse & visam esse. Certè ex antiquo Codice MS. habemus Anno MCCCCLXXXIV. Legatos ab Episcopo Gnesnensi Polono Romam missos Augustæ sacras visitasse Reliquias & hanc Crucem singulari pietate veneratos esse, affirmantes eius famam in plerisq; Poloniæ Ecclesijs notam ac celebrem esse. Clauditur aliâ Cruce ex auro puro ac gemmis pretiosissimis ornatâ cum tali inscriptione.

SACROSANCTAM. HANC. VICTORIÆ. CRVCEM. AB. ANGELO. COELITVS. DIVO. VDALRICO. PORTATAM. D. IOANNES. DE. GILTLINGEN. MONASTERI S. VDALRICI. ET. AFRÆ. ABBAS. HIC. OCCLVDI. ET. EXORNARI. CVRAVIT. DICAVITQ. ANNO. MCCCCXCIIII.

XXII. In-

XXII.


XXII
Auertit rabiem.
Deducit Peregrinos
Sanat febres.
Leuat Partum.
CALIX
S. VDALRICI

INter præcipua monumenta Nobis à D. *Vdalrico* relicta Calix iste meritò cēſendus eſt. Fama eſt eo D. *Vdalricum* in Sacrificijs vsū, imò & ijs quibus, vt ex vitæ hiſtoriâ habemus, dextra Dei viſibiliter ſupra ſacrificantē bis apparuit. Ceterùm mortuo Viro Sancto Calix iſte eodem cū ipſo tumulo, vt moris eſt, cōditus fuit, ac rurſus repertus Anno MCLXXXIII. magno certè mortaliū beneficio. Nā ægris ac præſertim febri laborātibus, qui ex eo bibūt medetur; Exēpla ſunt quotidiana. Fæminis in partu laborantibus vinum ex hoc Calice potum lenimen ſæpe tulit. Datur etiam hujuſmodi vinum morſis à rabioſis animalibus ne rabidi fiant, & à noxâ ſeruantur. Quin etiam peregrinaturi & iter facturi ex hoc Calice biberunt, & proſperos ſucceſſus habuiſſe, & in periculis ſeruatos fuiſſe ſæpius animaduerſum fuit. Atqui ſcire te oportet, Lector, iſta non lege aliquâ fieri, ſed fructus eſſe affectus, & pietatis erga Diuum, in cuius nomine Deo permittente & faciente mira hæc eveniunt.

Affectum hunc habuit & oſtendit Magnus Cęſar *Ferdinandus* II. Rom. Imp. P. F. Aug. qui Anno MDC. XIX. * cum Sereniſſimis Principibus *Maximiliano* Comite Palatino Rheni vtriuſq; Bauarię Duce, hodie S.R.I. Archidapifero ac Septemuiro Electore, &c. *VVolfango VVilhelmo* Comite Palatino Rheni, Duce Bauariæ, Iuliacēſi, Cliuienſi ac Montium &c. *Alberto* Comite Palatino Rheni vtriuſq, Bauariæ Duce, necnon RR.^mis & Ill.^mis Principibus *Joanne Chriſtophoro* Eichſtadienſi, *Henrico* Auguſtano Epiſcopis ad diem XXIX. Septemb. Calicem D. *Vdalrici* ſummâ cum reuerentiâ veneratus eſt & ingeniculando ex eo bibit.

* *Francofurto redux.*

Calici Dens quidam eiuſdem Diui *Vdalrici* annexus eſt, qui vino potando immergi ſolet. Inſcriptio antiqua legitur talis

Hic datur Antidotum quod curat jam moriturum
Lege ſacerdotis ſtetit hoc vas pectore Patris.

XXIII. Cum

XXIIII.



CASVLA, STOLA ET MANIPVLVS SANCTI VDALRICI

CVm ſupradicto Anno MCLXXXIII. Oſſa S. Vdalrici perdita effoderentur, repertæ ſunt vnâ cum ijs ſacræ veſtes adhuc integræ poſtquam CCX. annis in terrâ defoſſæ jacuiſſent; Inter eas erant

Caſula
Stola
Manipulus



XXIV.



DALMATICA S. VDALRICI

PRæter ſupradictas veſtes etiam *Dalmatica* inuenta fuit antiquæ formæ, cuius Icona hîc cernere licet.

Tam Caſula quam Dalmatica tantæ ſunt longitudinis vt Sanctum Virum ſat proceræ ſtaturæ fuiſſe arguant.

XXV.



Tabula argentea hæc eſt, quam ſacrarum Reliquiarum honori quidam Vir Nobilis fieri curauit cum Inſcriptione tali.

Adiuua S. Virgo Catharina

Digniſsimis Beatorum Reliquijs ex Nobilium de Zilinhart proſapiâ cretus VVolfgangus rei militaris ac vtriusq; Iuris Titulis illuſtratus Eccleſiæq; Auguſtenſis Decanus, in libri Miſſalis doctâ Fratris Leonardi Curriſicis manu exarati recompenſam faciundum curauit Anno Domino MDVI.

Reliquiæ hîc numeris diſtinctæ hæ adſunt.

I. *Sudarium S. Vdalrici* quod moriens ad caput habuiſſe fertur.

II. *De vexillo S. Vdalrici* quo in Bello contra Vngaros uſus traditur.

III. *Pecten S. Vdalrici.*

IV. *Pecten S. Conradi.*

NOTA.

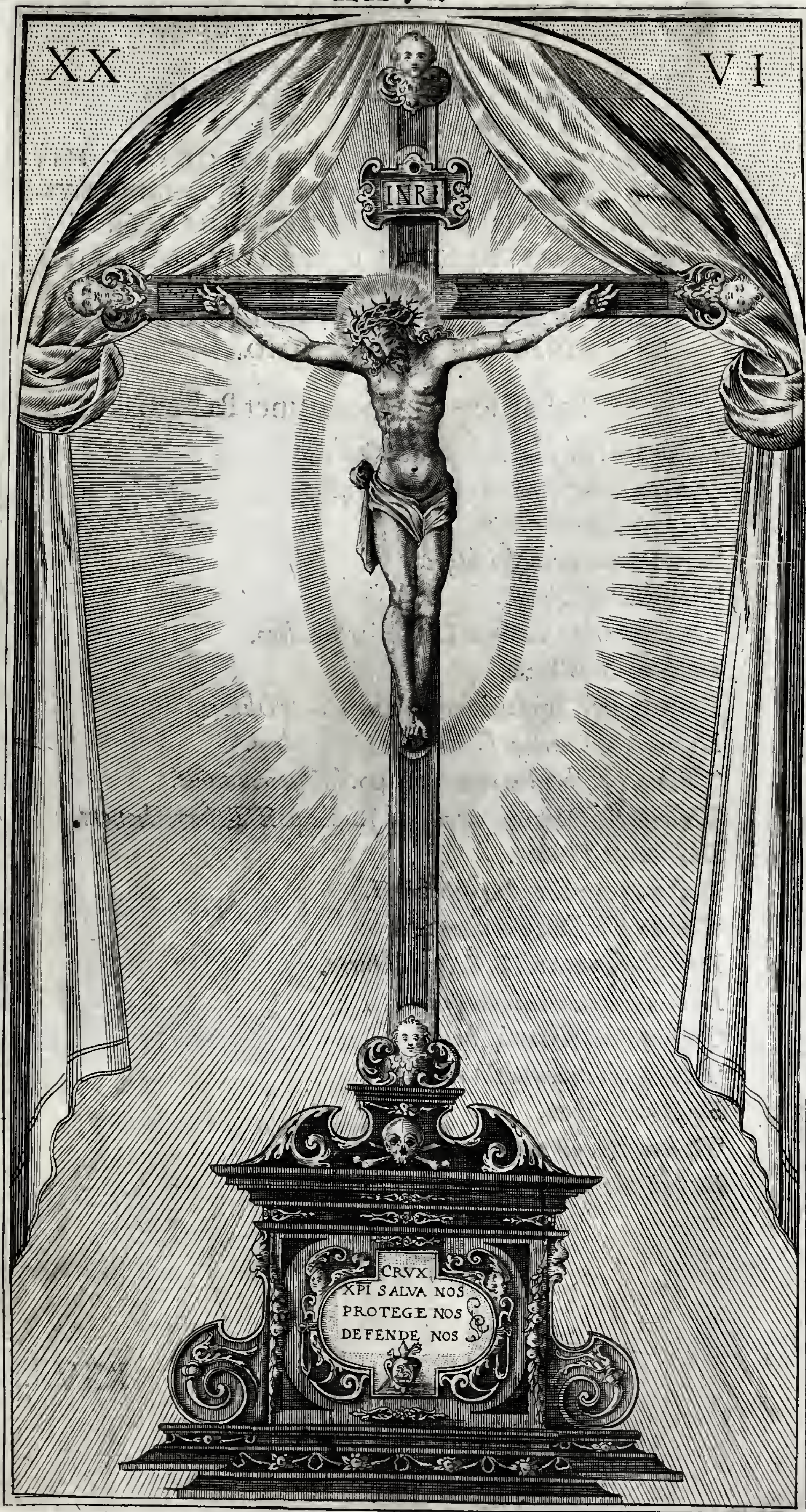
Epiſcopos iam olim ſacrificaturos capita pectere ſolitos tradit Durandus; ★ Eius verba ſunt: *Pecten enim propter ordinatam in inciſionibus diuiſionem, diſcretionem ſignificat, quâ intentio animæ adornatur, ſicut capilli capitis pectine adornantur.* Et in fine: *Crinium igitur,* inquit, *manuum & faciei ornamẽta non ſunt voluptatis oblectamenta, ſed in figuram à Domino ſacerdotibus legis iniuncta.* Nemo igitur miretur Sanctos hos Viros Pectinibus vſos.

★ Durand. lib. 4. c. 3. Ration. Diuin. offic.

V. *Tres Catini lignei* S. Vdalrici cum *uno Operculo* quibus iſte Diuus ſecularis pompę contemptor in vitâ uſus fuiſſe legitur.

Horum Catinorum Religionem atteſtantur partium frequentes abſciſſiones, quas animæ piæ nonnunquam pio furto, dum monſtrarentur, exportauerunt.

XXVI.



CHristi Domini in Cruce pendentis Simulacrum sex pedum & semis cum hac inscriptione.

CRVX CHRISTI
SALVA NOS ✠ PROTEGE NOS
DEFENDE NOS.

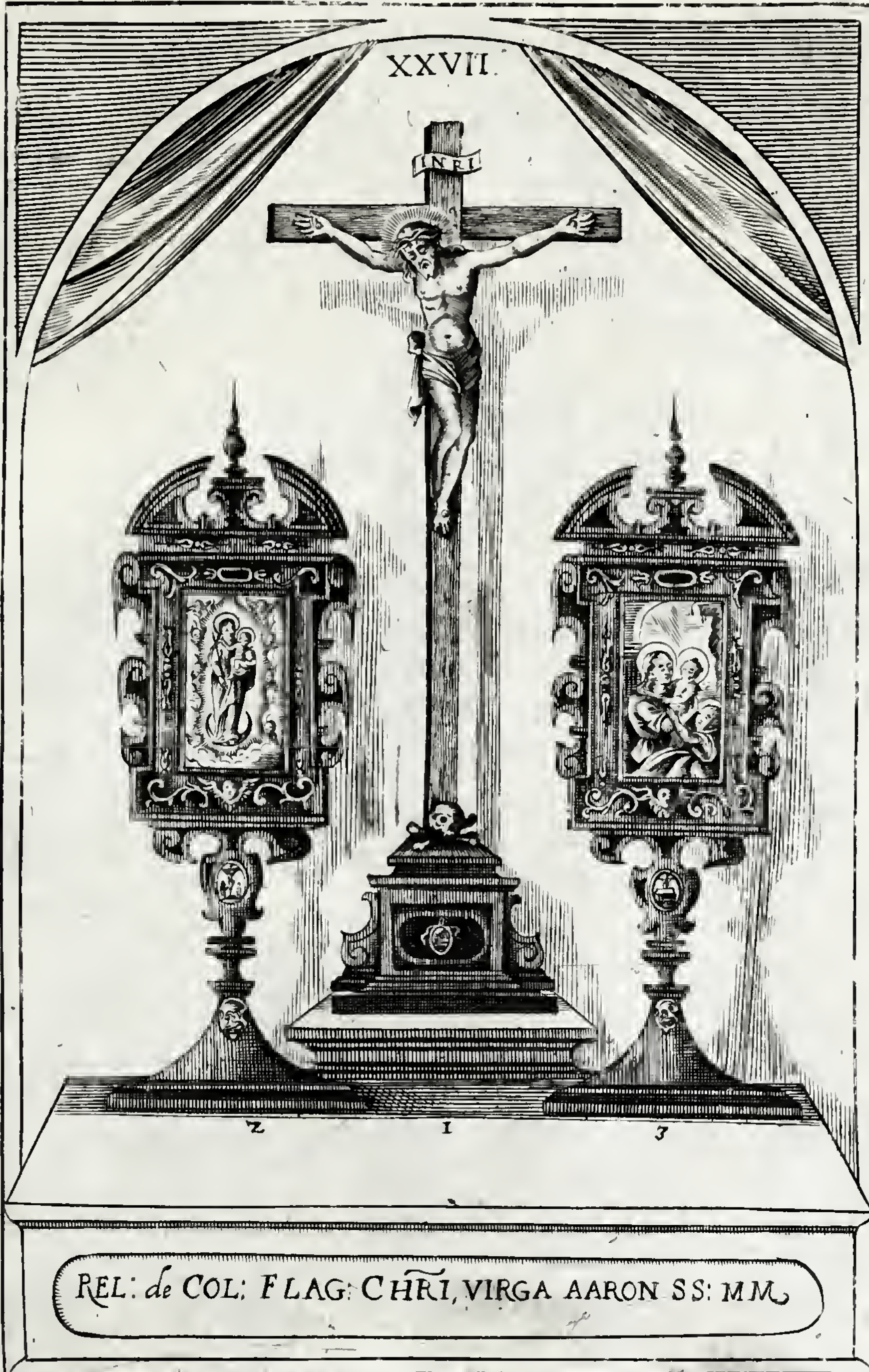
CHRISTO. SERVATORI. QVI. IN. CRVCE. MORIENS. DE. MORTE. TRIVMPHAVIT. HANC. EIVSDEM. VIVIFICÆ. CRVCIS. IMAGINEM. DNS. IOANNES. ABBAS. FIERI. CVRAVIT. DICAVITQ. EV. ANNO. POST. CHRISTVM. NATVM. MILLESIMO. SEXCENTESIMO. VIGESIMO. PRIMO. SVI. REGIMINIS. VIGESIMO. PRIMO.

In basi sequentes continet Reliquias

Aliquot particulas de Ligno S. Crucis.
Particulam de Spineâ Coronâ Christi.
De Vestimentis Christi.
De Mappa mensali Christi.
De cœnaculo Christi.
De candelabro stante in Dominico Sepulcro.
De Sepulchro Christi.
De loco vbi Christus ter orauit in Monte Olineti.
De loco vbi Christus fleuit super Hierusalem.
De loco vbi Christus in deserto 40. diebus ieiunauit.
De loco vbi Dominus apparuit Jacobo post Resurrectionem.
De Monte Thabor.
De loco in quo Christus captus est.
De loco vbi Christus natus est.
De loco ubi nata est B. Virgo Maria.
De loco Salutationis Angelicæ.
De loco Crucifixionis Christi.
De loco vbi inuenta S. Crux.
De Monte Syon.
De loco vbi fuit præsepe Domini.
De loco vbi Dominus ascendit in Cælum.

XXVII. In

XXVII.



I. In hac Christi Crucifixi Imagine continentur Particulæ

De Columna flagellationis Christi

De Virgâ Aaron

II. In hac Tabulâ sunt Reliquiæ

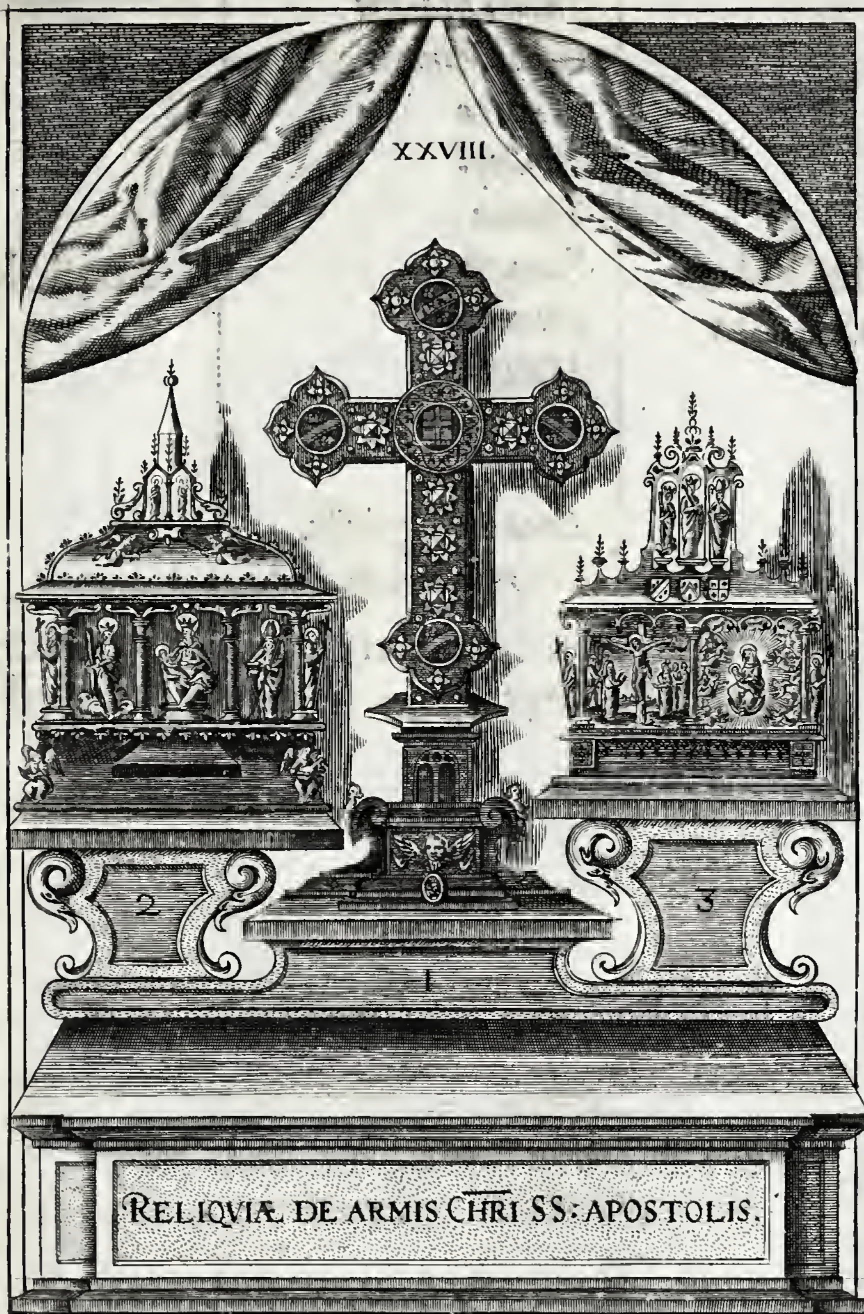
De Ossibus S. Marcelli Papæ & Mart. 16. Ian.

De Ossibus S. Callisti Papæ & Mart. 14. Octob.

III. Ista continet particulas

De Oßibus S. Pantaleonis Mart.	17. Iulij
De Oßibus S. Viti Mart.	15. Iunij.

XXIIX.



I. IN hac Cruce argenteâ, quam Dominus Ioannes de Hohenstein Abbas Anno MCCCCLII. fieri curauit, continẽtur

Duæ particulæ de Ligno S. Crucis
De Spongia Domini
De Sudario Domini
De Titulo superposito Cruci
De spineâ Coronâ

II. In

II. In hâc Arculâ argenteâ inclusæ sunt reliquiæ

De Oßibus & Vestibus S. Petri Apostoli

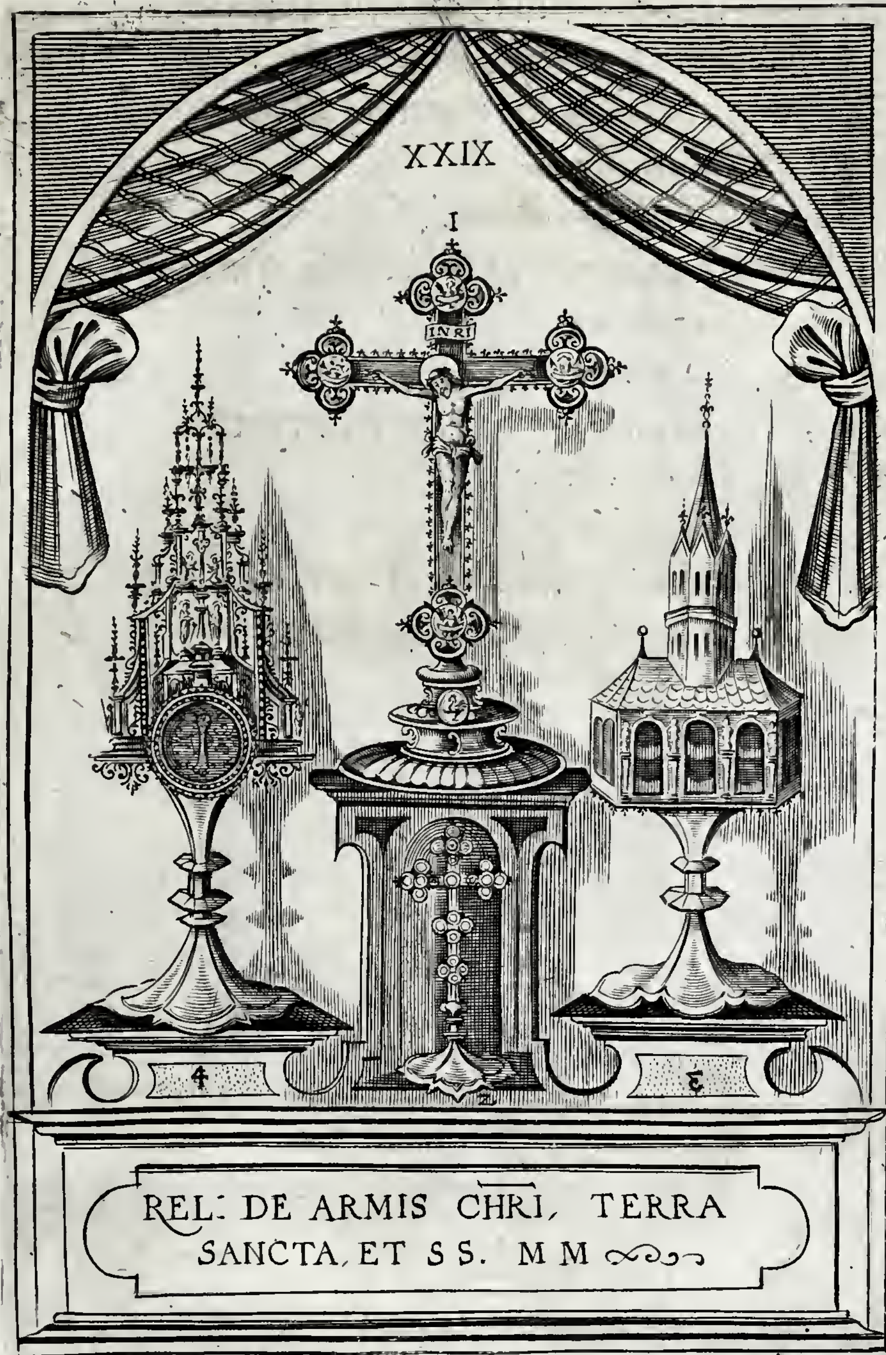
Item de Ossibus Sanctorum
Pauli
Jacobi Maioris
Iacobi Minoris
Andreæ
Philippi
Thomæ
Simonis
Matthæi
Matthiæ
Bartholomei
Barnabæ
Lucæ Euangelistæ.
Apostolorum

De Cruce S. *Andreæ.*

III. In istâ Tabulâ eburneâ satis antiquâ fragmentum est

De Mensâ S. *Birgittæ* 23. Iulij.

XXIX.



I. IN hac Cruce argenteâ quam D. Iacobus Köpplinius Abbas fieri curauit sunt particulæ.

De S. Cruce.
De Præsepio Domini.
De Hydriis in Canâ Galileæ.
De Columnâ Flagellationis Christi.
De Sepulchro Christi.

II. Crux parua lignea argenteo pede ſuſtentata, quales Peregrini Hieroſolymis adferre ſolent, in quâ habentur

Particulæ XLII. de varijs locis Terræ Sanctæ.

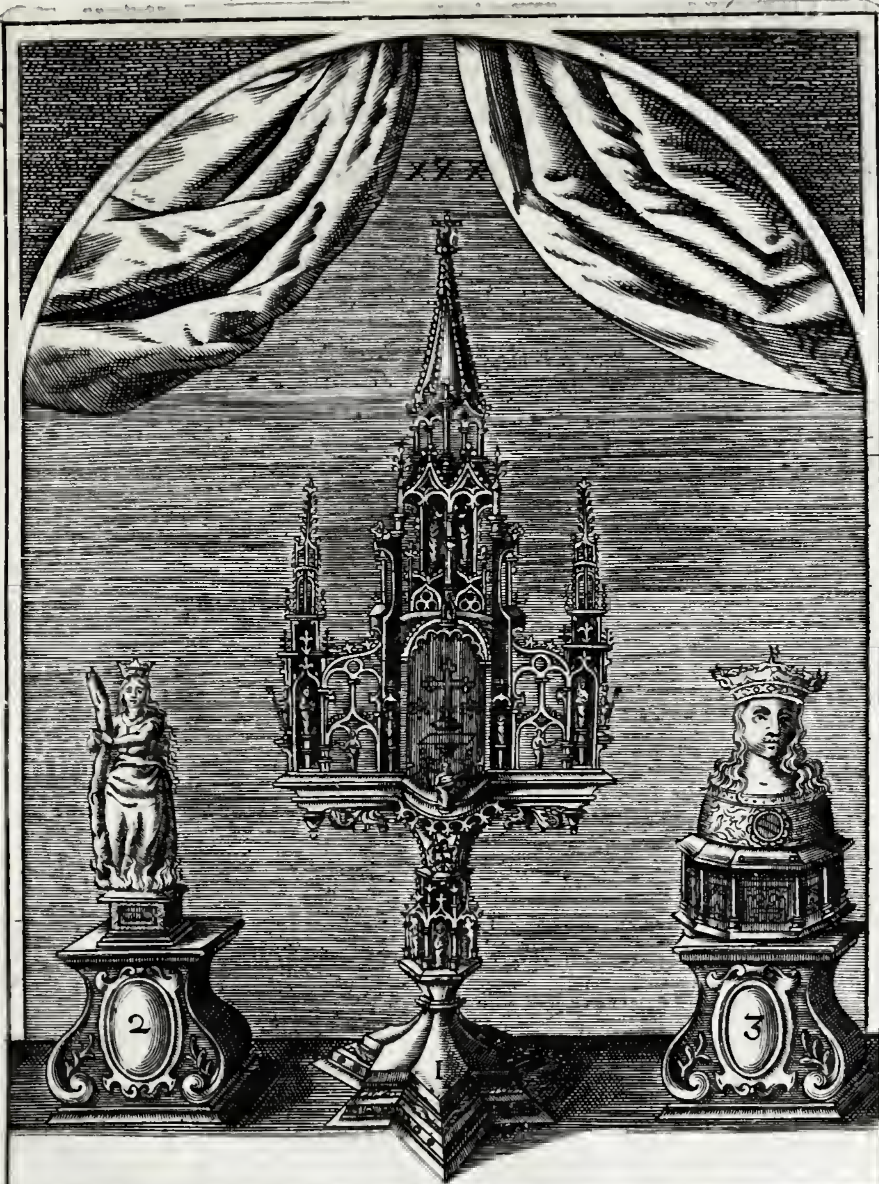
III. In hac argenteâ capſulâ ſeruantur Reliquiæ.

De Carne & Oßibus S. *Laurentij Mart.*	10. Aug.
De Cranio & Oßibus S. *Pancratij Mart.*	12. Maij.
Dens S. *Felicis Mart.*	*
Dens S. *Chriſtophori Mart.*	25. Iulij.
Tres dentes de Sanctis *ex* Societate S. *Afræ Mart.*	
De oſſibus Sanctorum *Adriani* Martyrum	*
De oſſibus Sanctorum *Pantaleonis* Martyrum	17. Iulij.
De oſſibus Sanctorum *Caßiani* Martyrum	13. Aug.
De oſſibus Sanctorum *Hippolyti* Martyrum	13. Aug.
De oſſibus Sanctorum *Quirini* Martyrum	*

IV. In hoc argento vaſculo continetur.

Articulus digiti de S. *Valentino Mart.* 14. Feb.

XXX.



I. IN hac argenteâ Hierothecâ factâ Anno MCCCCLIV. inclusa sunt.

Duo fragmenta de Ligno S. Crucis. Fama est ea olim siue casu siue studio in ignem proiecta illæsa sponte resilijsse.

Item particula de *Miraculosâ Cruce Carabucensi* ex Indijs ad nos transmissâ.

II. In hac argentea D. Martyris Afræ imagine insunt Reliquiæ.

De Ossibus & Crinibus S. Cunegundis Virg. & Imp. 3. Martij:

De Cingulo S. Afræ Mart. quod parturientibus sæpe solatio fuit.

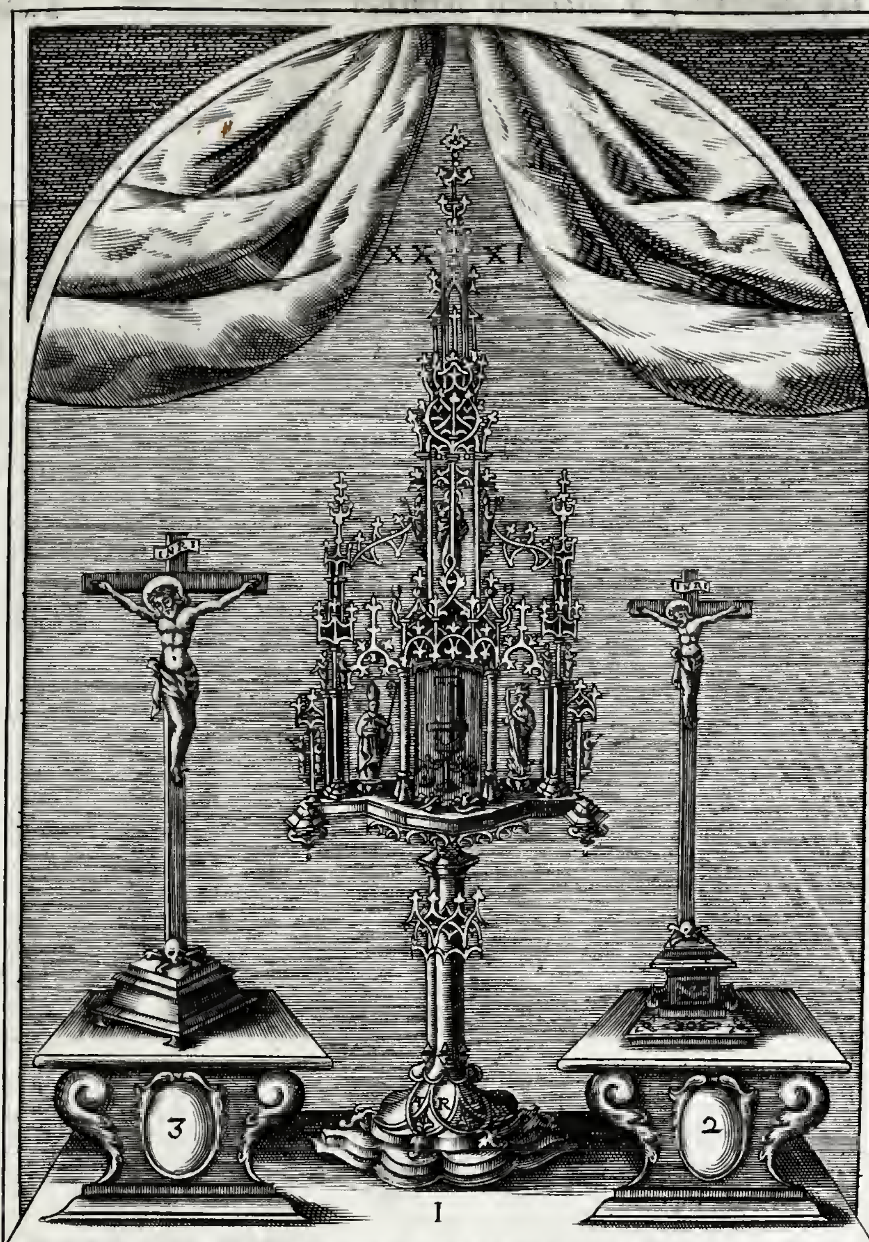
III. In hac argentea D. Agnetis Virg. effigie est

Pars de Cranio S. Agnetis V. & Mart. 21. Ian.

Item Os de Societate S. Afræ Mart.

XXXI. I. In

XXXI.



I. IN hac alterâ Hierothecâ argenteâ expensis Ioannis de Giltlingen Abbatis factâ Anno MCCCCLXXXVIII. adseruantur.

Spectabilis pars *de Basi columnæ marmoreæ* cui Christus flagellis cædendus alligatus fuit.

Particula de Spineâ Corona Christi.

II. In hac crucifixi Imagine particula est.
De IV. Coronatis. 8. Nouemb.

III. In hac rursus Christi crucifixi Imagine Reliquiæ sunt.
De Societate S. Achatij Mart. 8. Maij.



XXXII. Ar-

XXXII.



ARgentea Diuę Matris Imago cum Christo & Ioanne Pueru-lis colludentibus pulchrè elaborata cum Inscriptione.

DIVÆ. MARIAE. COELI. REGINAE. VIRGINI. INCOMPA-RABILI. MATRI. DEI. OMNI. HONORE. DIGNISSIMAE. HANC. IMAGINEM. IOANNES. ABBAS. FIERI. CVRAVIT. CONSECRAVITQ. ANNO. AB. EIVS. PARTV. M.DC. XIX. SVI. REGIMINIS. XIX.

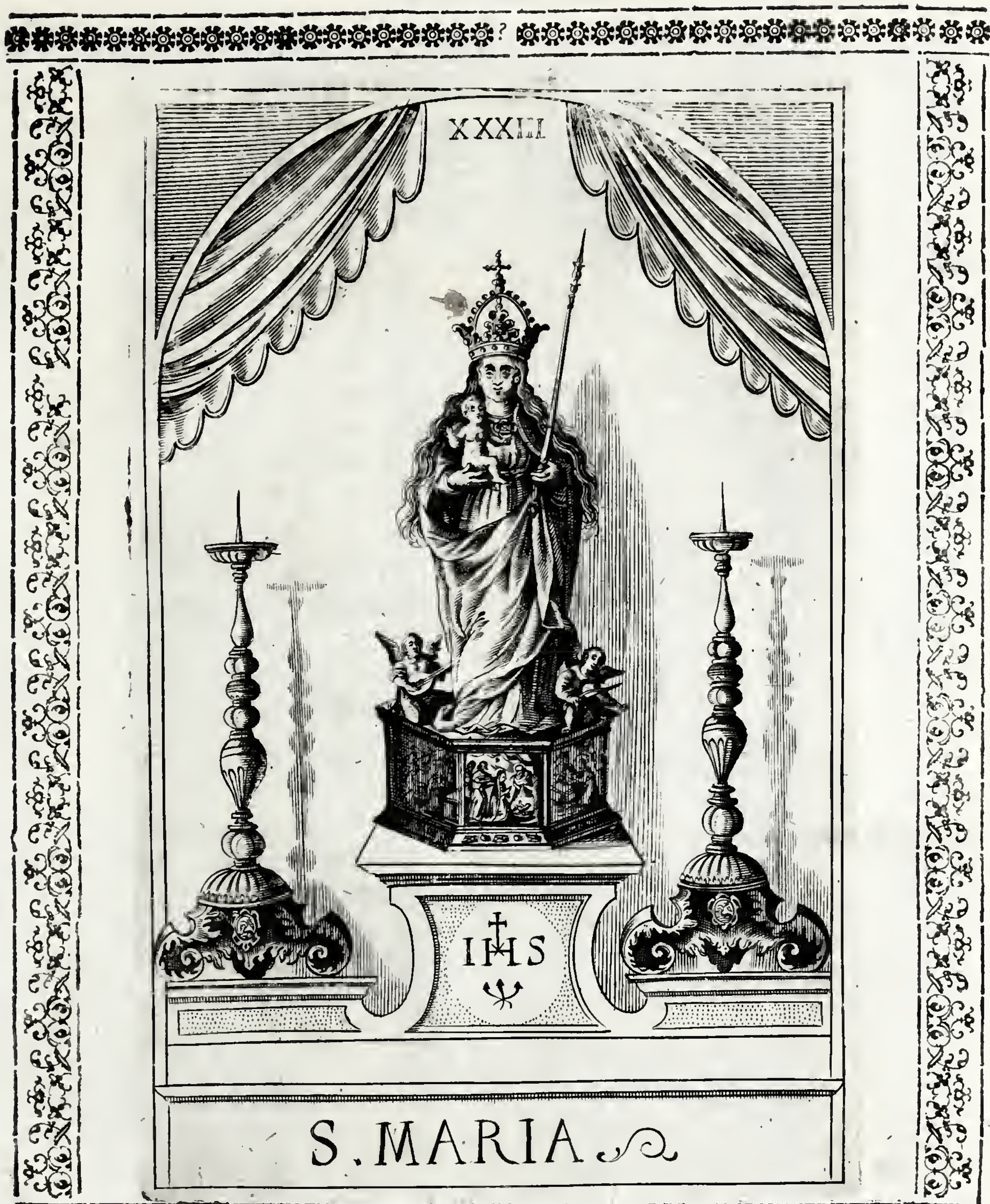
Reliquias

Reliquias in se habet.

De Crinibus & Sindone B. Virg. Mariæ.	
Notabilem partem de Capite S. Ioannis Baptistæ.	
De S. Victoriâ Virg. & Mart.	23. Decemb.
De S. Mariâ Magdalenâ.	22. Iulij.
De S. Catharinâ Virg. & Mart.	25. Nouemb.
De S. Agnete Virg. & Mart.	21. Ianuar.
De S. Ioanne Papâ & Mart.	27. Maij.
De S. Cosmâ Mart.	27. Sept.
Duo fragmenta de Cranio ex Soc. S. *Vrsulæ.*	21. Octob.

XXXIII. Alia

XXXIII.



ALia Diuæ Virginis Mariæ imago argentea inaurata, quam Dominus Conradus Mörlinus Abbas raro artificio fieri curauit, has continet Reliquias;

De Peplo
De Veste
De Oleo miraculoso } B. Virginis Mariæ.
De Lacte
De Sepulchro

XXXIV.

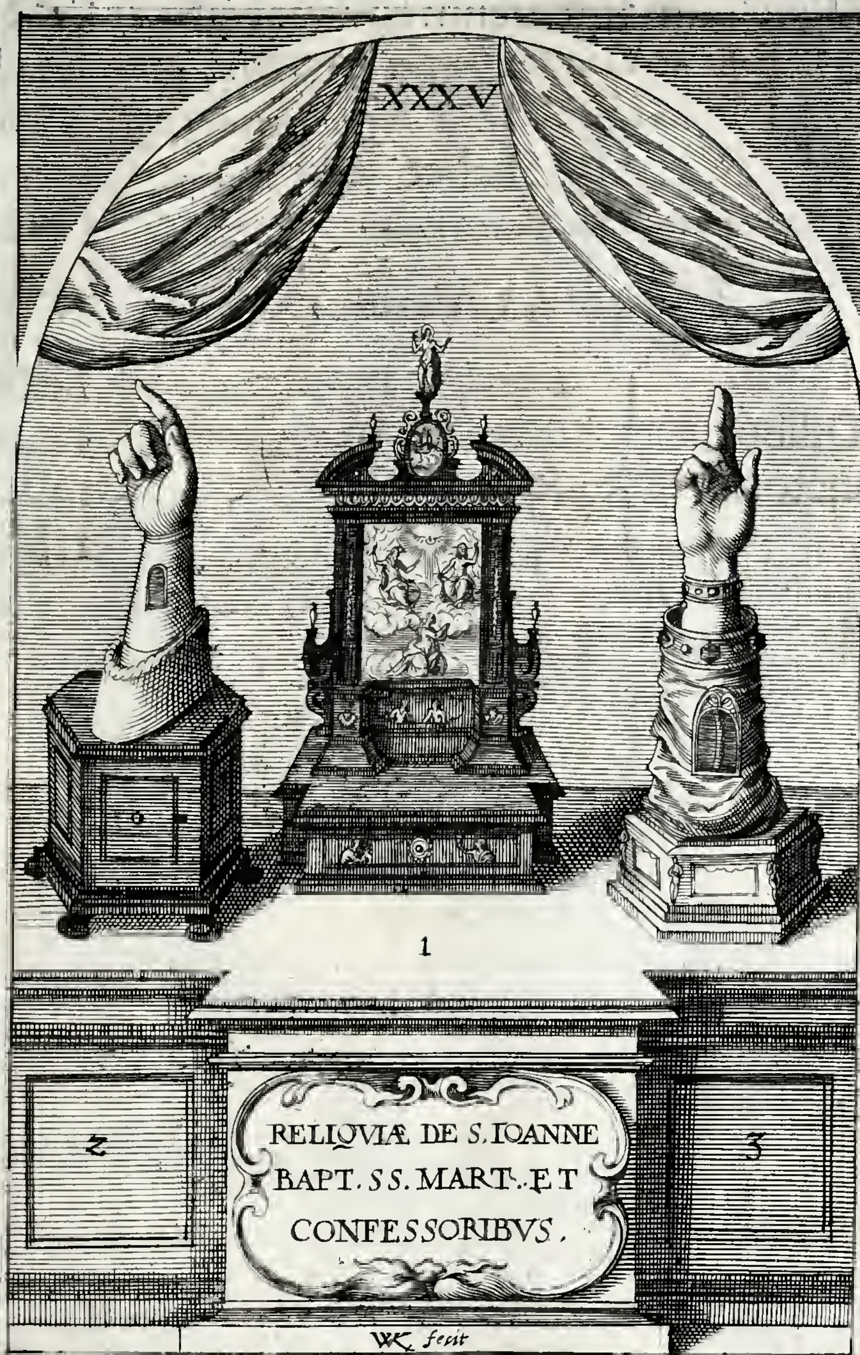


IN hac argenteâ Diui Ioannis Baptistæ Effigie hæ continentur Reliquiæ.

De Oßibus S. Joannis Baptistæ
De loco vbi idem natus est
De loco vbi Christum baptisauit
De S. Iosepho Sponso B. Virginis
De Oßibus trium Regum

De Ossibus Zachariæ Prophetæ
De Oßibus Danielis Prophetæ
De Virgâ Moysi
De Virgâ Aaron
De Mensâ Seruatoris nostri.

XXXV.



I. IN hac tabulâ argenteâ ſunt

Vndecim particulæ de SS.*Innocentibus.*

Particula de Corpore S.*Simonis Tridentini pueri.* 24.Martij.

Duæ particulæ de S.*Cruce.*

II. In hoc argenteo brachio cui hîc verſus inſcriptus

Agnum Baptiſtæ Digitus monſtrauerat iſte

adſeruantur Reliquiæ

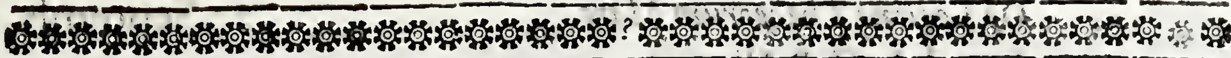
De Digito & *De Capite*	*S. Joannis Baptistæ*

III. Aliud Brachium argenteum cui hæc verba inscripta.

Anno Domini MDVI. Sanctorum Leopoldi ac Maximiliani Reliquiæ huc per Diuum Maximilianum Cæsarem Augustam transmissæ hic continentur, in se habet

Dentem molarem de S. Maximiliano		12. Octob.
Dimidiam Costam / *Item aliud Os*	*de S. Colomanno*	8. Iulij.
De Ossibus Sanctorū	*Leopoldi*	15. Nouemb.
	Osvvaldi	5. Aug.
	Henrici	14. Iulij.
	Sigismundi	1. Maij.

XXXVI



XXXVI

RELIQVIÆ DE SS. APOST. PETRO PAVLO, ET SS. ALIQVOT MM. &c.



I. ARgentea theca noua in quâ habetur

De Sanguine Apostolorum Petri & Pauli.

De Sanguine S. Bonifacij Mart. 14. Maij.

De Sanguine S. Quirini Mart. 30. Mart.

II. In hoc argenteo vasculo continetur

De Corpore S. Viti Mart. 15. Iunij.

De SS. Innocentibus. 28. Decemb.

III. In

II. In isto argenteo vasculo sunt reliquiæ 22. Septemb.

De Legione Thebeorum Mart.

Item de Lacte B. Virginis.

XXXVII. In

XXXVII.



IN hac argenteâ Diui Ioannis Euangelistæ Imagine diuersæ sunt Reliquiæ, videlicet

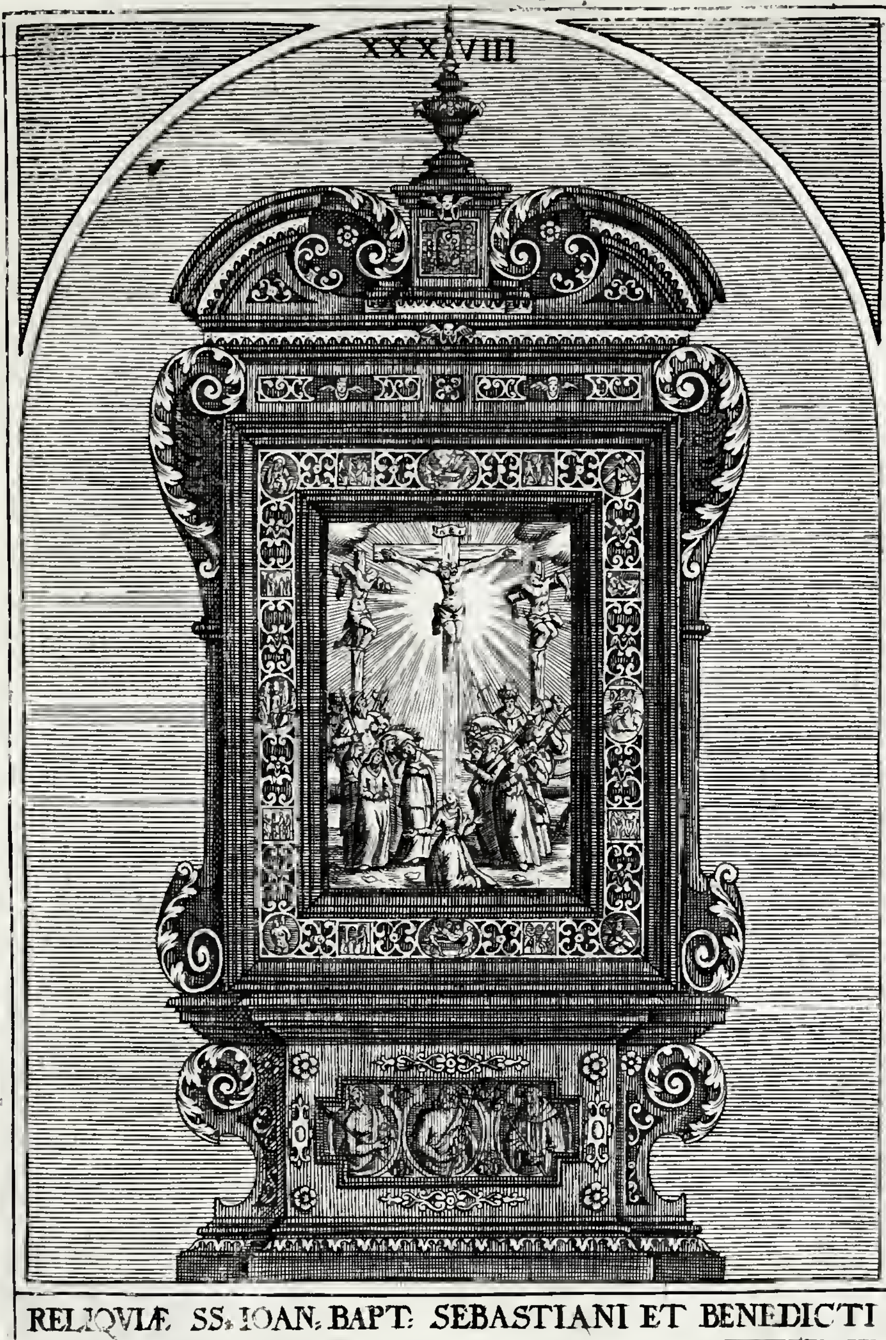
De Vestibus & Sepulchro S. Joannis Euangelistæ.

De ossibus Sanctorum	*Petri* *Matthiæ* *Matthei* *Bartholomei*	*Apostolorum*

De Ossibus Sancto-rum	*Jacobi* *Andreæ* *Thomæ*	}	Apostolorum.

De loco ubi Apostoli Spiritum Sanctum acceperunt.
De loco vbi per Apostolos Symbolum fuit concinnatum.
De loco vbi Philippus Eunuchum baptizauit.

XXXVIII.



IN hac Tabulâ ſat grandi argento eleganter ornatâ paucæ ſed illuſtres continentur Reliquiæ.

Dens de S. Joanne Baptiſtâ.

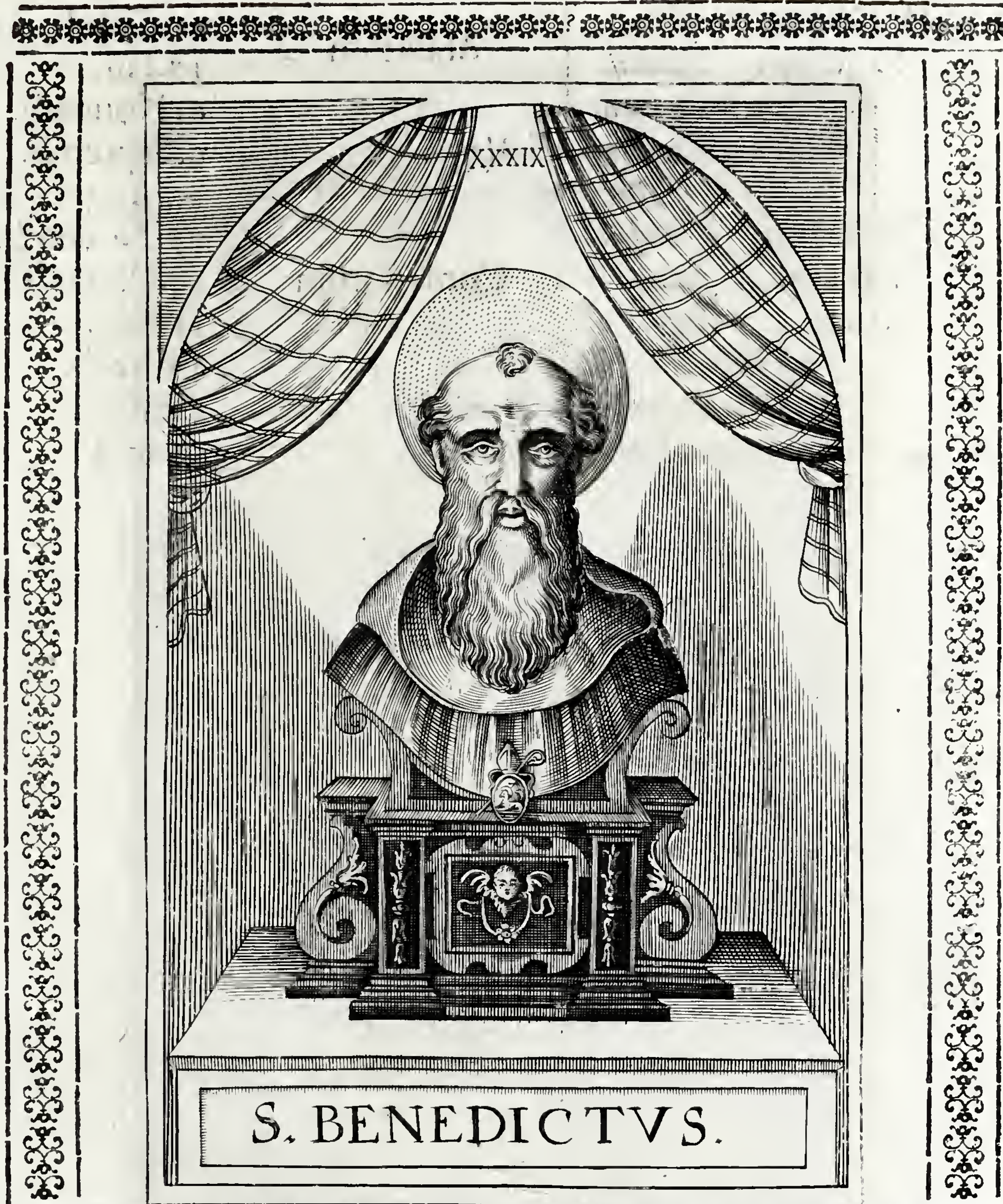
Dens de S. P. N. Benedicto.

Dens de S. Sebaſtiano Mart.

Item alia inſignis particula *de Oßibus S. Sebaſtiani.*



XXXIX.



ISTud D. Patris noſtri *Benedicti* ſimulacrum argenteum inauratum ſequentes in ſe habet Reliquias.

Os Gutturis de S. Benedicto Abbate à R.mo & Ill.mo Principe ac Domino D. *Franciſco Gulielmo* Epiſcopo Oſnabrugenſi, Comite de VVartenberg &c. nuperrimè dono datum.

De Vepribus S. Benedicti.

De Speleo in quo idem latuit. 21. Mart.

De Ossibus Sanctorū	*Mauri*	Abbatum	15.Ian.
	Galli		16.Octob.
	Antonij		17.Ian.
	Leonardi		6.Nouemb.
De Cucullâ & Baculo S.*Magni*.			6.Septemb.
De Vestibus S.*Bernardi*.			20.Aug.
De Ossibus Sanctorum	*Columbani*	Confessorum	21.Nouemb.
	Iodoci		13.Decemb.
	Alexij		17.Iulij.
De Tunicâ S.*Francisci*.			4.Octob.
De Veste & Crinibus S.*Dominici*.			4.Aug.
De Vestibus S.*Henrici Imp*.			14.Iulij.

X L.D.*Fla-*

XL.



D. *Placidi* Martyris Imago argentea Munus à Nobili familiâ Veldkirchensi Freyorum his Reliquijs referta est.

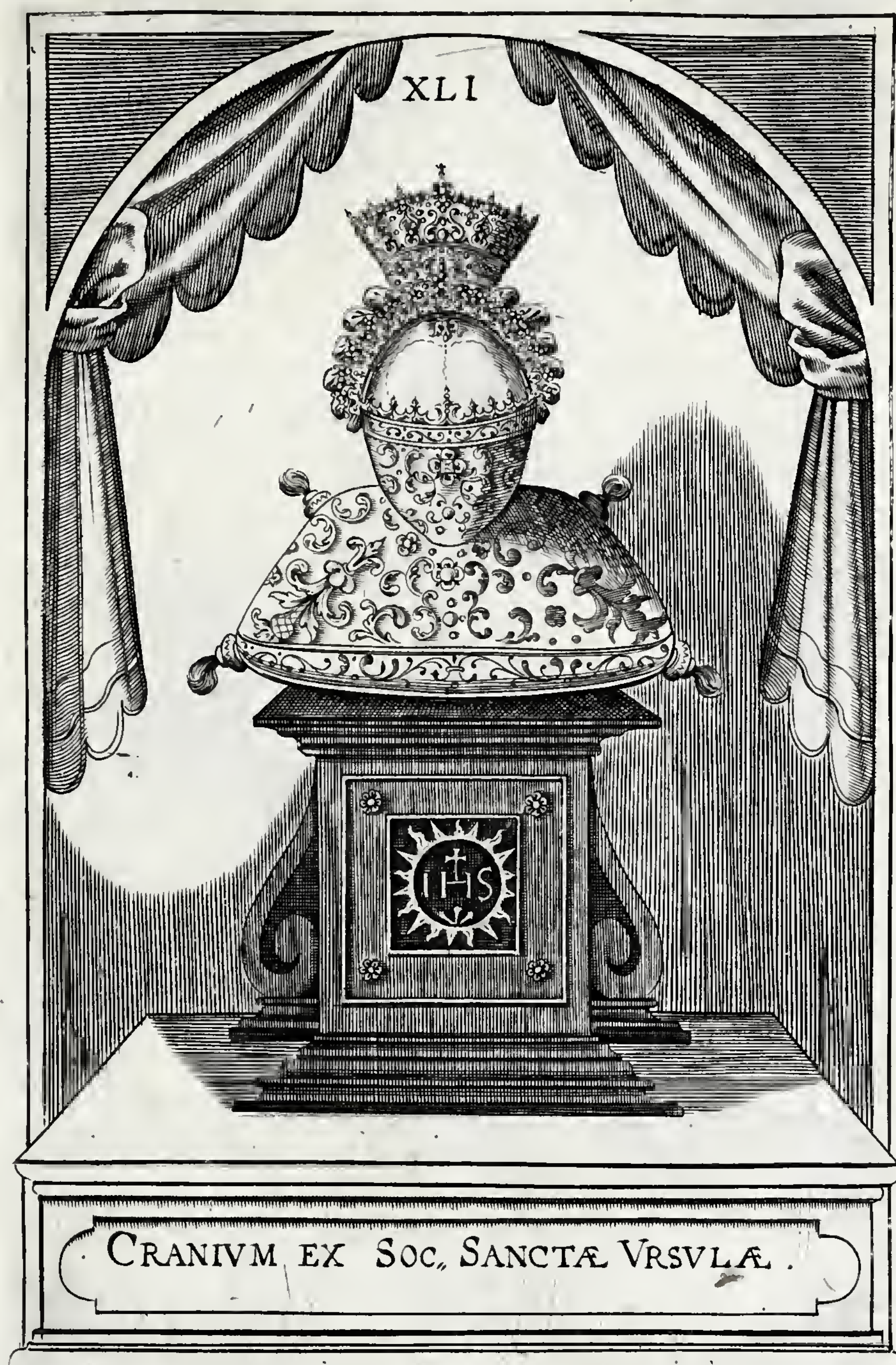
De Oßibus S. *Placidi Mart.*	5. Octob.
Osse de Decem Millibus Mart.	22. Iun.
Dente molari S. *Quiriaci Episcopi & Mart. Hierosol.*	4. Maij.
Osse de Societate S. *Afræ Mart.*	

De Os-

De ossibus Sanctorum	*Dionysii Areopagitæ.*	Martyrum.	9.Octob.
	Dionysii Primi Episc. August.		26.Febr.
	Vrbani Papæ.		25.Maij.
	Erasmi.		25.Nouemb.
	Alexandri Papæ.		3.Maij.
	Narcißi Episcopi Hierosolymit.		29.Octob.
	Seueriani.		*
	Maximi.		*

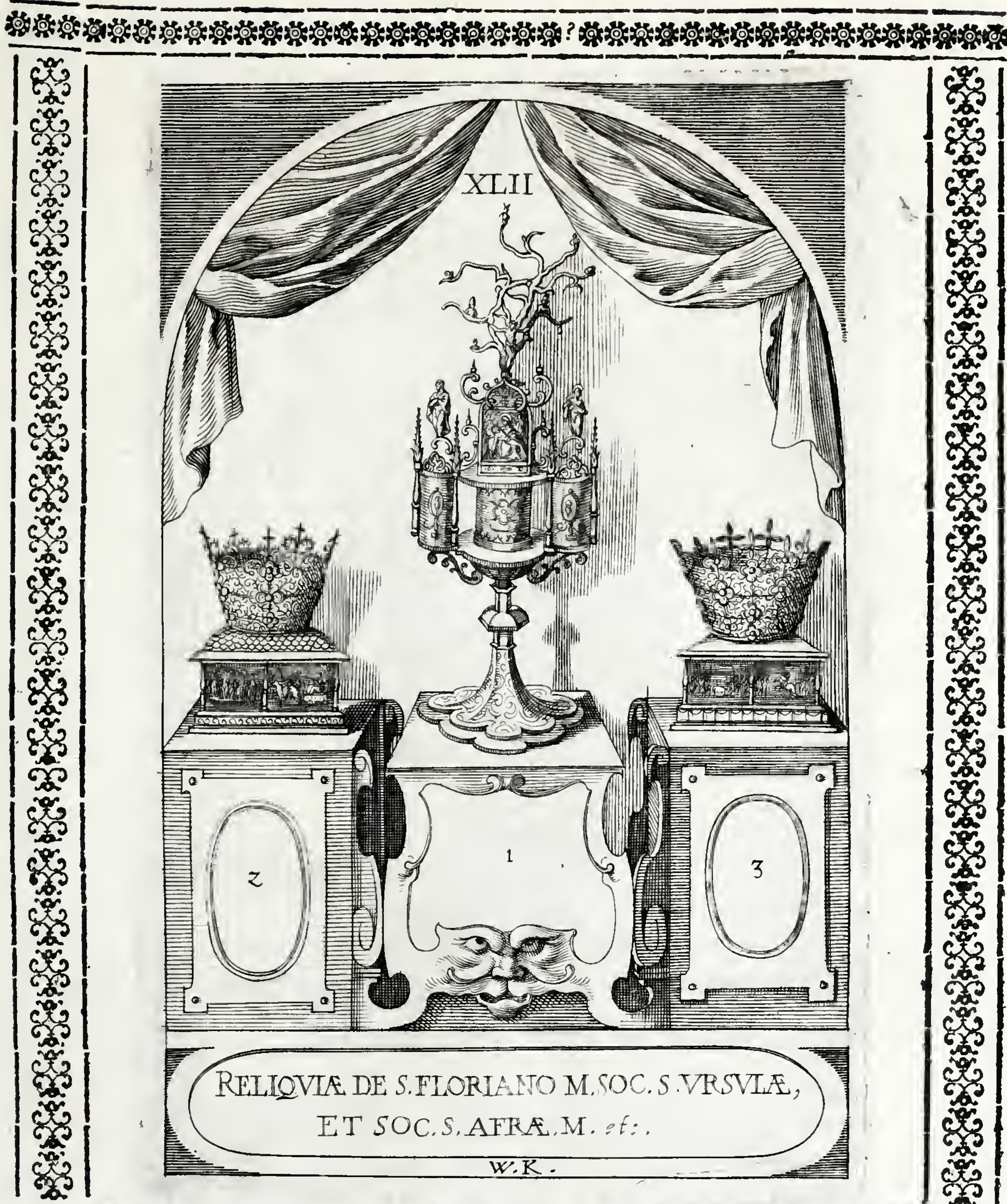
XLI.Cra-

XLI.



CRanium hoc eſt ex *Societate* S. *Vrſulæ* Virg. & Martyris, quod ex Monaſterio Monialium Ordinis S. Benedicti in Hohenvvart Auguſtanæ Diæceſis iam olim ad hunc locum legitur fuiſſe translatum.

XLII.

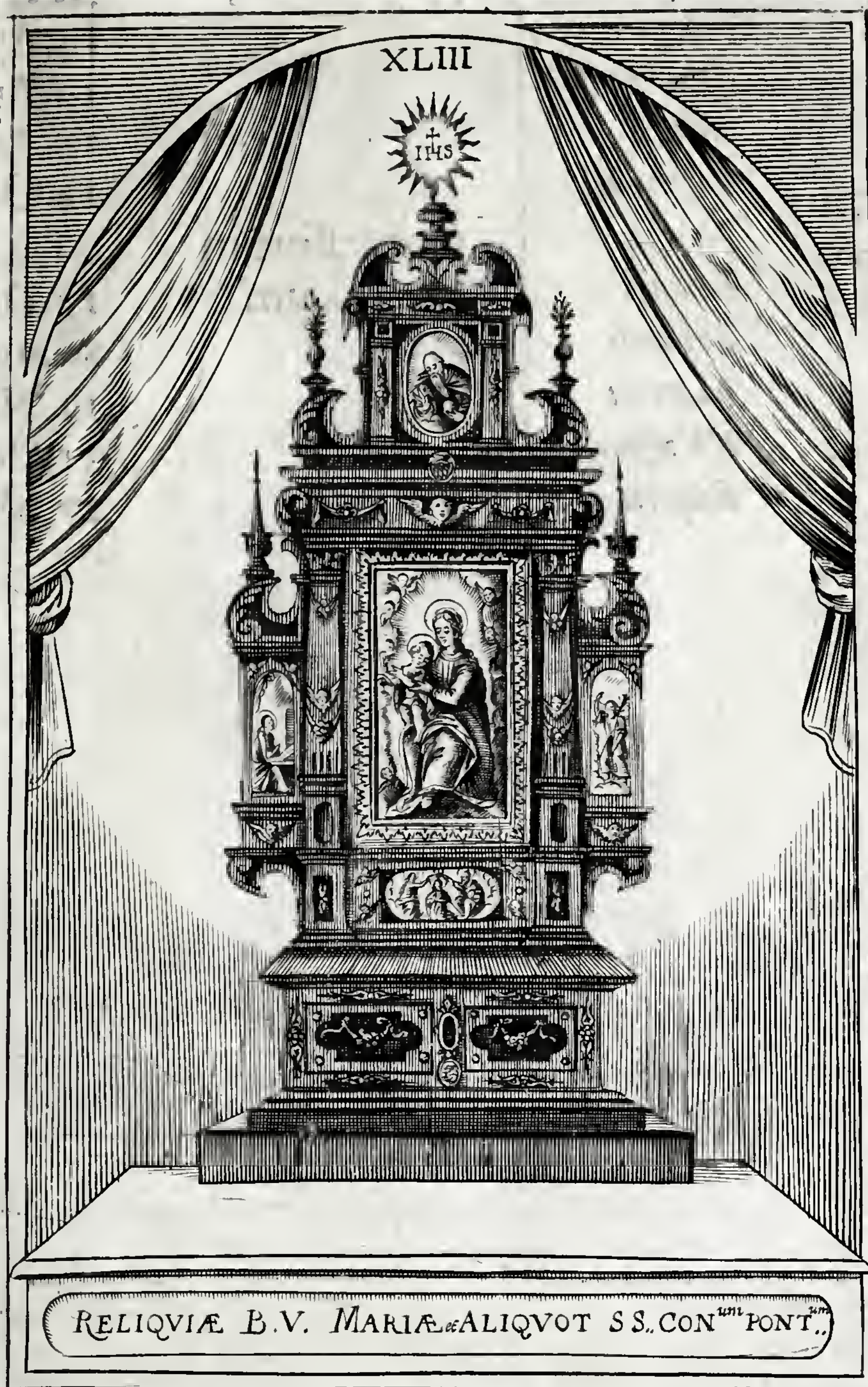


I. IN hoc argenteo vasculo Reliquiæ sunt
De S.Floriano Mart. 4.Maij.

II. In hac antiquâ Arculâ seruantur Reliquiæ
De Societate S. Afræ Mart.

III.In hac Arculâ priori æquali insunt Reliquiæ
De Societate S.Vrsulæ Virg.& Mart.

XLIII.



IN hac eleganti Tabulâ permultæ ſunt Reliquiarum particulæ, videlicet

De panniculis Chriſti Jeſu.

De Lacte *De Syndone* *De Sepulchro* *De loco Dormitionis*	Beatæ Virginis

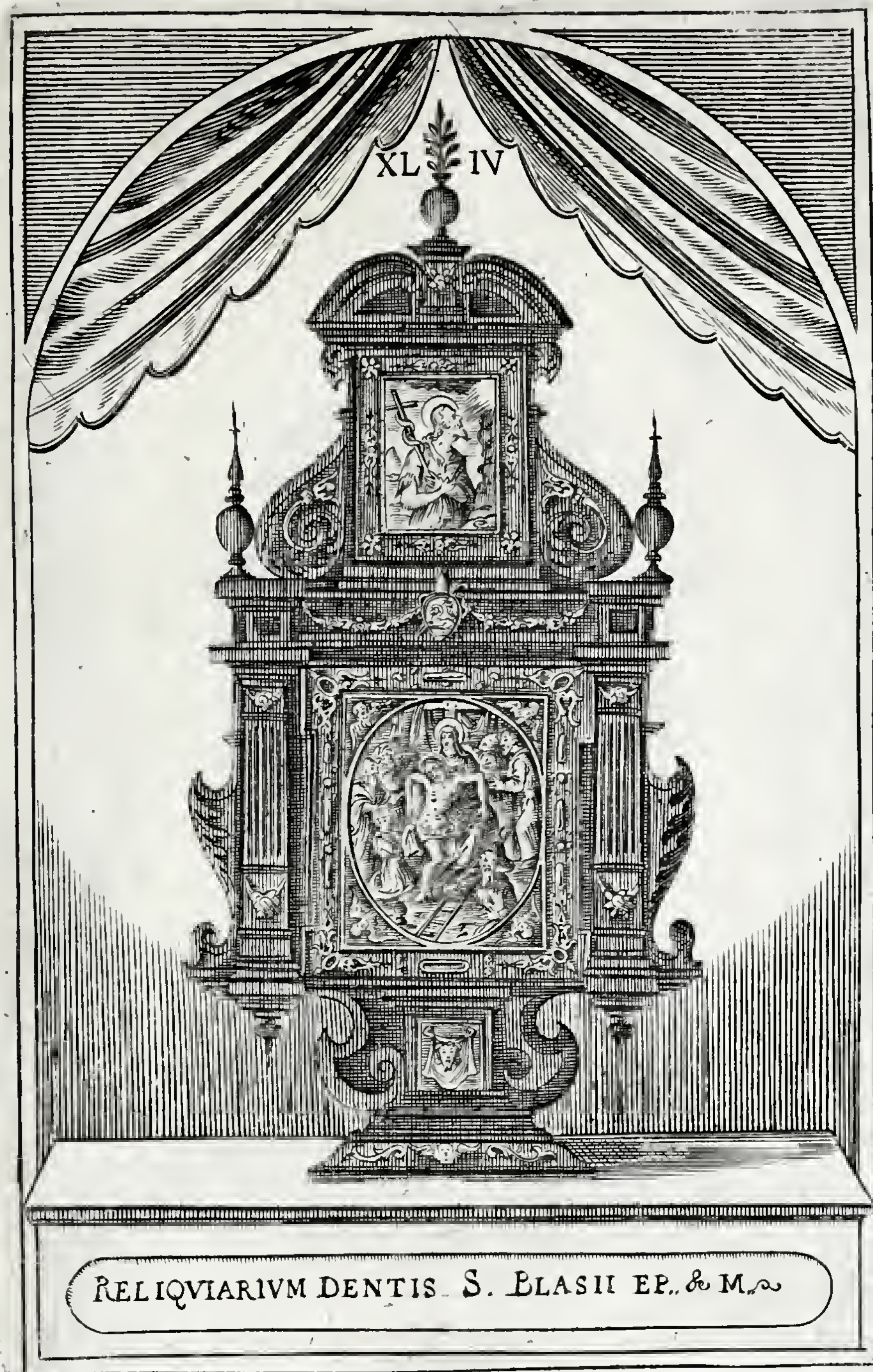
De Oßibus S. *Hermagoræ Patriarchæ & eius Diaconi Fortunati.* 12.Iulij.

De Oßibus S. *Anſcharij Epiſcopi Bremenſis.* 3.Feb.

De Oſſibus Sanctorum	*Nidgarij*	Confeſſorum Pontificum	14.April.
	Mariani		19.Aug.
	Arſacij		16.Aug.
	Fortunati		14.Octob.
	Nicolai		6.Decemb.
	Lazari		17.Decemb.
	Erhardi		8.Ianuar.
	Martini		11.Nouemb.
	VVolfangi		31.Octob.
	Ruperti		27.Martij.

XLIV. In

XLIV.

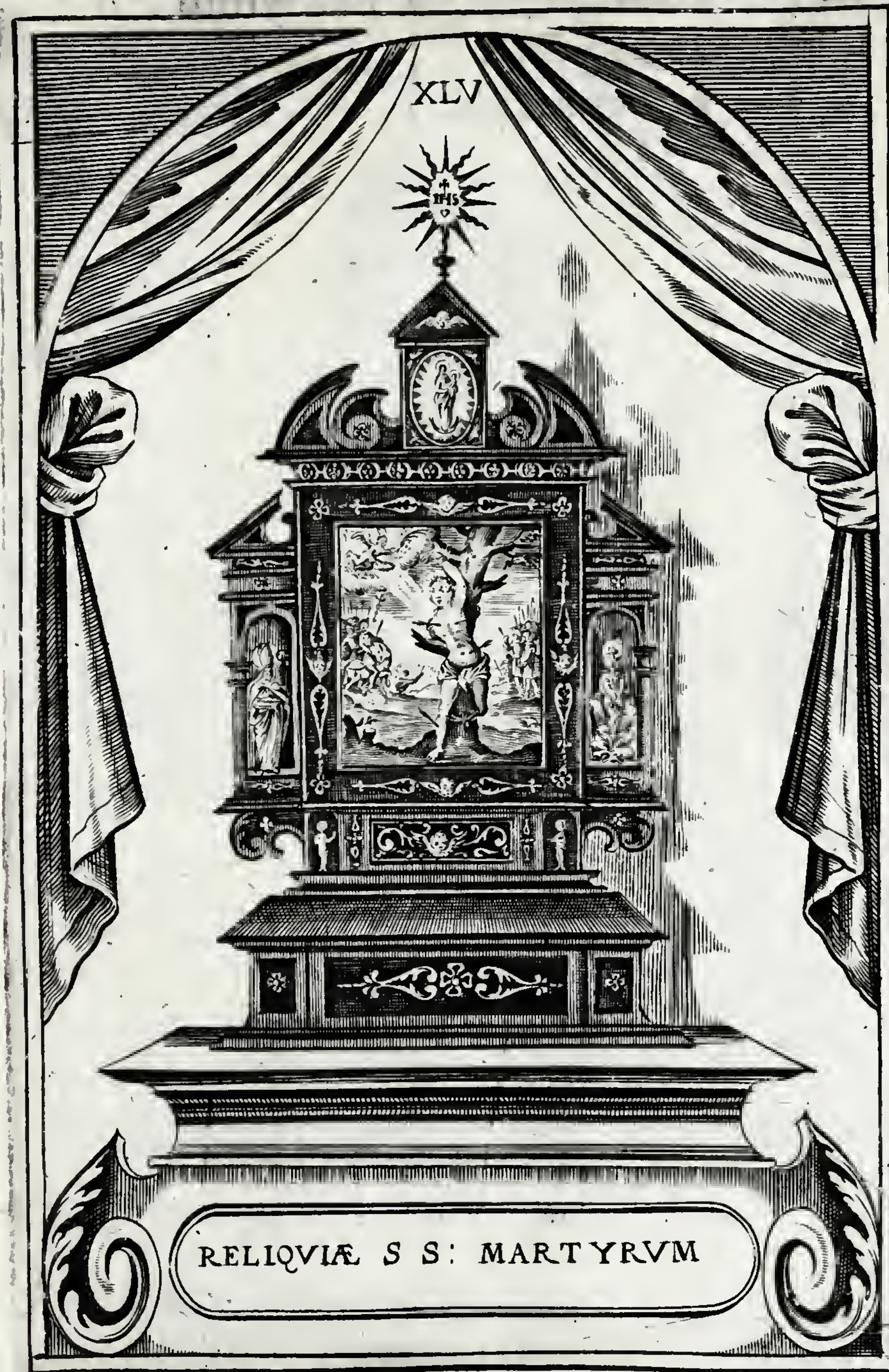


In hac argenteâ Tabulâ repositus est
Dens de S. Blasio Episcopo & Martyre. 3. Febr.
Item Particula *de sacrâ veste S. VVolfgangi* Episcopi Ratisbonensis, quâ indutus ante paucos annos repertus fuit, cùm in eâ annos DLXXVII. latuisset.

XLV. In



XLV.



IN huius Tabulæ Ciſtellâ Reliquiæ ſunt.

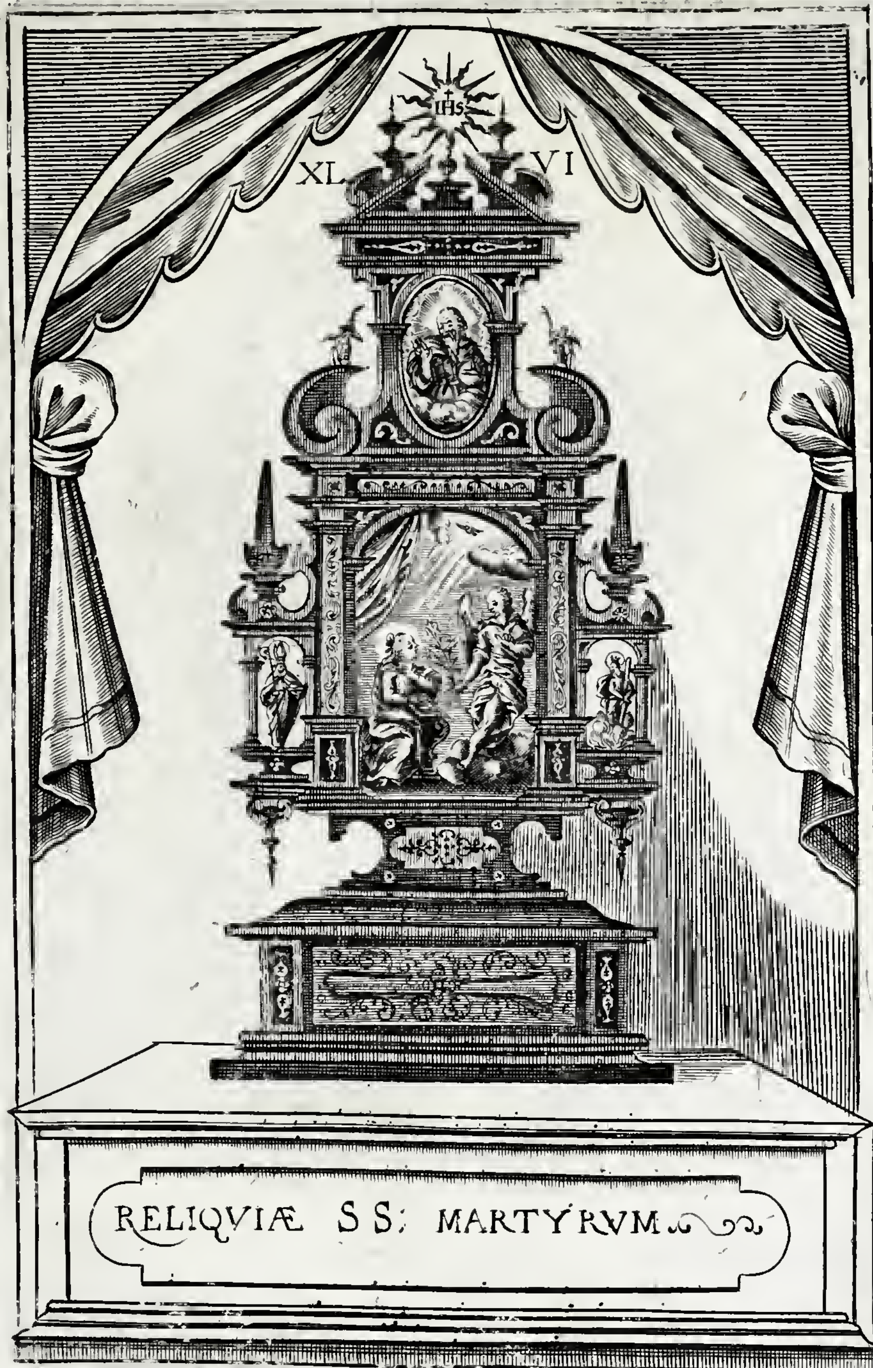
De SS. Innocentibus.			28. Decemb.
Os de Legione Thebæorum Mart.			22. Septemb.
De Oſſibus Sanctorum	*Hyppoliti*	Martyrum	13. Aug.
	Victoriæ		*
	Hemiterij		3. Martij.
	Martiniani		*

V XLVI. De oſ.

De Ossibus Sanctorum	*Alexandri*	Martyrum	★
	Laurentij		★
	Felicis		★
	Dionysij Episc.		★
	Emerammi Episc.		22.Septemb.

XLVI.Isthæc

XLVI.



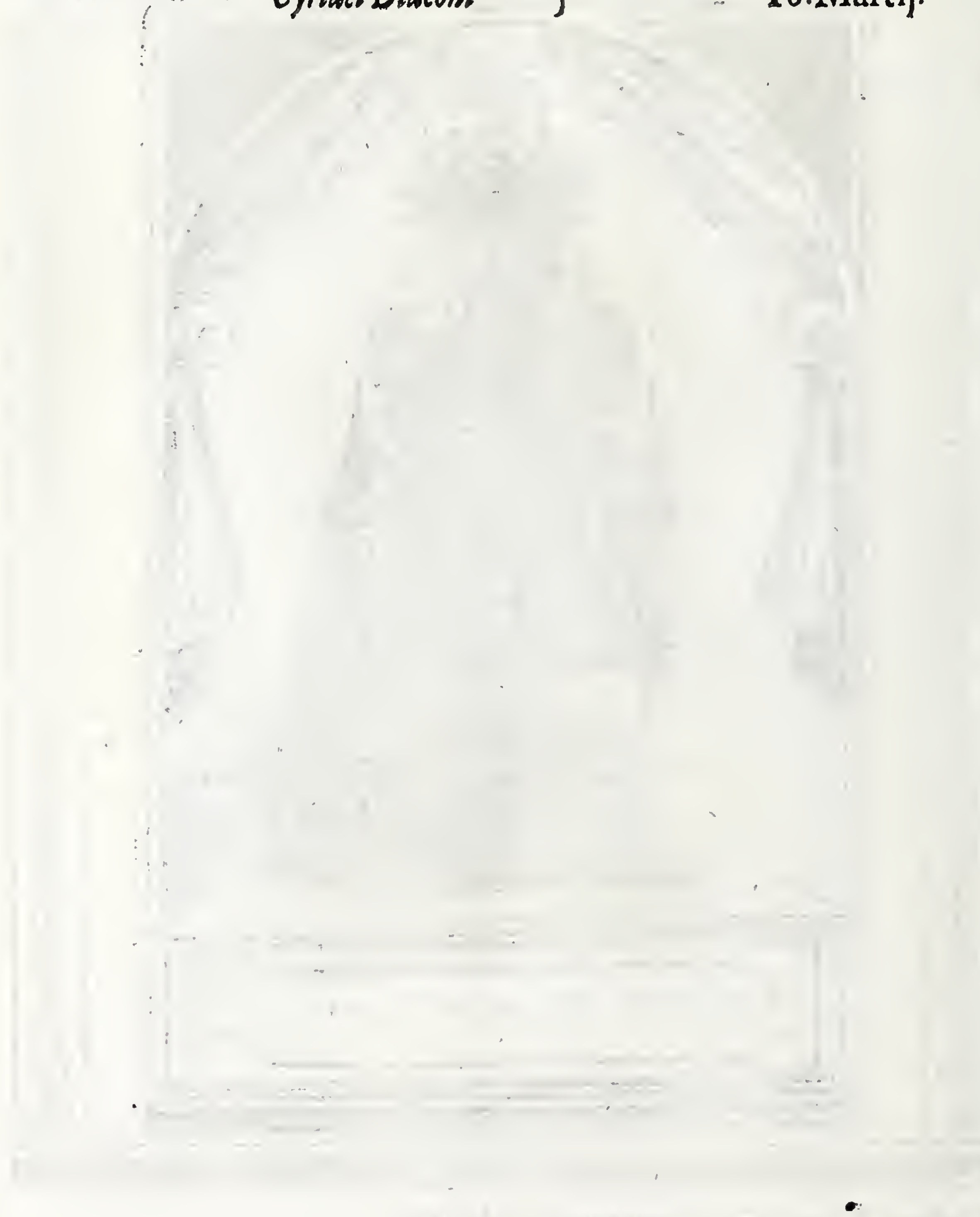
ISthæc Tabula in se continet Reliquias

De Societate S. Afræ Mart.

De Societate S. *Gereonis Mart.* 10. Octob.

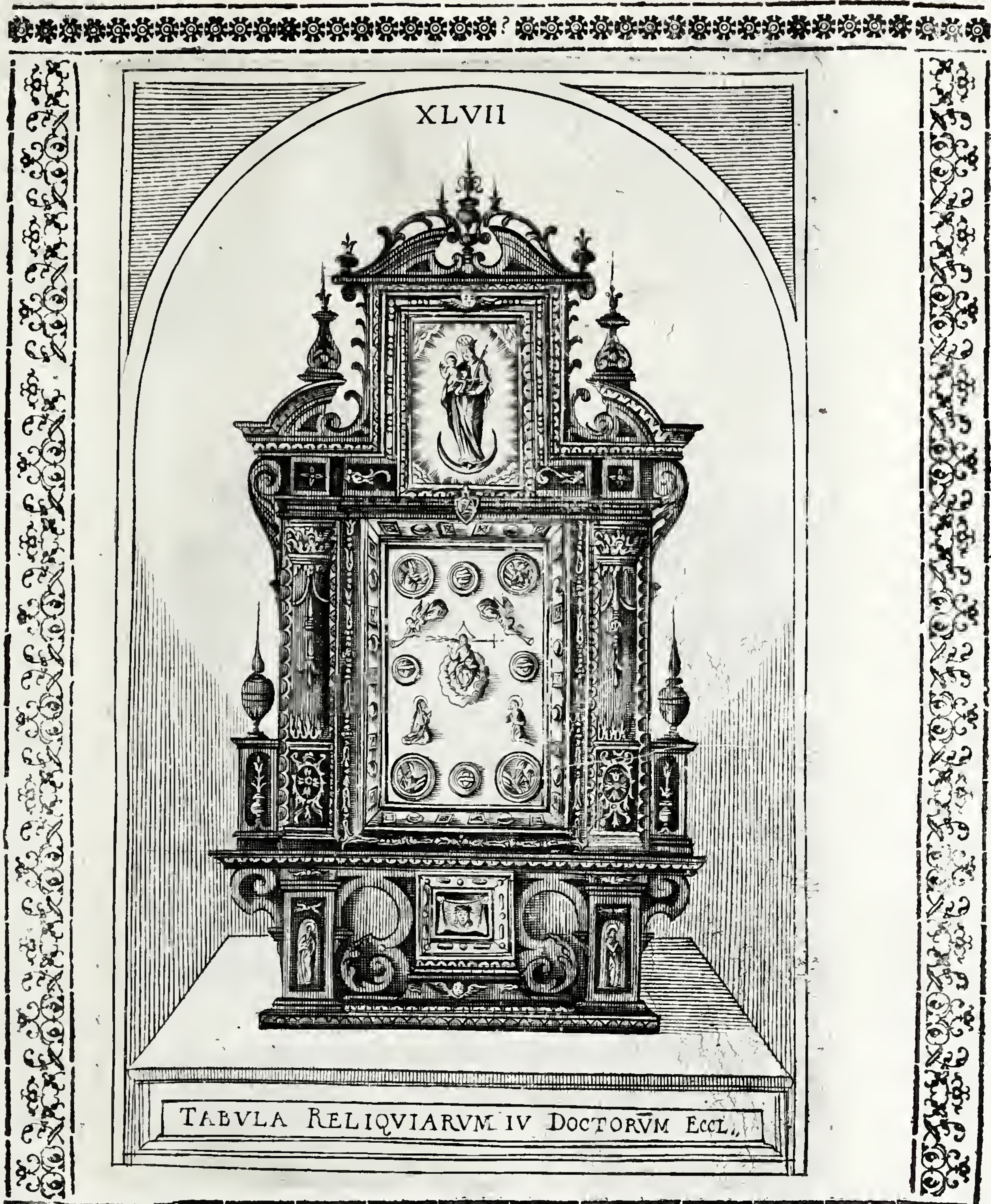
De ossibus Sanctorum	*Iusti*	Martyrum	*
	Georgij		23. April.
	Quiriaci		*
	Chrysogoni		24. Nouemb.

De ossibus Sanctorum	*Stephani ProtoMart.*	Martyrum	26. Decemb.
	Petri		*
	Cyriaci Diaconi		16. Martij.



XLVII. In

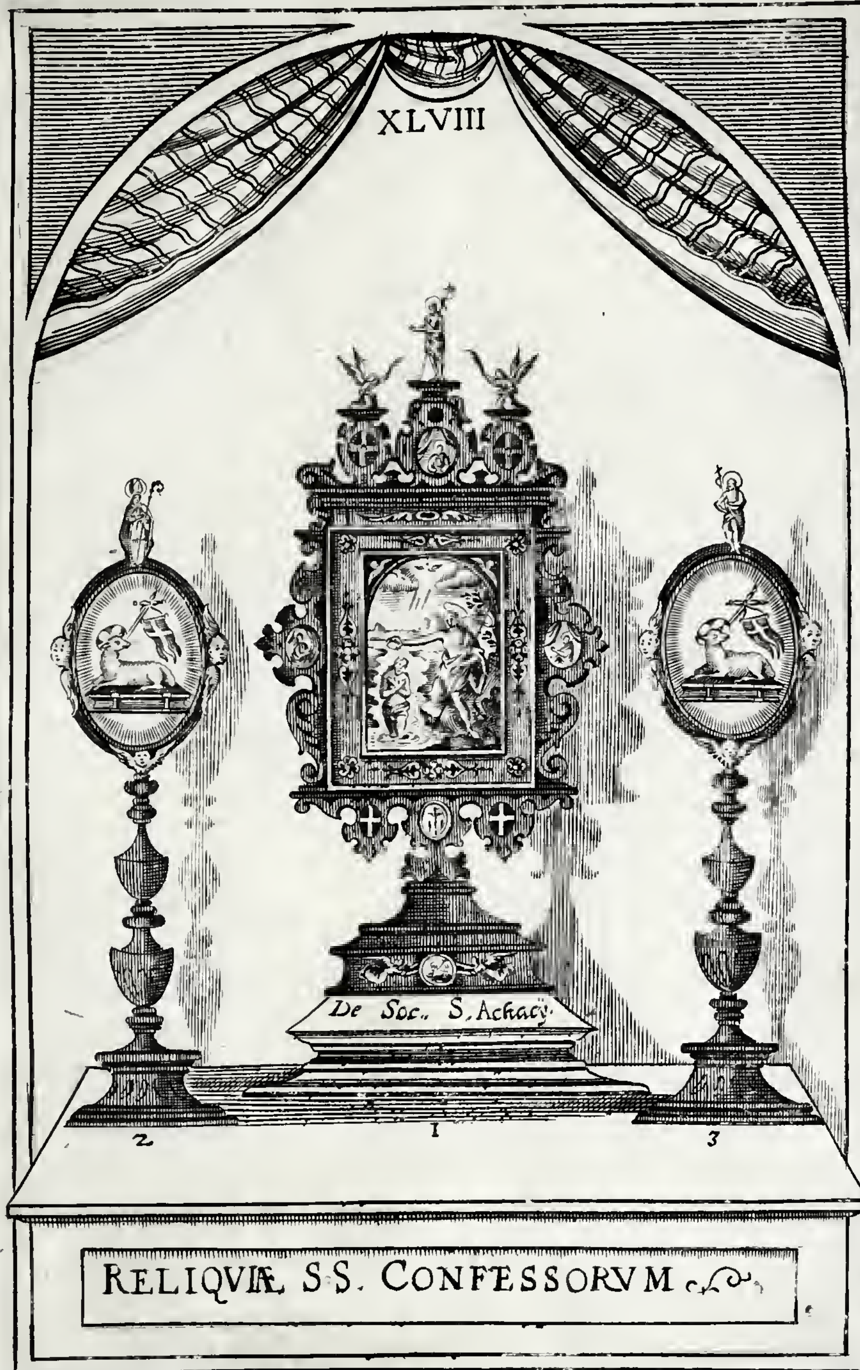
XLVII.



INhacargenteâ antiquâ Tabulâ ſunt Reliquiæ de Sanctis quatuor Eccleſiæ Doctoribus

Ambroſio	7.Decemb.
Hieronymo	30.Septemb.
Auguſtino	28.Auguſti.
Gregorio	12.Martij.

XLVIII.



I. IN hac Tabulâ continetur
Os de Societate S. Achatij Mart. 8. Maij.

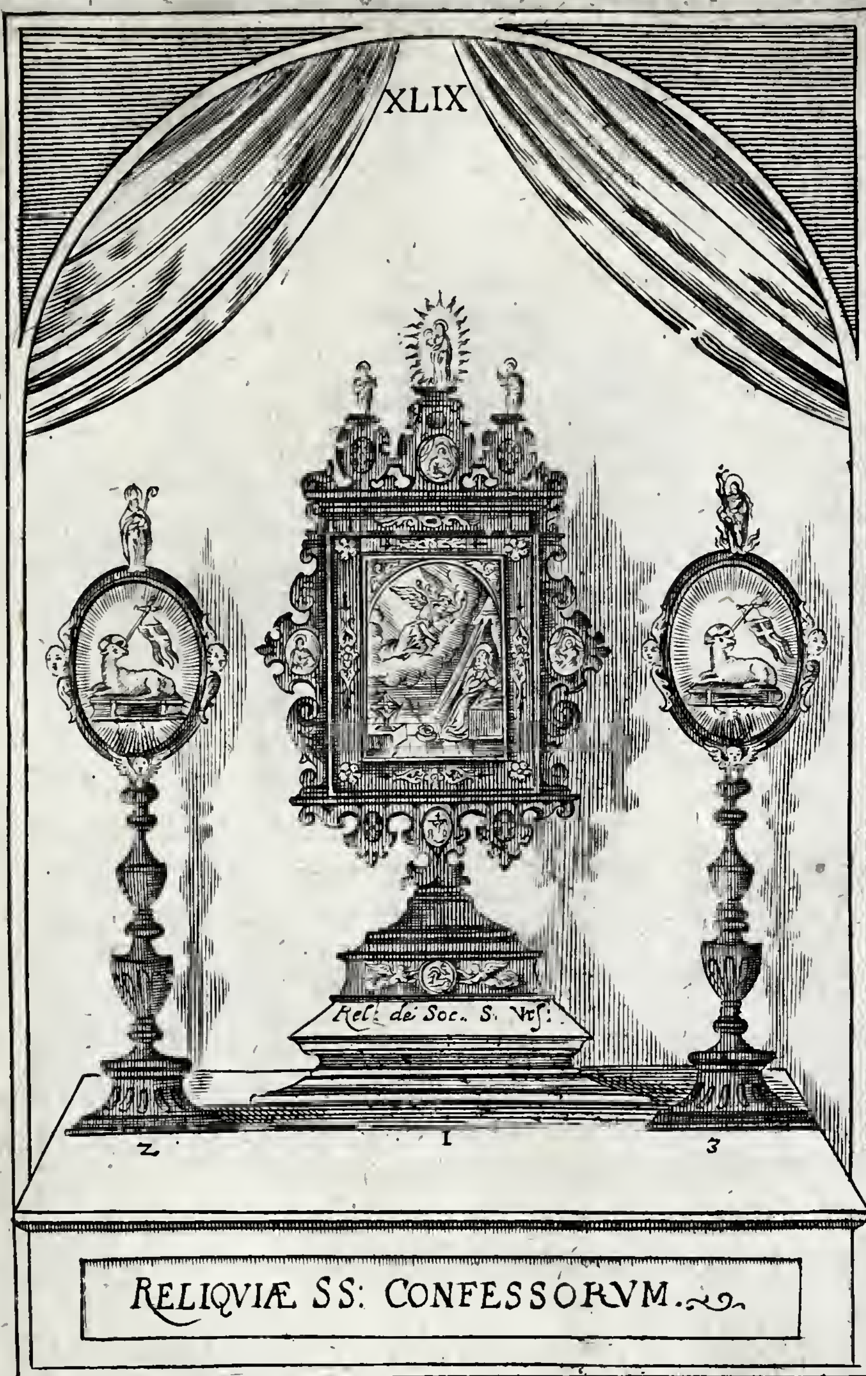
II. Isthæc Sacra Agni Dei Imago in suo pede habet
De Ossibus S. Ægidij Abbatis. 1. Septemb.
De Cucullâ S. Bernardini Ord. Min. 20. Maij.

III. Huic

III. Huic Agno Dei insertæ sunt Reliquiæ
De S. Paulo Primo Eremitâ. 10. Ianu.
De Cilicio S. Simeonis Monachi. 1. Iun.

XLIX. I. In

XLIX.



I. IN huius argenteæ Tabulæ ſcrinio ſeruatur
Os de Societate S. Vrſulæ V. & M. 21. Octob.
II. Sacra Agni Dei Imago cum Reliquijs
De Oßibus S. Galli } Abbatum 16. Octob.
De Oſſibus S. Mauri } 15. Ianuar.

III. Alia Sacri Agni Imago cum Reliquijs.

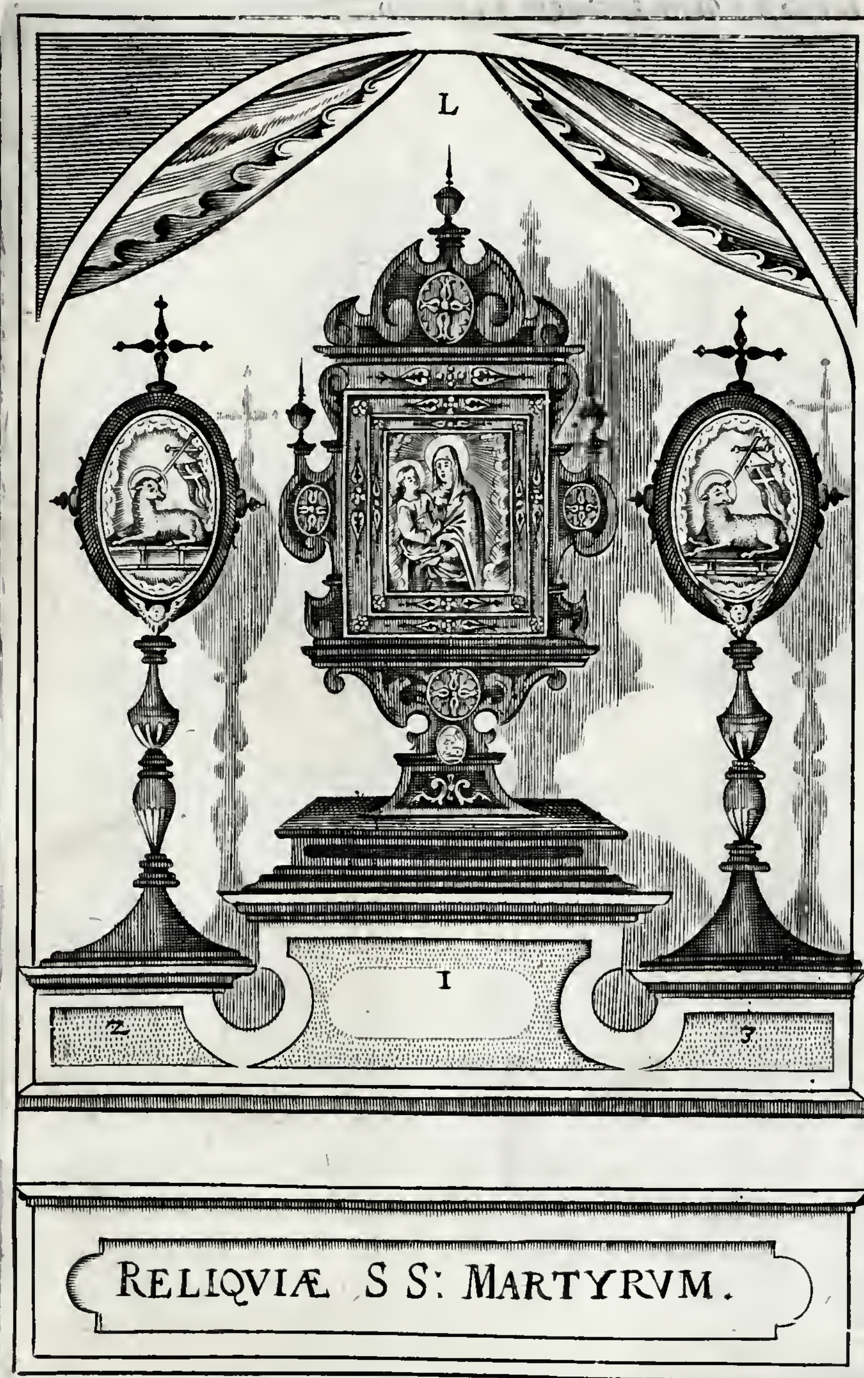
De oßibus S. Alberti Confessoris. 7. Aug.

De Veste S. *Sabbæ Abbatis.* 5. Decemb.



L.I.In

L.



I. IN Thecâ huic Tabulæ ſubiectâ continentur particulæ

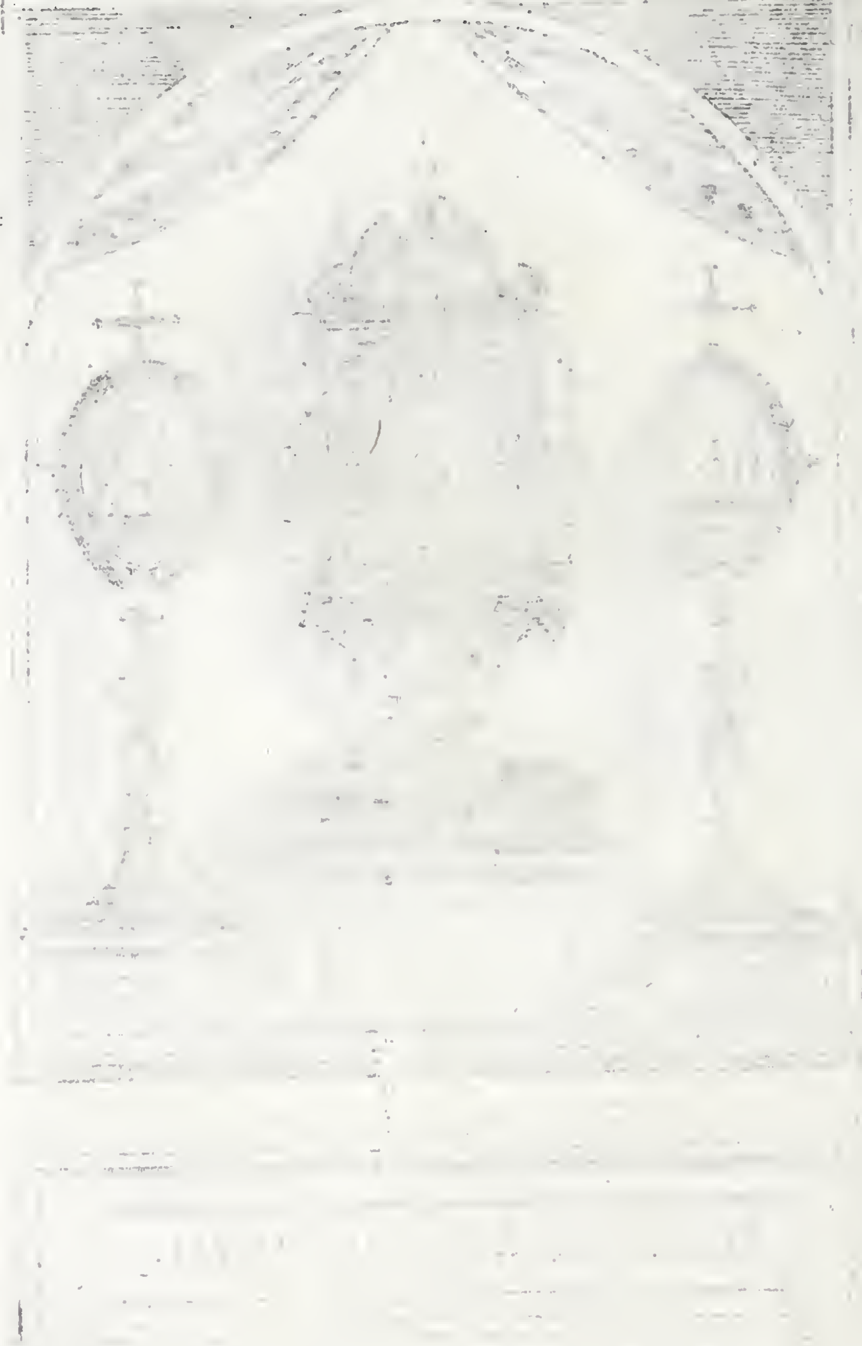
	Dionyſij Epiſcopi Auguſtani & Mart.	26. Febr.
De Oſſibus Sanctorum	*Fabiani Papæ & Mart.*	20. Ian.
	Vrbani Papæ & Mart.	25. Maij.
	Blaſij Epiſcopi & Mart.	3. Febr.
	Item de Societate S. *Mauritij Mart.*	22. Sept.
	De SS. Innocentibus	28. Decemb.

II. Agnus Dei cum particula.

De Oßibus S.Kiliani Pont.& Mart. 8.Iulij.

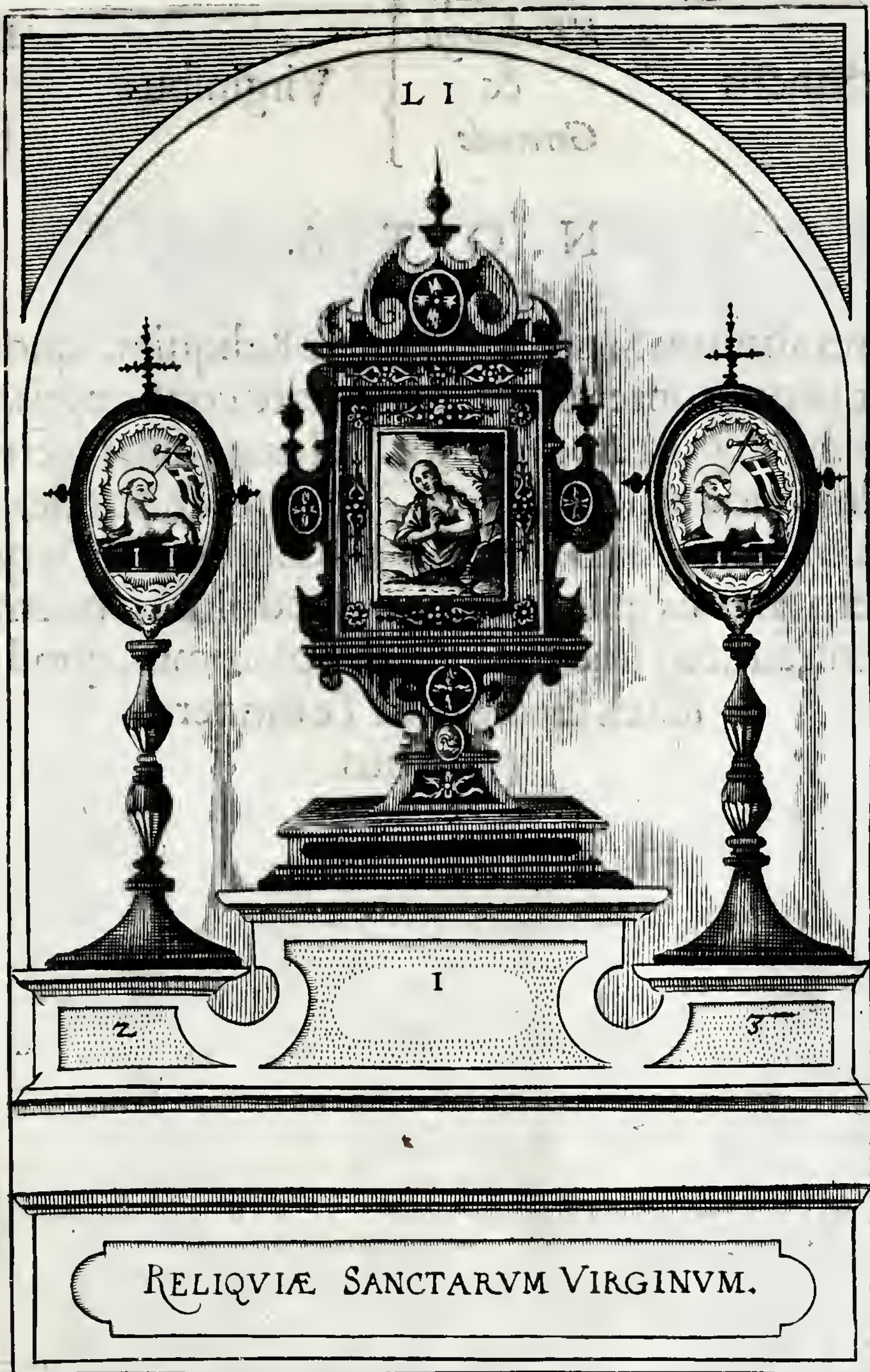
III. Agnus Dei cum particulis ossium.

De SS.Colomanno & Totnano. 8.Iulij.



LI.I.In

LI.



I. IN huius Tabulæ pede repoſitæ ſunt Reliquiæ

De Oſſibus Sanctorum	*Cordulæ*	Virginum & Mart.	22. Octob.
	Agathæ		5. Febr.
	Agnetis		21. Ianuar.
	Luciæ		13. Decemb.
	Richildis Virginis cum Dente.		22. Auguſti.

II. Agnus Dei cum Reliquijs.

De S. Dorotheâ Virg. & Mart. 6. Febr.

III. Agnus Dei alter cum Reliquijs.

De Sanctis *VValpurgâ* & *Gertrude* Virginibus — 1. Maij. / 17. Martij.

N O T A.

Plures aliorum Sanctorum adesse Reliquias, quorum Nomina aut penitus interierunt, aut certè consumptis vetustate characteribus legi non potuerunt. Nos, omissis incertis, nominatos solummodo hîc posuimus, eorumque Natales, prout in Martyrologio Romano leguntur adscripsimus. De quibus autem incerti eramus quinam essent, quod plures eodem nomine conuenirent, eos hoc * Asterisco notauimus, quod ne nescires, Lector, hîc Te monere voluimus.


Pes Augustan.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Abbreuiatus, cui omnes figuræ ſæ ac ſecunda parte oculis ſubiectæ applicari & commenſurari poſſunt





BASILICÆ SS. VDALRICI ET AFRÆ AVGVSTÆ VINDELICORUM Historiæ.

PARS TERTIA.

Complectens breue Chronicon Templi & Abbatum Monasterij Sanctorum Afræ & Vdalrici.

Anno Christi 46.



Claudio Imperatore *Petrus Apostolus* Romam venit; Inde Discipulos in vniuersam Italiam, Siciliam, Galliam, Hispaniam, Africam atq; Germaniã misit ad instituendas Ecclesias. Nonnullas earum Prouinciarum per se obiuit ac visitauit; vnde probabile fit iam tunc Christianæ Religionis radios aliquos in Ræetiam nostram immissos.

179. *Eleutherius* Summum Pontificatum init. A quo *Lucius* Britannorum Rex Doctores petit qui eum cum suâ Gente Christianum faciant, & impetrat.

183. *Lucius* circa hunc annum relicto Regno alijs prædicaturus multa terrarum spatia obit; Augustam venit, *Campestrium* primarium virum conuertit.

284. *Aurelius Valerius Diocletianus* Diocleæ obscuro

ſcuro Dalmatiæ loco natus ab Exercitu Imperator acclamatur.

286. Extincto Carino Imperatore Diocletianus *M. Valerium Maximianum* Imperij Collegam adſciſcit; Ille Iouij, hic Herculij cognomentum aſſumit.

292. *Flauius Constantius Chlorus* Magni Conſtantini Parens in Regnum aſſumitur & Cæſar creatur.

302. *Diocletianus & Maximianus* Impp. cum diu Eccleſiam afflixiſſent, iam nouis per vniuerſum Imperium contra Chriſtianos promulgatis Edictis Perſecutionem (quam Decimā vocant) omnium ſæuiſſimam concitant.

302. *Narcissus* Epiſcopus cum *Felice* Diacono tantam procellam declinaturus ſedem ſuā Gerundenſem in Hiſpanijs relinquit, Auguſtam profugus venit.

Afra publica tunc meretrix cum Matre *Hilariâ*, tribus puellis *Dignâ, Eunomiâ, Eutropiâ*, ac totâ familiâ nec non alijs pluribus vtriuſque ſexus hominibus à S. Narciſſo ad Fidem Chriſti conuertitur.

303. *Dionysio* in Presbyterum atq; primum Auguſtanorum Epiſcopum ordinato Narciſſus Gerundam reuertitur.

Afra ob Fidem capitur & VII. Id. Auguſti flammis extincta Martyrij coronam aſſequitur.

Hilaria cum ſocijs alijsq́; plures Martyres partim igne partim ferro enecantur. Prid. Idus Auguſti.

304. *Diocletianus* & *Maximianus* Auguſti, ille Nicomediæ, hic Mediolani uno eodemq́; die XI. Calend. Martij depoſitâ Purpurâ Imperio ſe abdicant.

Constantius Chlorus & *Galerius Maximianus* appellantur Auguſti; Ille in Occidente, hic in Oriente ſuccedit.

Per-

Persecutio in Occidente, quod *Constantius* probè erga Christianos affectus esset non-nihil remittit.

306. *Constantio* Imperatori Eboraci in Britanniâ mortuo *Constantinus* Filius totiûs exercitus voto felicissimè subrogatur.

Narcissus Gerundę ab impijs ad Aram crudeliter obtruncatur.

312. *Constantinus Maxentium* Romam Tyrannide prementem Virtute S. Crucis ad Pontem Miluium vincit.

Constantinus salutaria pro Christianis promulgat edicta. Ab eo tempore ædes *S. Afræ* augeri cæpit.

451. *Attila* Hunnorũ Rex ex Pannoniâ in Galliam maximum & apparatissimuũ ducit exercitum. In quâ expeditione Augustã venit, ædiculam *S. Afræ* inflammat.

493. *Theodoricus Amalus* Gotthorũ Rex Odoacre Rege interempto solus totâ potitur Italiâ, & Rætiam quoq; nostram, quæ Romanis adhuc paruerat recipit in potestatem.

494. *S. Benedictus* Monachorum in Occidente Patriarcha Nursinus Patriâ annos natus quatuordecim Eremum petit.

529. *S. Benedictus* Cassinum Montem accedit, ibique Monasterium construit.

543. *S. Benedictus* anno ætatis LXIII. migrat in cælum die XXI. Martij, & in eodẽ cum Sorore suâ *Scholasticâ* tumulo sepelitur.

536. *Justinianus* Imp. Gotthis bellũ infert, quod per octodecim annos durat Ducibus Belisario & Narsete quorũ industriâ Gotthicum in Italiâ Regnum penitus excinditur.

Circa hæc tẽpora Gotthis Italici Belli curâ præpeditis neq; ad Trãsalpinas Prouincias animum adijcere valentibus, Alemannorũ siue Sueuorum res in Rætiâ inualescunt, qui

omnem ferè, quæ cis Lycum Prouincia est, tanquam possessore vacuam occupant.

Idem Boios vltra Lycū tunc primùm attentasse probabile censet Velserus: Hinc prima Sueuorū à Boijs Lyco amne diuisio, quorum hi ad Orientem, illi ad Occidentem incolunt. Vtriq; nihilominus primùm Suevi, pôst etiam Boij in Francorum potestatem ditionemq́ue recidunt.

565. *S. Fortunatus* ex presbytero Italico Episcopus Pictauiensis, Rauennâ religionis causâ ad S. Martini sepulchrum profecturus, Augustam venit, Afræ Martyris Reliquias pro cetero pietatis studio veneratur.

631. *Clotarius* II. Galliarum Rex & Monarcha moritur. *Dagobertus* I. Filius hæres instituitur paterni Regni, qui etiam Arnulphi Metensis Episcopi ac Pipini Senioris Ducis Neustriæ consilijs regitur.

Dagobertus Ecclesiam S. Afræ fundis quibusdam donat.

646. *VVicterpus* Augustæ fit Episcopus.

Magnus SS. Columbani & Galli Abbatum Discipulus à Tossone Presbytero ad VVicterpum Episcopū perducitur & quid animo agitaret exponit, Monasterijq́; ad Fauces Alpium construendi licentiam impetrat.

Interea *VVicterpus* in Galliā abit ad Pipinū Maiorē Dom⁹, à quo Ius in saltū quendā pro Ecclesiâ D. Virginis & B. Afræ obtinet, alijs quoq; amplissimis donis auctus reuertitur.

649. *Pipinus* Senior Dux Neustriæ diem obit, cui in officio Maioris Domus Filius Grimoaldus substituitur.

662. Circa hunc vel sequentem annum VVicterpus Episcopus ex hac vitâ migrat

663. *Tosso* Presbyter cōsilio S. Magni Abbatis in Episcopum Augustanum eligitur.

670. Magnus abit ad superos.

Tosso

676. *Tosso* Episcopus cum magnâ Sanctitatis opinione moritur. Vacat sedes Augustana C. annis & quod excurrit.

687. *Pipinus* Iunior Pipini Senioris ex Begga Filiâ Nepos Maior Domus Franciæ efficitur.

741. Carolus Martellus Maior domus Regni Franciæ Pipini Iunioris Filius Nothus moritur. Succedit in eodē officio Pipinus dictus Breuis postea futurus Rex Franciæ.

742. *Carolus* Pipini Regis & Berthæ Filius, postea Magnus nūcupatus, & Thassilo Vdilonis Boiorum Ducis Filius eodem nascuntur anno.

746. *Carlomannus* Austriæ Princeps Pipini Frater relicto Regno Soracte Montem Italiæ primùm, deinde Cassinum petit & Monachum profitetur.

751. Auctoritate *Zachariæ* Papæ Regnū Francorū transfertur in *Pipinum* Maiorem Domus, qui sequēti anno à *Bonifacio* Moguntino Archiepiscopo coronatur & inungitur.

768. *Pipino* defuncto succedunt Filij *Carolomannus* & *Carolus*.

771. *Carolomannus* fato fungitur; *Carolus* Rex solus totius Gallię à Proceribus salutatur Princeps & Monarcha.

788. *Thasillo* Bauariæ Dux multa contra Carolū hostilia sæpiùs ausus, in Conuentu Procerum morti adiudicatur; sed mitior Carolus quamuis offensus iubet eum in Cœnobium detrudi, & in Monachum unà cum Filio Theodone attonderi, Boioariam verò inter Prouincias Franciæ numerari.

800. *Carolus* Catholicus ac potentissimus Rex à Leone III. P. M. translato à Græcis ad Frācos Occidentali Imperio, applaudente Romano Populo in die Natalis Domini Imperator Occidentis efficitur.

Eodem anno vel circiter *Simpertus* operâ

 Caroli

Caroli cuius ex sorore Nepos erat, ex Abbate Murbacensi Augustanæ Ecclesiæ Episcopus creatur.

817. *Ludouicus* I. Imp. Pius Aquisgrani Conuẽtum Episcoporum & Abbatum habet, atq; de rectâ Regularium institutione secundum normam S. Benedicti multa præclarè sancit; Conuentui adest *Simpertus*.

828. *Gregorius* IV. Pontificatum init. A quo *Ludouicus* Imp. obtinet pro Monachis in Ciuitatibus & Matricularibus Ecclesiarum locis consistentibus, qui toto anno cum labore & studio Diuina peragunt officia, licentiam saginatis utendi cibis, & post æstiualium noctium vigilias somno reficiendi corpus.

Circa hunc vel sequentes annos *Simpertus* sanctè diem claudit extremum, & miraculis claret.

864. *Nidgarius* ex Monacho fit Abbas Vttenburanus, eodemq́ue anno ob vitę integritatem ac merita in Augustanum postulatur Episcopum.

887. *Adalbero* ex Comite Dilingensi & Abbate Elvvangensi fit Episcopus Augustanus.

890. S. *VDALRICVS* nascitur.

895. Habetur Synodus Prouincialis Triburiẽsis in Germaniâ sub Formoso Pontifice, Arnulpho Imp. præsente, in quâ multa pro Ecclesiasticâ immunitate statuta fuere. Adalbero Episcopus Augustanus adfuit & septimo loco subscripsit.

909. *Vdalricus* primò Romam adit. A *Marino* postea Pontifice Maximo benignè excipitur qui ei successionem in Episcopatu Augustano prædicit.

Eodem Anno *Adalbero* Episcopus Vdalrico Romæ existẽte moritur. *Hiltinus* succedit.

923. *Hiltino* defuncto *Vdalricus* Augustæ Episco-

Episcopus sufficitur & V. Calend. Ianuarias ordinatur in die Sanctorum Innocentum.

936. *Henricus* dictus Auceps Germaniæ Rex fato fungitur, succedit Otto Filius cognomēto Magnus titulo Regis.

943. *Marinus* II. de quo supra, Pontificatum summum init.

948. Habetur Synodus Generalis Episcoporū Germaniæ & quorundam Gallię in oppido Ingelenheim, inter quos etiā *Vdalricus* Augustanus, in causâ Ludouici IV. Regis Franciæ & Hugonis Ducis eiusdem æmuli, præsente Ottone Rege Geamaniæ, ubi etiam de alijs rebus ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentibus actum fuit.

954. Cum *Luitolfus* Ottonis Filius & *Conradus* eiusdē gener in Regem coniurassent, resq; eò deuenisset vt aduersarij exercitus ad pugnā vtrinq; parati sese mutuo conspicerēt, iuxta Hilaram amnē, operâ *Vdalrici* Augustani, & Hardoberti Curiensis Episcoporum Pax inter vtramq; partem conciliatur & Luitolfus Filius à Patre *Ottone* impunitate donatur.

952. Habetur Conuentus *Augustæ* Episcpporū ac Principum Germanorum, Francorum ac Longobardorum præsente *Ottone* Rege; Canones statuuntur vndecim. *Berengarius* Londobardorum Rex cum Filio Adelberto Ottoni diu rebellis ibidem se sistit, & Ottonis potestati se tradit, à quo Italiam tanquam subditus suscipit regendam, quamuis postmodum pactis non steterit.

955. *Hungari* Germaniā numerosissimo exercitu inuadunt, Augustam obsidione premūt, Monasteriū S. Afræ igni succendūt, demùm ab Ottone ad internecionē cęduntur. Vdalricus Cruce de cælo acceptâ pręlio adest, milites ad pugnam fortiter animat.

Otto

Anno Christi.

Otto Romam proficiſcitur & à *Joanne* XII.
962. coronatur Imperator.

971. *Vdalricus* ultimò Romam adit. Rediens Ottonem Imp. cum Adelheide Cõiuge Rauennæ inuiſit, à quo Adelbero ex ſorore nepos ſucceſſor illi deſtinatur.

973. Adalbero Nepos ante Vdalricum Auunculum viuere deſinit. Eodem anno *Vdalricus* Epiſcopus IV. Non. Iulij ſanctè moritur, ante & poſt mortem miraculis clarus, à S. VVolfgango ſepelitur.

993. *Joannes* XV. Pont. Max. *Vdalricum* ſanctorum numero adſcribit.

1002. *Heinricus* Sanctus Dux Bauariæ, dictus Claudus, eligitur Rex Germaniæ.

1012. *Bruno* Epiſcopus Auguſtanus *Henrici* Regis Frater adiuuante Rege ex Monaſterio S. Afræ exactis Canonicis, Cœnobium Ordinis S. Benedicti efficit.

REGINBALDVS Primus Abbas.

S. REGINBALDVS primus Abbas Monaſterij SS. Vdalrici & Afræ, ex Comitibus Küburgenſibus oriundus.

Præeſt tribus annis poſtea fit Abbas Eberſpergenſis, tandem Laurisheimenſis.

1014. *Henricus* à Benedicto VIII. Imperialem accipit coronam & Imperator acclamatur.

Dego II.

1015. Reginbaldo cedenti, ſuccedit *Dego* Abbas vir laudatus.

Godeſgenus III.

1018. *Dego* diem claudit, ſuccedit Godeſgenus, à virtute commendandus.

Frideboldus IV.

1020. Godeſgenus obit. Eligitur *Frideboldus* vir ſenex, doctus & religioſus, ideoq. Henrico Imperatori gratiſſimus.

Sub hoc Abbate Monaſterium ab *Henrico* Imp. & Cunegunde eius cõiuge Virgine, alijsque Principibus multis ac præclaris donis augetur.

1024. *Henricus* Imperator Sanctus commendãs

Ami-

Amicis Cunegundem Coniugem, Recipite, inquit, quam mihi tradidistis virginem vestram, & sic efflat animam.

Eligitur *Conradus* II. in Regem Germaniæ qui postea fit Imperator & Donationes Monasterio factas approbat.

1029. *Bruno* Episcopus Augustanus moritur & in Ecclesiâ S. Mauritij, quam ipse iussu Henrici Imperatoris construxerat, sepelitur.

1030. Frideboldum Abbatem morientem excipit Henricus laudis antecessorum suorum æmulus. *Henricus V.*

1031. *Eberhardus* Episcopus Augustanus cõsentiente Theodoro Boiorum Duce, approbante Conrado II: Romanorum Imp. confert Henrico Abbati S. Vdalrici Pontem Lycicum vectigali.

1032. *Reginbaldus* operâ Conradi Salici Imp. ad Spirensis Ecclesię Episcopatum prouehitur. Pręest septem annis; Mortuus in Sanctorum numero censetur. Candelabrum pensile in summâ æde Spirensi ex ære auro obductum munus relinquit.

1044. *Henricus* Abbas diem claudit, Theodo sufficitur. *Theodo VI.*

1049. *Bruno* Episcopus Tullensis in Leucis delectus ab Henrico Imp. III. eligitur Romanus Pontifex magno Ecclesiæ bono ac *Leo* IX. dicitur. Dum Romam iret Angelicum concentum audisse fertur in hæc verba, Dicit Dominus; Ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis.

1050. *Adalbero* post Theodonem euehitur in Abbatem. Iste Abbas primus Monasterium, còm extra vrbis mœnia esset, muro cinxit, sed habito post saniori consilio tam Ciuium quam Fratrum, mœnibus illud omnino includi permisit. *Adalbero VII.*

1051. *Leo* IX. Pont. Max. præsente Henrico Imperatore & Episcoporum ac Principum copiosâ multitudine, Purificationem B. Virginis Mariæ Augustę celebrat & sacellū quoddam, quod primum à Christianis Augustæ positum dicunt, consecrat ac D. Gallo dedicat.

Multum laborat Leo Papa in extirpandâ Simoniacâ prauitate & abolendis Sacerdotum nefandis coniugijs.

1056. Vsus dicendi Officium Diuæ Genitricis, cum solitis Horis Canonicis introducitur à B. Petro Damiano.

1057. *Henricus* IV. Imp. succedit Patri in Regnū Germanię puer septem annorum sub tutelâ Agnetis Matris & Henrici Episcopi Augustani.

1060. Misnæ à Reinero Præsule Monasterium D. Afræ conditur & dicatur

1062. *Anno* Coloniensis Archiepiscopus Hēricū Regem puerū clam subducit à Matre inuitū & reclamantē Coloniā perducit, & ipse Principū cōsilio regni negotia administrat.

1064. *Adalbero* Abbas Monachorum turpiter viuentiū furorem fugiens Romanum Pontificē adit, à quo impetratis in sui fauorem literis domum reuertitur, sed in itinere obit.

Embrico Episcopus Augustanus Ecclesiam D. Afræ à fundamentis destruit, ut eam ampliorem redderet; Inuenit ergo corpus S. Afræ integrum, à quo Anno Coloniēsis Archiepiscopus reliquias expetit, & articulum pollicis pedis obtinet.

Theodomarus VIII. Adalberone domo absente *Theodomarus* Iuuenis ætate Abbas efficitur.

1071. *Embrico* Episcopus Ecclesiam S. Afræ, quā pridem struere cæperat, complet, & præsentibus alijs Episcopis consecrat.

Anno

1073. *Anno* Coloniensis Episcopus Regni administrationem deponit, atq; è Curiâ discedit.

Alexandro II. Pont. Max. è vitâ sublato *Hildebrandus* S.R.E. Archidiaconus in Papam eligitur, & *Gregorius* VII. appellatur Ecclesiasticæ libertatis assertor, Simoniacæ hæresis ac Sacerdotum incontinentiæ persecutor acerrimus. *Monachus Cluniacensis.*

1076. *Henricus* Rex quod pretio Episcopatus & Abbatias venderet, Excõmunicatos à Pontifice reciperet ac foveret, Promissa Põtificis Legatis nõ impleret, & propter alias accusationes à Principibus contra eum allatas Romã à Gregorio vocatur ad causam dicendã.

Henricus Vormatiæ colloquium instituit pro deponendo Pontifice, cuius damnationi plures Episcopi subscribunt.

Igitur Pontifex habitâ Romæ Synodo Henricum cũ omnibus suis fautoribus anathemati subjicit, & unà Regno privat, sentẽtiam anathematis & Depositionis per literas Encyclicas toto Imperio promulgat.

Principes Germaniæ Romanæ Ecclesiæ defensores Triburiæ propè Oppenhemiũ conveniunt in causâ Henrici Regis, contra quẽ armati de novo Rege eligendo agunt.

Henricus ex imminenti periculo trepidus pacẽ petit, quæ à Principibus promittitur, si, inter alia, anathematis vinculo se solvi curaret, Episcopos excõmunicatos à se dimitteret, atq; ad proximũ Purificatiõis D. Virginis festũ corã Pontifice ac totius Regni Principib' privati instar comparere ac negotii discussioni acquiescere vellet. Locus huic convẽtui Augusta designatur. Init has conditiones Henricus & paret

1017. *Gregorius* Papa iter aggreditur ut statutâ die Augustæ ad discutiendam Henrici Regis causam compareat.

Henricus ipse terrente conscientiâ causæ suæ diffidens Italiam priuatus petit. Pontifici Canusij castello Tusciæ munitissimo se sistit, & post Pœnitentiæ signa exhibita, acceptasque seueras conditiones vnioni Ecclesiæ restituitur.

Rex inde digressus ad Longobardos Pontificis hostes venit, mox alium induit animum, & in pristina labitur vitia.

Principes re cognitâ *Rudolfum* Sueuię Ducem eligunt Regem, abdicato Henrico.

Eodem anno *Rudolfus* Rex Pascha Augustæ celebrat. Frequentes inter vtrumque Regem deinceps oriuntur conflictus.

1079. Synodus Romę habetur, in quâ *Gregorius* Pontifex Epistolã *S. Vdalrici* fictitiam ad Papã Nicolaum de nuptijs Presbyterorum, & Capitulum Paphnutij de eâdem re damnat.

Sigehardus IX. 1080. *Sigehardus* post Theodomarũ eligitur Abbas, vir integerrimæ vitæ. Is Canonicis D. Virginis ędem S. Vdalrici quotannis in eius festo atq; D. Afræ visitantibus vina & cibos offerri beniuolentiæ ergô iustituit.

Gregorius Henricum anathemate iterum percellit.

Henricus Gregorio à se abdicato substituit Guibertum Archiepiscopum Rauennatem quem Clementem III. appellat.

Rudolfus Rex in pugnâ contra Henricum in Saxoniâ occumbit.

1081. Principes Germaniæ habito Conuentu in Saxoniâ *Hermannum* Ducem Lotharingiæ militari peritiâ prę̨stantem in locum Rudolfi Regem substituunt, qui mox aduersarijs electionem eius impedire volẽtibus sat magnam infert cladem, & ad stabiliendum Regnum viam sibi parat. Eum Bertoldus Constantiensis in confinio Boiariæ, loco Hostetten

ſtetten dicto (pagus eſt ad Monaſterium S. Vdalrici pertinens) de inimicis triumphaſſe ſcribit.

1084. *Henricus* Vrbe Româ potitur & à ſuo Guiberto Rauennate Coronam Imperialem accipit. *Gregorius* interim in Caſtellum S. Angeli ſe recipit.

1085. Generalis Catholicorum Synodus celebratur in Quintilineburgo præſentibus Apoſtolicæ Sedis Legato ac Rege *Hermanno*, vbi inter alia Ordinationes quorundam Epiſcoporum excommunicatorum irritæ declarantur, & Sigefridus Schiſmaticus qui cum VVigoldo Catholico de Epiſcopatu Auguſtano decertabat, cum pluribus alijs Epiſcopis anathemati ſubijcitur.

Gregorius VII. Pont Max diem claudit miraculis clarus.

1086. *Deſiderius* Tit. S. Ceciliæ Card. Presbyter Abbas Caſinenſis eligitur in Papam ac *Victor* III. dicitur.

1087. *Sigehardus* Abbas Fratrem Laicum Gerundam in Hiſpanias ad Berengarium eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum mittit, à quo varias Sanctorum Reliquias impetrat.

1088. *Hermannus* Rex migrat ex hac vitâ.

1089. Vrbanus ex Monacho Cluniacenſi Papa II. Legationem per Germaniam decernit Gebhardo Epiſcopo Conſtantienſi, qui Legatus utitur nuntio ad Vrbanum Papam Eginone Monacho, poſt Abbate S. Vdalrici Auguſtæ.

1094. *Sigehardo* Abbate mortuo *Hartmannus* ex Monaſterio Gottvvicenſi accerſitur, ac Monaſterio præficitur.

1096. Hartmannus Abbatiam deſerit, & in ſuũ Monaſterium reuertitur. *Hartmannus X.*

Anno Christi

Berengari⁹ XI. Eodem anno alius substituitur Abbas Berengarius ex Monasterio Fuldensi postulatus.

1100. *Guibertus* Antipapa moritur.

Paschalis II. ex Monacho Cluniacensi & Abbate SS. Laurentij & Stephani extra muros Pont. Max. succedit *Vrbano* II.

1105. *Henricus* Imp. in celeberrimo Principum Cōuentu Moguntino per Apostolicæ Sedis Legatos Richardum Albanum & Gebharbum Constantiensem Episcopos Imperij insignibus priuatur, quæ mox filio eius Henrico conferuntur.

1106. *Henricus* Senior anno ætatis quinquagesimo quinto repentinâ morte iam priuatus interit, & per quinquennium Ecclesiasticâ sepulturâ caret.

Paschalis Pontifex in Galliam Cisalpinam proficiscitur & Guastallæ oppido ad ripam Padi fluminis sito congregat generalem Synodū, in quâ omnes Clericos & Episcopos in schismate ordinatos, nisi aut inuasores aut Simoniaci aut aliàs criminosi probati essent, in suis officijs suscipit & confirmat.

1107. *Berengarius* post undecim annos quibus Abbas extitit, sponte cedit & Fuldam redit.

Guntherus XII. *Guntherus* VVessobrunnensis Abbas huius etiam Cœnobij gubernationem suscipit, quam tamen breui deserere cogitur.

1109. Egino XIII. Fratres liberam eligendi Abbatis occasionem nacti *Eginonem* creant Virum hac & aliâ dignitate dignissimum.

1111. *Henricus* Imp. numerosum exercitum ducit in Italiam, & ingressus Vrbem *Paschalem* Pontificem captum cogit ad imponendam sibi Imperialem Coronam.

1117. *Henricus* secundò mouet in Italiam, cui expeditioni adest Hermannus Episcopus Augusta-

gustanus. Pontifice absente Henricus in Ecclesiâ S. Petri se coronari facit à Mauritio Burdino Bracarensi Archiepiscopo.

1118. *Paschalis* Papa moritur; *Gelasius* II. Monachus Casinensis S.R.E. Card. Tit. S. Mariæ in Cosmedin. eligitur, qui mox ab Henrico Schismatico compellitur vrbe cedere & Caietam patriam suam aufugere, vbi post Presbyter & Pontifex ordinatur.

Henricus Pontifice fugâ elapso Mauritium Burdinum in S. Petri Sedem vi intrudit & Gregorium nominat.

Gelasius Pontifex habito Conuentu Capuæ *Henricum* cum suo Pseudo Pontifice damnat & post in Galliam secedit.

Friteslariç in Germaniâ Synodus congregatur, ad quam Egino Abbas S. Vdalrici vocatur in causa Ecclesiæ Augustanæ, & venit.

Egino Abbas S. Vdalrici multas à schismaticis patitur molestias, tandem vrbe ac Monasterio cedere cogitur.

1119. *Gelasius* Papa Viennæ in Galliâ diem claudit, in cuius locum eligitur *Callistus II.* ex Archiepiscopo Viennensi.

1120. *Callistus* Papa Romam proficiscitur, ad quē suasu prudentum Egino Abbas confugiens, Rosellæ eum inuenit. A quo benignè exceptus ac Romā duct⁹ omnia pro Ecclesię Augustanę utilitate ex sententiâ gerit; Rediens in itinere morbo corripitur ac Pisas delatus in Camaldulensium Cœnobio extremum obit diem non sine sanctitatis existimatione miraculis confirmatâ.

1121. *Gregorius* Antipapa siue Burdinus à *Callisto* II. Pont. Max. capitur, Romam ignominiosè defertur, demùm in Campaniam ad perpetuum carcerem deportatur.

VVolle-

Anno Christi	
1122.	*VVollemarus* ex Monacho S. Vdalrici eligitur in Abbatem post Diuum Eginonem Vir Doctrinâ & Religione præstans.
1125.	*Henricus* Imp. V. ex hac vitâ migrat absq; prole masculâ, à quo Regnum Germaniæ rursum deuoluitur ad Saxones.
1126.	VVollemaro ex hac vitâ sublato succedit Vdalscalcus Abbas Diui Eginonis quondam domi forisque comes indiuiduus, qui etiam eidem Pisis morienti adstitit, ac res ab eo gestas fideliter scriptis mandauit. Vir fuit omni scientiarum genere imbutus, Theologus insignis, Poëta, quales seculum illud ferebat, eximius, Antiquitatis præsertim historiæ Sanctorum non ignarus, Musicæ denique artis peritissimus. Hinc multos ingenij sui fœtus ad posteros transmisit, quorum aliqui extant, pleriq; temporum iniuriâ perierunt. Vitas SS. Vdalrici & Afræ, Mauritij, Mariæ Magdalenæ versibus complexus est, quas etiam Musicis notis compositas Hermannus Episcopus Constantiensis & Gebhardus Apostolicæ Sedis Legatus approbarunt ut licitè in Ecclesiasticis officijs cantari possint. Scripsit quoque librum de Musicâ, & Epigrammata quam plurima; Præter ingenij decorem virtutis etiam splẽdore ita enituit, vt meritò inter laudatissimos huius Cœnobij Antistites numerandus sit.
	Hoc anno Hermannum Episcopum obijsse scribit Caspar Bruschius.
	Conradus III. Romanorum Rex sub Vdalscalco Abbate approbat donationẽ cuiusdam prædij Monasterio factam à Conrado Marchione Tusciæ, Anno Regni primo.
	Celebris expeditio in Terram sanctam contra Saracenos suscipitur à *Conrado* Romanorum

VVollemarus XV.

Vdalscalcus XV.

norũ & *Ludovico* FrãciæRegib⁹ acceptâ cruce à S. Bernhardo totius Belli Duce constituto.

1148. Vdalscalcus Abbas fato fungitur & in Ambitu Monasterij sepelitur.

In eius locum venit eodem anno Hezylo Vir probatæ vitæ, qui Monasterium multis prædijs auxit. *Hezylo XVI.*

1152. *Conradus* Rex moriens non absq; suspicione propinati veneni, Regalia *Friderico* Fratris sui Filio cognomẽto Aenobarbo relinquit.

Eodem anno *Conradus* Comes de Lüzelstein fit Episcopus Augustanus.

1154. *Hadrianus* Papa IV. ex Abbate primùm S. Rufi, deinde Episcopo Albanensi Pontificatum init.

1155. *Fridericus* Conradi Nepos, Sueviæ Dux post exhibitum Pontifici Stratoris officium Romæ ab eo Coronam & alia insignia Imperii accipit.

1156. *Hadrianus* Papa IV. Monasterium S. *Vdalrici* privilegio auget, & in suam protectionem suscipit.

Circa eundem annum *Conradus* Episcopus Augustanus Cœnobium S. *Vdalrici* ingreditur, & iuxta normam S. Benedicti reliquũ vitæ vivit, cùm prius Monasterium privilegiis ac bonis ampliter locupletasset.

1159. Hezylo Abbas vivere desinit, in cuius locum venit *Vdalricus de Biberbach* ex Nobili Bappenhemiorum stemmate oriundus, & cum laude præest augens rem familiarem. *Vdalric⁹ XVII.*

Hadrianus Papa IV. Anaguiæ mortem oppetit, cui mox sufficitur Rolandus Presbyter Card. Tit. S. Marci & Apostolicæ sedis Cancellarius dictus *Alexander* III.

Octavianus Cardinalis Tituli S. Cæciliæ erigitur Pseudo Pontifex contra *Alexandrum*. *Fridericus* Imp. favet *Octaviano* Schismatico, qui *Victoris* nomen sibi assumit.

1160. *Alexander* Imperatorem benignè ac frequenter monitum, cùm à ſuâ perfidiâ non poſſet reuocare, ab Eccleſiæ communione unà cum *Octauiano* Antipapâ in die Cœnæ Domini ſegregat.

1161. Duo habentur Concilia unum in Frãciâ, alterum in Angliâ, quibus cauſa adiudicatur *Alexandro*, Octauianus damnatur.

1163. *Alexander* Papa III. Turonis in Galliâ Cõcilium celebrat, cui adeſt etiam *Conradus* Archiepiſcopus Mogũtinus Comes de VVitteliſpach Conſanguineus Imperatoris. Is dũ Alexandro cõtra Octauianũ adhæret, iram Imperatoris incurrit, à quo Sede Mogũtinâ pellitur, & *Chriſtianus* Imperatoris Cãcellarius eius loco vi intruditur. Pace demum inter Pontificẽ & Imperatorem ſtabilitâ, *Chriſtianus* Palliũ quod à Pſeudopõtifice acceperat publicè comburit, & aliud ab Alexãdro pro Eccleſiæ Moguntinæ adminiſtratione accipit, *Conrado* interim ad Sabinenſem unde titulum Cardinalis habebat translato. Verùm *Chriſtiano* è vivis ſublato, *Conradus* ad Moguntinam ſedẽ reuertitur. Anno 1180.

1164. *Octauianus* Antipapa moritur, cuius loco Schiſmatici eligunt Guidonem Cremẽſem quem Paſchalem Tertium appellant, & fouetur à *Friderico* Imp. vt prior.

1167. *Conradus* Epiſcopus Auguſtanus in Monaſterio D. Vdalrici degẽs diem claudit extremum, & in loco Capitulari terrę mandatur.

Hartvvigus ex Monacho & Priore S. Vdalrici creatur Epiſcopus Auguſtanus.

1168. *Fridericus* Imp. nondum ad frugẽ conuerſus rurſus excõmunicatur, & penitus exauctoratur ab *Alexandro* Papâ, victus etiam non ſemel in bello Italiâ cedere cogitur.

1170. Paſchalis Pſeudo Papa miſerè perit Schiſmatici

matici ſubrogant *Joannem*, quendam Abbatem Strumenſem & Calliſtum III. dicunt, eundemque Fridericus Imp. approbat.

1171. *Vdalricus* Abbas moritur; Cui ſuccedit *Henricus* de Mayſach vir nobilis genere ſed animo & virtute nobilior. *Hẽricus XVIII.*

1172. *Guelpho* Marchio Tuſciæ, Dux Spoleti & Sardiniæ beneficus eſt erga Cœnobium SS. Vdalrici & Afræ.

1177. Pax inter *Alexandrum* III. Pontificem & Fridericum I. Imperatorem Venetijs firmatur perpetua, reſtitutis omnibus bonis Eccleſiæ in ipsâ Octauâ Apoſtolorum Petri & Pauli.

Eodem anno *Alexander* III. Pont. Max. Monaſterium S. Vdalrici in ſuã recipit protectionem, & alijs priuilegijs auget in peruigilio S. Afræ Venetijs adhuc exiſtens.

Manegoldus Henrico defuncto ſuccedit in Abbatiâ S. Vdalrici. *Manegoldus XIX.*

1181. *Alexander* Papa III. poſt ſui Pontificatûs per annos viginti duos digniſſimam functionem migrat ex hac vitâ.

1182. *Fridericus* Imp. Sodalitio Conuentus S. Vdalrici adſcribitur, & priuilegia quędam approbat, quædam confert.

1183. Monaſterium S. Vdalrici cum Templo totum igne abſumitur, quod dum *Manegoldus* Abbas reſtaurare conatur, euocatur ex hac vitâ.

Henricus hoc nomine Tertius eligitur in Abbatem S. Vdalrici à quo Monaſterium ſplendidè reparatur. *Henricus XX.*

1187. Templum S. Vdalrici iam reſtitutum cõſecratur à *Conrado* Archiepiſcopo Moguntino præſente Friderico Imp. cum Filijs alijsq; Principibus atque Epiſcopis.

Saladinus Babyloniæ Rex Hieroſolymâ

potitur capto *Guidone Lusignano* eiusdē Rege.

Fridericus Imp. & Reges Franciæ & Angliæ expeditionem parant in Terram Sanctam.

1189. *Fridericus Imp.* capto Iconio vsq; in Ciliciam penetrat magno Turcis iniecto pauore.

1190. *Fridericus* Imp. in Armeniâ positis ad Serrā amnem castris III. Id. Iunias post prandium Amnem nandi ac refrigerandi causâ ingressus aquarum vi absorbetur magno Christianæ rei detrimento.

Erchenboldus XXI. *Henricus* Abbas diem obit; *Erchenboldus* eligitur qui Cœnobium multis ornamentis auget & illustrat.

1191. Guido Lusinianus à Saladino liber dimissus loco Regni Hierosolymitani Cypri Insulam possidet beneficio Richardi Regis Angliæ. Hinc noui Reges Cypri ex familiâ Lusinianâ.

1200. *Erchenboldum* Abbatem defunctum excipit *Vdalricus* vir decrepitæ ætatis, quam ob rem post quatuor annis, administratam Abbatiam resignat eandem, superstes adhuc aliquot annis. Prædia quædam emit & alia præclarè gessit. *Vdalricus XXI.*

Hoc tempore mirabilis illa augustissimi *Sacramenti* conuersio in apparentem Carnis speciem facta est, quæ adhuc hodie in Ecclesiâ *S. Crucis* adseruatur, & miraculis coruscat Augustæ.

Henricus XXIII. 1204. *Vdalrico* Abbati sponte cedenti succedit Henricus de VVelsheim Nobilis, vir egregiâ morum suauitate præditus erga omnes affabilis miti semper vultu & placido.

Theodo XXIV. 1216. *Henricus* diem claudit, sequitur Theodo siue Dietho Abbas ex Monasterio Faucensi postulatus. Præest laudabiliter ac plurimùm prodest.

Hono-

Honorius Papa III. init, qui præter alia priuilegia quæ confirmat etiam Ius in Paræciam S. Vdalrici Abbati competens approbat.

1222. *Henricus* Abbas obit, succeſſor ei deſignatur *Luitfridus* vir Monaſticæ diſciplinę amãs, & inde laudatus. *Luitfridus XXV.*

1227. *Gregorius* Papa IX. eligitur, qui Monaſterium S. Vdalrici in ſuam protectionem recipit & Priuilegia confirmat.

1230. *Luitfridus* Abbas reſignat Prælaturam, cui Hildebrandus ſubſtituitur, Vir bonæ conuerſationis & in temporalium adminiſtratione rerum prouidus. *Hildebrandus XXVI.*

1243. Innocentius Papa IV. Pontificatum init, qui Monaſterij S. Vdalrici priuilegia vetera approbat & noua indulget.

Eodem anno *Gebvvinus* ex nobili ſtemmate de *Thierheim* oriundus poſt Hildebrandum eligitur Abbas. Laudem meretur ab Ingenio & Religioſæ vitæ obſeruantiâ. *Gebvvinus XXVII.*

1252. *Manfredus* Friderici II. Imp. Nothus occiſo *Conrado* eiuſdem Friderici Filio legitimo Regem Siciliæ ſe conſtituit.

1265. *Clemens* Papa IV. Gallici ſanguinis & genti fautor, *Carolum Andegauenſem* aduocat, & Romæ in æde Lateranâ Regem Siciliæ ac Hieroſolymorum deſignat.

1266. *Carolus* Româ digreſſus Siciliam inuadit, & occiſo Manfredo quem ad Beuenentum deuicerat, Regni poſſeſſor euadit.

1267. *Gebvvinus* Abbas ſponte ſe abdicat adminiſtratione Abbatiæ, cui ſufficitur *Theodoricus* de Roth vir generis nobilitate & vitæ probitate inſignis. *Theodoricus XXVIII.*

1268. *Conradinus* Conradi Regis Neapoleos & Siciliæ Filius, Friderici II. Imp. Nepos,

vltimus Dux Sueuię nobilissimi Stemmatis Adolescens contractis copijs, multâ nobilium manu inter quos *Fridericus* Dux Austrię Cognatus, è Germaniâ in Italiam venit Carolum Andegauensem inde pulsurus. Committitur pugna, Conradinus primò vincit, demùm ob militis prædę inhiantis solutum ordinem vincitur, & fugit cum Friderico Austrio desertus à suis. Agnoscũtur in itinere, quo Pisas ire cogitabant, à quodam Ioanne è gente Frangipanũ cuius prauitate proditi Carolo mox è fugâ retrahuntur & Neapolim abducti barbaro more, totâ Italiâ spectante, Germaniâ dolente capite plectuntur. Conradinus priusquam capite minueretur in publicâ scenâ Carolum accusat, Deum testem inuocat, & ius suum in hæc Regna Henrico Castellano Amitæ suę Filio, voto certè non vano, donat, in signum chirothecam extrahit & abijcit. Quo facto antiquissima Sueuiæ Ducum familia extincta est.

1273. *Rudolfus* I. Comes Habspurgicus Matre Hedvvige ex Comitibus Küburgensibus, post sat longum interregnum Francofurti eligitur in Imperatorem Romanorum, quam electionem *Gregorius* X. Pont. Max. Lausannæ ratam habuit, nã is Italiam nunquam intrare voluit.

1282. *Petrus Arragonius* Rex comparato exercitu, & Gręco Imperatore Michaële Palęologo aurum suppeditante, dolum in Francos Siciliam tenẽtes excogitat, eumq; cruentũ. Nam factâ Siculorũ coniuratione, ipso die qui Christo resurgenti sacer est, datoq; signo ad vespertinas preces, inermes Franci quotquot Insulam inhabitabant trucidantur. Carolus Rex tunc aberat in Hetruriâ. Interea Ara-

ca Aragonius aduolat, Caroli nauibus ac Regno potitur, & Rex Siciliæ salutatur. Ita scilicet nobilissimus ille Sueuici & Austriaci sanguinis flos à Gallis temerè fusus Siculis Vesperis expiatus est.

Eodem anno *Hartmannus* Comes Küburgensis & Dilingensis Episcopus Augustanus illustris huius Familiæ vltima proles, cùm triginta tribus annis Episcopatui præfuisset, Ecclesiam Augustanam Arce & Ciuitate Dilingensi atque vniuerso Comitatu VViteslingensi auxisset, & plura alia pijs vsibus impendisset, ipsâ die S. Vdalrici cui sanguine iunctus erat, diem claudit extremum.

1286. Carolus Siciliæ & Philippus Franciæ Reges Gerundam in Hispaniâ capiũt, vbi cùm milites Sepulchrum S. Narcissi violare attentant, Muscarum examen è sepulchro egressum in exercitum irruens, sacrilegos in fugam agit, & ab incepto desistere cogit.

1288. Post *Theodoricum* Abbatem fato functum sequitur *Sibotho* cognomento *Stoltzhirsch* Augustanus Patritij Ordinis. Is aduersum habuit Episcopum Augustanum *VVolfhardum* de Roth, à quo Prælaturâ exutus fuisset, nisi cognatorum suorum, qui plurimùm in Vrbe valebant, præsidio Dignitatem hanc tenuisset. *Sibotho XXIX.*

1292. Demùm sponte eam dimittit, & Custos Templi effectus eo officio per viginti tres annos fungitur.

Excipit ergo eum *Henricus* de Hagnach, qui primò ambitionis omnis exsors munus hoc & onus repudiat, tandem compulsus suscipit. *Henricus XXX.*

1311. Inchoatur *Concilium Viennense* Generale sub

ſub *Clemente* V. Pont. Max. in quo actum de excidio *Templariorum Militum* quod ad Saracenos defeciſſent. Eorũ bona partim Rhodijs Militibus partim nouis Religionibus attributa. Hinc Ordo S. *Dominici* Auguſtæ introductus, quorum Conuentus intra limites Paræciæ S. *Vdalrici* comprehenditur.

Henricus Abbas quod infenſum haberet Epiſcopum Fridericum ſpeet, vltro abdicat Abbatiam.

Marquardus XXXI. *Henrico* cedenti *Fridericus* Epiſcopus citra omnem Fratrum cõſenſum ſubrogat *Marquardum* Nobilem de *Haglen* cognatum ſuũ Religione Dominicanum Virum, alioqui omni quâ Diuinâ quâ humanâ ſciẽtiâ probè inſtructum. Res ſic ſe habuit. Marquardus puer Monaſterium S. Vdalrici ingreſſus Habitum aſſumpſit, in eoq́; per annum perſeuerauit. Pòſt mutato propoſito ad Dominicanorum inſtitutum trãſijt, & Monachũ ſollenni ritu profeſſus eidem Ordini totum ſe deuouit & ſacrauit, quem etiam viginti octo annis tenuit. Epiſcopus animaduertẽs Abbatiam S. Vdalrici breui Rectore vacuam futuram, Marquardum cognatum ſuum monet & ſuadet redire ad Benedictinos ſpondet Abbatem certò facturum. Ille hac ſpe illectus obtemperat, redit pœnitens, Apoſtaſiam ſe commiſiſſe hinc olim recedendo fatetur, oſtendens tacitam Profeſſionem, ideoq́; trium dierum Pœnitentiâ crimen expiat. Ita Monachum Benedictinum de nouo ſolenniter profeſſus intra paucos dies operâ Epiſcopi Abbas efficitur. Speciẽ huius facti recenſet Bartholomeus Brixienſis in Quæſtionibus Dominicalibus part. 2. q. 91. & ſeq. ubi multis argumentis probat non legitimè hoc factum fuiſſe, feciſſe Epiſcopum

ſcopum quod non poterat. Sed iura ſunt clara. Quod in fine addit nomen Abbatis nomen eſſe Miniſterij non honoris, parum ad rem facit: Certè Abbatiam inter Dignitates numerari, & Abbatem alijs dignitatibus inferioribus Epiſcopo præferri ſcribit Decius c.Decernimus,de Iudic.& alij. Obtinuit ergo Marquardus hanc Dignitatem eaq́ue XX.annis gauiſus eſt.

Principes Electores diſcordes in Germaniâ duos eligunt Cæſares,alij *Ludouicum Bauarum*; alij *Fridericum Auſtriacum*; Hinc bellum Ciuile in Germaniâ diuturnum. Auguſtani Ludouicum recipiunt.

1322. *Ludouicus* cum *Friderico* pro ſummâ Imperij dimicat prope Müldorfium in Bauariâ, quo conflictu *Ludovicus* Victor euadit, *Fridericus* viuus capitur.

1324. Ludouicus Auſtriacos bello petit,& Marchionatum Burgouianum cum auxilio Auguſtanorum inuadit. In eâ expeditione Ciuis quidam Auguſtanus Berchtoldus Bitſchlinius occumbit,& in ſacello iuxta ędem S.Vdalrici, quod ipſe nuper cum veniâ Abbatis honori Omnium Sanctorum extruxerat,ſepelitur.

Ludouicus Imp. Monaſterium SS. *Vdalrici & Afræ* in ſuam tutelam & Imperiali auctoritate defendendum ſuſcipit.

1333. *Cænobium* S.*Vdalrici* totum cõflagrat,quod dum *Marquardus* Abbas reſtaurare incipit ex hâc vitâ euocatur,

Conradus VVinckler Auguſtanus ſuccedit Vir integer vitæ,clarus eruditione, prudentiâ conſpicuus, reiq; familiaris adminiſtrandæ ſummè gnarus. *Ludouico* IV. Imp. à Confeſſionibus fuit, cuius etiam Liberos è ſacro fonte ſuſcepit;multa& pręclara ab eo bene- *Conradus XXXII.*

ficia & priuilegia accepit. Monasterium totum ædificijs ac diuitijs adeo auxit, vt eius alter conditor meritò dici meruerit.

Sub huius regimine aliud incendium Templum ac Monasterium inuadere cepit, inuocato ab Abbate D. Afræ & aliorum Patronorum auxilio sopitum fuit.

1354. *Carolus* IV. Imperator dono dedit Monasterio S. Vdalrici Tabulam argenteam auro obductam ad includendum Caput S. Dionysij primi Episcopi Augustani.

1355. *Conradus* Abbas diem claudit, eligitur successor *Joannes* de Vischach vir nobilis & rectus. Priusquã ad Abbatiã eueheretur scribendi arte multum excelluit, & libros aliquot grandes suâ manu exaratos in sui memoriam & posterorum vtilitatem reliquit. Scripsisse tractatum de Immunitate Ecclesiæ affirmat Posseuinus in Apparat. ex Eisengren.

Ioannes XXXIII.

1366. *Ioannes* Abbas moritur, quem excipit *Fridericus* de Gummeringen genere quidem nobilis sed factis obscurus.

Fridericus XXXIV.

1379. *Fridericus* inter viuos esse desinit, eligitur eodem anno *Henricus de Gabelbach* ex nobili stirpe, sed in rei familiaris administratione parùm vtilis.

Henricus XXXV.

1396. Cogitur abdicare Prælaturam, & habet successorem *Joannem Laugingerum* ex VVerdeâ Sueuicâ oriundum Abbatem Monasterij S. Magni in Faucibus, cui cum feliciter aliquandiu præfuisset, idque pænè collapsum egregiè restituisset, Augustam vocatur & D. Vdalrici Cœnobio præficitur, vbi non tam in Monasticâ disciplinâ quam re domesticâ propagandâ suã probè monstrat industriã.

Ioannes XXXVI.

1403. *Ioannes* Abbas ipso die Diuo Benedicto sacro moritur.

Joannes

1404. *Joannes* Küßlinger Augustanus ex Monacho S. Vdalrici postulatus ante quatuor annos in Abbatē Ottoburanū, hoc anno magno Monasterij cōmodo repetitur & assumitur in Abbatē Cœnobij S. Vdalrici. Vir erat animi sagacis & prouidi in consilijs. Aedificijs etiam aliquot Monasterium auxit. *Ioannes XXXVII.*

1411. *Sigismundus* Rex Hungariæ vnanimi Electorum consensu Imperator Romanorum creatur.

1414. Cum Schisma grauissimum & longissimum esset in Ecclesiâ operâ *Sigismundi* Imp. cogitur Concilium Cōstantiense generale, in quo tres cedunt Pōtifices, Ioannes XXIII. Gregorius XII. Benedictus XIII.

Joannes Abbas S. Vdalrici cum in priori Monasterio Ottoburano Infulâ Pontificali decoratus fuisset, & Monasteriū S. Vdalrici nondum eo priuilegio gauderet, id sibi in Concilio Constantiensi confirmari curat.

In eodem Concilio de nouo statutū fuit pro Reformatione Monachorum nigrorū Ord. S. Benedicti in Prouinciâ Moguntinâ degentium, vt de triennio in triennium iuxta antiquam consuetudinem Prouincialia haberentur Concilia.

1417. Vacante adhuc Sede Apostolicâ, Constātiæ, durante adhuc Concilio, in Monasterio Petri domus dicto primū habetur Prouinciale Capitulum Abbatum Ordinis S. Benedicti Prouinciæ Moguntinæ ac Diœcesis Bambergensis.

Eodem anno sublato Schismate Otto Columna Romanus S.R.E. Cardinalis creatur Summus Pontifex dictus *Martinus V.*

1418. Moguntiæ in Conuentu Fratrum Eremitarum S. Augustini celebratur secundum Prouinciale Capitulum Abbatum Ord. S.

Benedicti, in quo president Abbates Fuldensis, Campidunensis & Ioannes S. Vdalrici Augustæ.

1424. *Petrus à Schaumberg* nobilis OstroFrancus auctoritate Martini Papæ V. ex Canonico Herbipolensi & Bambergensi Augustæ fit Episcopus.

1428. *Joannes* Abbas ob aduersam valetudinem ad Thermas proficiscitur & ibi moritur. Cadauer Augustam defertur, & in consueto Abbatum sepulchreto terræ mandatur.

Henricus XXXVIII. In eius locum venit Henricus Heuterus Augustanus.

Eodem anno *Martinus Papa* V. Episcopo Frisingensi iniungit munus reuocandi bona iniustè à Monasterio S. Vdalrici ablata, Pontificatus sui anno XI.

1431. Auctoritate *Martini Papæ V.* cogitur Côcilium Generale Basileæ; Mortuo Martino V. Pôt. Max. succedit *Eugenius IV.* cuius auctoritate continuatur Concilium Basileense.

1432. Octauum Prouinciale Capitulū Ord. S. Benedicti habetur Augustæ Vindelicorum in Monasterio SS. Vdalrici & Afræ.

1435. Durat adhuc *Concilium Basileense*, à quo Immunitates, Priuilegia, Indulgētiæ & Indulta per Romanos Pōtifices ac Imperatores Cœnobio *S. Vdalrici* vnquā cōcessa approbantur.

Istud Concilium in fine ἀκέφαλον docet aliqua quæ à Summis Pontificibus & posteris Concilijs improbata fuere; Dissoluitur ergô per se.

1438. Conuocato scilicet auctoritate Eugenij IV. Pont. Max. alio Concilio Ferrariæ, quod postmodum cogente Peste Florentiā transfertur ibiq; finitur sequenti Anno. Adsunt Græci, Armeni, Rutheni, & Indi qui cum Romanâ Ecclesiâ concordiam ineunt & vniuntur.

Henri-

1439. *Henricus* Abbas viuere desinit, succedit *Joannes ab Hohenstein* nobili ex Baioariâ stemmate oriundus. Is primò in Cœnobio Ebersspergensi Monachum professus, deinde fato eum dirigente Augustam venit, Conuentui S. Vdalrici inseritur, demùm fit Abbas. Multa præclarè gessit quæ famam meretur. Aedificia ab antecessorib⁹ suis cœpta, partim absoluit, partim noua molitus est. Domum Prædicatoriā, vt vocāt, ampliauit & tabulauit. Multa prædia emit, inter ea pagum *Finningensem*. Disciplinā quoq; Monasticā hortatu Petri Episcopi Augustani iuxta statutū Concilij Constantiensis restituit, vocatis ad hoc ex Monasterio Mellicensi quatuor viris Religiosis qui à Monachis Sublacēsibus Religiosas cærimonias iā ante probè edocti fuerant. Alia plura egit cū laude, hoc solo infelix quod pleraq; Monasterij Priuilegia ac Diplomata sub eius regimine incendio perierint. Abdicat Abbatiam vigesimo anno & alijs viginti annis priuatam agit vitam, moritur Anno MCCCCLXXVIII. *Joannes XXXIX.*

1440. *Fridericus* Archidux Austriæ, Ernesti F. Frācofurti eligitur in Imperatorem Romanorum huius nominis Tertium.

Hoc anno Sodalitas SS. Vdalrici & Afræ initium sumit.

1447. *Nicolaus V.* Pont. Max. hoc anno eligitur, qui primus Diuo *Simperto* Episcopo Augustano diuinos decreuit honores, viuæ vocis oraculo.

1450. *Petrus* Episcopus Augustanus creatur Cardinalis Tit. S. Vitalis à *Nicolao* V. Pont. Max. Anno Iubilei.

Nicolaus Papa V. priuilegijs ornat Monasterium S.S. *Vdalrici & Afræ*.

1454. B. *Joannes Capistranus* Ord. S. *Francisci*

 à *Nico-*

à *Nicolao* V. Pont. Max. in Germaniam missus Augustę magno cū fructu cōcionatur. Nam Auditores animis perculsi trahas pictas, cartulas & aluceos lusorios, & alia eiusmodi ad pedes eius tulêre & flammis tradidêre. Is Dilingâ ad Abbatē S. Vdalrici rescripsit, eumq; cum Conuentu meritorum Ordinis sui participem esse voluit.

1455. *Ludouicus* Dux Bauariæ suscipit in suam protectionem Monasterium S. Vdalrici cū omnibus bonis tam intra quam extra Baioariam sitis.

Georgius Marchio Morauiæ Presbyter ac Professus Monasterij D. Vdalrici hoc anno fato fungitur.

1458. *Pius* II. Pont. Max. antea dictus Aeneas Syluius ex familiâ Piccolomineorum ex Cardinali S. Eustachij & Episcopo Senensi hoc anno eligitur.

1459. *Ioanni Hohenstemio* Abbati sponte cedenti subrogatur communi Fratrum consensu *Melchior de Stamhaim*, Vir non tam stirpe quā animi viribus & præstantiâ nobilis. Is à iuuentute bonis literis eruditus Viēnæ in Austriâ grauiorib9 Theologię & Pontificij Iuris studijs operā dedit, imò & meritos honoris Titulos ex vtroq; reportauit. Demū humana fastidiēs ad diuiniora applicuit animū, ac Mellicense Cœnobium ingressus Monachū professus est. Inde paternū solum aliquādo inuisurus in Sueuiā venit, & in VViblingēsi celebri Monasterio aliquādiu permansit. Ibi agnitâ ei9 virtute operâ Cardinalis & Episcopi Augustani, huic loco Abbas præfectus est. Ille mox Mellicū profect9 Viros Diuinâ lege eruditos exciuit, quorū consilio & ope Monasticā disciplinam plenius restaurauit. Fuit Illustrissimo Cardinali *Petro* eiusq; successori

Melchior XL.

Ioanni

Ioanni à VVerdenberg Episcopis Augustanis & *Ludouico* Baioariæ Duci à secretioribus cõsilijs. Monasteria quædã huius Diœcesis *Ottoburanum, Thierhauptanũ* & alia reformauit. *Fultenbacense* ab Ordine penitus auulsum ab Episcopo *Ioanne à VVerdenberg* multis precibus obtinuit, & ad Benedictinũ, missis illuc Fratribus, institutum reduxit. In Monasterio S. Nicolai extra mœnia Vrbis Augustanę olim sito Virgines sacras instituit easq; Monasticis disciplinis probè instruxit, lectiores ex ijs aliquas ad alia Monasteria Virginũ *Kübacense* & *Holzense* transtulit, eaque pristino rigori & decori restituit. Bibliothecam ampliauit & conquisitis vndique libris tam excusis quam scriptis auxit. Vt Fratres ad literas magis animaret, & otium, perniciem Monasteriorum fugaret, artem impressoriam à *Ioanne Gutenbergio* nuper * inuentam in Conuentum suum introduxit. Templum ruinam minitans diruit, & nouum à fundamentis eduxit magno ausu sed non felici successu.

* *Anno MCCCCXL.*

Hoc anno Maximilianus I. Imperator postea futurus, in die Cœnę Domini Neostadij nascitur; Serenissima Leonora Imperatrix & Mater felicissima hoc faustum nũtium Augustanis per literas significat. In die Paschæ sacro fonte abluitur.

1464. *Pius* Papa II. expeditionem in Turcas parat editâ Cruciatâ; Inde exciti Augustæ MCC. viri, acceptis à Magistratu Augustano armis apud Patres Frãciscanos cõsciẽtię maculas eluũt, in Cathedrali Ecclesiâ per D. Suffraganeũ sacro viatico muniti Cruce rubeâ signãtur; demùm ad *D. Vdalrici* ędẽ ascẽdunt terni, vbi per Abbatẽ in medio Tẽpli ingeniculãtes breui oratione animati omnes ex Calice D. Vdal-

Vdalrici bibunt, & iter contra hostem aggrediuntur.

Eodem anno habetur Capitulum Prouinciale Patrum Ord. S. Benedicti Herbipoli, in quo præter alios Abbates præsidet *Melchior* Abbas S. Vdalrici Augustæ.

1467. Iterum habetur Conuentus Bambergæ in Monasterio Montis Monachorum, vbi rursus præsidet Abbas *Melchior*.

Eodem anno in die Assumptioni D. Virgini sacro *Petrus* Cardinalis & Episcopus Augustanus primarium lapidem pro noua Ecclesiæ S. Vdalrici structurâ in magnâ hominum frequentiâ ponit.

1469. *Joannes* Comes à *VVerdenberg* eligitur post Petrum Cardinalem in Episcopum Augustanum.

1470. Erphordiæ habetur Capitulum, præsidet cum aliis *Melchior* Abbas.

1471. Restituitur Ordini Benedictino Monasterium *Fultenbacense*.

Henricus XLI. 1474. *Melchior* Abbas diem claudit; Eidem sufficitur *Henricus Fries* Augustanus, Vir Religiosus, insignis castimoniæ, Diuæ Virginis amator singularis, vnde & Virgineus dictus.

Is primo sui regiminis anno Nouercam habuit Fortunam cùm in ipso festo die Apostolorum Petri & Pauli tempestas maxima nouam Templi fabricam vix absolutam deiecit, & Parochum cum Coadiutore ac triginta tribus alijs vtriusq; sexus hominibus oppressit *Friderico* Imp. cum Principibus Imperij Comitia Augustæ celebrante.

1475. *Henricus* Abbas nouam eamque vltimam Templi S. Vdalrici molitur structuram.

Joannes XLII. 1482. Moritur *Henricus* Abbas, succedit *Joannes de Giltlingen* Melchioris Nepos vir genere ac virtute nobilis. Præest feliciter, auget & illustrat Cœnobium.

Sixtus

1483. *Sixtus* IV. Pont. Max. omnia Monasterij Privilegia ab antecessorib⁹ concessa approbat & confirmat.

1485. Celebratur Capitulum Provinciale Abbatum Ord. S. Benedicti in Cœnobio SS. Vdalrici & Afræ Augustæ.

Innocentius Papa VIII. de nouo concedit Abbati S. Vdalrici & successoribus Ius mitræ Pontificiæ gestandæ cum potestate consecrandi calices & alia ad Diuinum vsum necessaria. Anno Pontificatus I.

1486. *Maximilianus Friderici* Filius viuente ac volente Patre Rex Romanorum eligitur & Coronam accipit Aquisgrani.

1492. Sacra ossa Divi *Symperti* Episcopi Augustani in ultimâ Templi S. Vdalrici ruinâ ruderibus operta ac perdita, superiori anno rursus inventa, hoc demùm cum solenni pompâ præsente *Maximiliano* Rege ac pluribus Imperij Principibus, Episcopis, Abbatibus, Comitibus & Baronibus ad honestiorem locum transferuntur.

1494. *Maximilianus* Austriacus Romanorum iam pridem Rex, hoc anno Imperator acclamatur hoc nomine Primus.

1496. *Joanni* Abbati de *Giltlingen* succedit *Conradus Mörlinus* Augustanus vir magnæ prudentiæ & eloquentiæ, *Maximiliano* Cæsari à Consilijs, à quo etiam multa beneficia consecutus est. Animi sui magnitudinem tam in ædificijs quàm alijs rebus præclarè gestis egregiè monstrauit.

Alexander Papa VI. Parochiam S. Vdalrici vnit Monasterio, & concedit Abbati potestatem instituendi in Curionem Sacerdotem siue secularem siue regularem ad nutum amouibilem.

Carolus V. Imperator hoc anno naſcitur.

Maximilianus I. Imp. Comitia Auguſtæ celebrat,

Finito Templi poſterioris S. Vdalrici ædificio *Conradus* Abbas anteriorem partem quam Chorum vocant à fundamẽtis emolitur. *Maximilianus* Imperator cum Friderico Sanſeuerinate S. R. E. Cardinale Legato à Latere primarium lapidem in die, qui D. Margaritæ ſacer eſt, ſummâ cum ſolennitate ponit.

1503. Publica ſupplicatio præſente *Maximiliano* Imp. ac Imperatriee cum magnâ Clericorum ac Ciuium vtriuſque ſexus turbâ ab Aede Principe Ciuitatis ad Templum S. Vdalrici inſtituitur propter prodigioſas Cruces in veſtibus lineis hominum, mulierum præſertim, & quibuſuis alijs linteis tam Auguſtæ quam vicinis locis apparentes.

1504. Imp. Cæſar *Maximilianus* Bohemis hoſtibus non longè à Reginoburgo deuictis ac triumphatis, militare trophæum D. Simperto conſecrat, & ad eius ſepulchrum ſuſpendit.

1510. *Conradus Môrlinus* Abbas diem claudit, & in loco Capitulari ſepelitur cum tali Epitaphio.

VIVVS. MIHI. HANC. SVB. QVA. MORTVVS. QVIESCEREM. DOMVM. PARAVI. SVM. ETENIM. CONRADVS. MOERLIN. COENOBI. HVIVS. ABBAS. NOLI. OBSECRO. MORTVO INIVRIAM. FACERE. QVAM. NEC. TIBI. FECERIM.

Ioannes XLIV. Eodem anno eligitur in Abbatem *Joannes Schrot* Auguſtanus.

Sub hoc Abbate Religioſus quidã *Leonardus VVirſtlinus* adeo ſcribendi artem calluit, vt centum diuerſas ſcripturas felici manu ſuâ ex-

ſuâ exararet. Extat is liber in Bibliothecâ S. Vdalrici D. *Maximiliano* Imp. inſcriptus.

Eodem tempore Ottomarus Luſcinius Argentinenſis Lector huius Cœnobij, quãuis non Religioſus, vt Poſſeuinus putauit, vir haud vulgaris doctrinæ floruit, cuius aliquot ingenij fœtus paſſim ſunt obuij.

1517. *Martinus Lutherus* Monachus Auguſtinianus contra Indulgentias peſſimo initio declamare incipit.

1518. *Maximilianus* Imp. Comitia eaq́; vltima Auguſtæ habet. Is cùm Leoni X. Pont Max. de turbis à Luthero in Germaniâ concitatis conqueritur, Pontifex Thomam de Vio S. R. E. Tituli S. Sixti Cardinalem Legatum à Latere ad Comitia Auguſtana mittit.

In eo Conuentu Thomas Cardinalis Caietanus primâ die Auguſti auctoritate Leonis X. Pont. Max. Albertum Archiepiſcopũ Moguntinum & Magdeburgenſem Cardinalitio galero donat & in ſupremum Eccleſiæ Senatum publicâ pompâ in Æde Principe Maximiliano Imp. atq; Principibus Imperij præſentibus adlegit.

Martinus Lutherus ad hæc Comitia cauſam dicturus vocatur, qui niſi obtẽto ab Imperatore ac Principibus ſaluo conductu venire recuſat. Comparet igitur Auguſtæ, at verò diſputationem cũ Ioanne Eccio Theologo Ingolſtadienſi niſi in partibus Saxoniæ non vult inire. Cumq́; *Cardinalis Caietanus* Iuris proceſſum contra eum tanquam hæreticum meditatur, ab Imperatore ac Principibus ob datam Fidem liber abire permittitur Colloquio Lipſiam translato.

Habuit *Maximilianus* Imp. Aedem Diui *Vdalrici* in magnâ ſemper veneratione. Igitur priuſquã diſſolutis Comitijs hinc migraret,

 fati

fati sui veluti gnarus quendam è suis sacrorū Mysten ad Cœnobiū mittit qui diceret, *Cupere suam Maiestatem Rei Diuinæ apud Cognatum suum* (Vdalricum) *interesse, nec velle vt Aulici sui Musici, sed Fratres eam peragant.* Venit religiosissimus Imperator, rem diuinam intentè auscultat, oculos, in Fratres sæpè figit, ipso quasi vultu ac gestu vale vltimum facit. Ad extremum Fratribus Bouem grandem donat in solatium & memoriam; Cumq; carnium esus tunc in vsu non esset, ipse à Summo Pontifice indultum habebat, vt vbicunque esset cum Religiosis, ipsi licitè carnibus vesci possent.

Augustâ demùm emigrans vbi ad primā ab vrbe metam peruentum, versus ad eandem bene precatus ait, *Cara Augusta, Cari Ciues quos inter delicias sæpe habuimus, Deus vos seruet, nunquam vos posthac videbimus.* Et cum dicto abijt.

1519. Maximilianus Imp. migrat ex hac vitâ XII. Ianuarij, Princeps inter Christianos Imperatores pace & bello laudatissimus.

Eodem anno in eius locum eligitur *Carolus* Hispaniæ Rex *Maximiliani* Nepos Pietate, Prudentiâ, Animi magnitudine Auo non impar, Fortunâ etiam maior.

1525. *Clemens* Papa VII. Legem abstinentiæ à carnibus laxat tribus in hebdomadâ diebus pro Monachis Ordinis *S. Benedicti* in Prouinciâ Moguntinâ constitutis.

Ioannes XLV. 1528. *Ioannes Kônlin* Augustanus post fugâ lapsū antecessorem eligitur in Abbatem SS. *Vdalrici & Afræ*, Vir bonus & rectus sed melioris animi quam Fortunæ, Nam hæc eum, cum turbæ in Imperio toto, Augustæ verò maximè essent, loco pepulit cum suis, nec, dum viueret, restituit.

Carolus

Carolus V. Imperator Bononiæ à *Clemente*
1530. VII. Pont. Max. Imperiali Coronâ donatur.

Eodē anno Comitia Imperialia habentur Augustæ præsente *Carolo* atq; vniuersis Imperij Ordinibꝰ in quibus Lutherani nouā Confessionē suam quam *Augustanā* indigetarūt à Philippo Melāchthone confictā Imperatori approbandā offerunt, quam tamen ipse minimè probauit, sed potius Catholicis Theologis examinandam & confutādam dedit.

Circa finem huius anni Principes, vulgô Protestantes dicti, fœdus Smalchaldiæ ineunt, quod etiam sequenti anno in sui defensionem magis roborant.

1532. *Solimanno* Turcarum Imperatore cum immenso exercitu Germaniæ imminēte Cæsar cū Principibus Noribergę pacem componit vsq; ad proximè futurū Conciliū. Cōiunctis ergo Germanię viribꝰ Tyrānꝰ in fugā agitur.

Carolus Cæsar obtentâ victoriâ Italiam petit, Bononiæ cum Papâ *Clemente VII.* de Generali Concilio indicendo agit, inde in Hispaniam sequenti anno nauigat.

1533. Augustę incipiunt Lutherani insolescere, Clero insultare, ad disputandum prouocare; & quasuis occasiones abolendi ritus Catholicos quærere.

1534. Catholicis Prædicatoribus Augustæ silētium imponitur; solis Ministris Lutheranis ex Senatus decreto Cancelli patent.

1535. *Carolus V.* Imp. Guletā arcē munitissimam, mox Tunetū expugnat pulso Barbarossâ & magno Turcarū numero cæso. Rebꝰ in Africâ compositis & Muleasse in Regnum Tunetanum restituto Cæsar victor in Siciliam traijcit, pôst Romam triumphans ingreditur, inde in Hispaniam reuertitur.

1537. Abrogatis Augustæ per nouum Senatusconsul-

consultum Missâ, Cærimonijs, Aris & quibusuis sacris Imaginibus iubentur Clerici & Monachi in partes Lutheranorum transire aut intra octiduum vrbe cedere.

Eodẽ anno ad XVIII. Ianuarij fit discessio totius Cleri; *Ioannes* Abbas S. Vdalrici cum Conuentu VVittelspachium in Baioariam secedit; Monasterio potiuntur Lutherani.

1538. *Ioannes* Abbas moritur in Baioariâ, & in Monasterio SS. Petri & Pauli Thierhauptano sepelitur.

Simon XLVI. 1539. *Simon Gollius* Augustanus venit in locum Ioannis Abbatis S. Vdalrici.

Carolus Cæsar ex Hispaniâ in Belgium per Gallias proficiscitur, vbi à Francisco Rege Christianissimo perquàm honorificè habetur.

1541. Comitia Imperialia habentur Ratisponę *Carolo* Cæsare & *Ferdinando* Rege pręsentibus; Controuersia de Religione reijcitur ad futurum Concilium.

Cæsar iterum in Africam nauigat, Algerium infeliciter oppugnat.

1542. *Concilium Tridentinum* diu desideratum hoc anno à *Paulo* III. Pont. Max. indicitur.

1543. *Ottho* ex illustri familiâ Truchsesiorum oriundus magnæ virtutis merito in Episcopũ eligitur Augustanum, in locũ Christophori à Stadion in Comitijs Norimbergensibus, vbi Cæsaris vices agebat, defuncti, post S. R. E. Cardinalis Tit. S. Sabinę creatur.

1545. Inchoatur Concilium Tridentinum, habeturq; prima Sessio XIII. Decembris.

1546. *Martinus Lutherus* Reip. Christianæ Pestis infelicem exhalat animam.

Cæsar Comitijs Ratisbonæ habitis arma contra quosdam perduelles Imperij, quos Protestantes vocant, clãculum parat, cuius consilia

consilia mox deteguntur. *Fridericus* Saxo & *Philippus* Lantgrauius proscribuntur: Hi Cæsari bellum indicunt. Cæsar ad Ingolstadiũ ex aduerso hostium castra metatur, quos breui in fugam versos cũ toto exercitu insequitur. Interim Principes aliquot cum Ciuitatibus plurimis terrore perculsos supplices recipit. Augusta quasi vltima in gratiam redit.

1547. *Carolus* Imperator cœptum prosequens bellum in Saxoniam mouet, *Fridericum* Electorem debellat, vincit & capit.

Lantgrauius capto Saxone rebus iam desperatis Cæsari fit supplex & captiuus ducitur, & totâ Germaniâ potitur Imperator.

Sub finem Iulij Cæsar Augustam venit, & eò cunctos Imperij Ordines ad Calendas Septembres conuocat.

Ottho Cardinalis & Episcopus Augustanus redit Augustam, & VII. die Augusti quæ Diuæ *Afræ* sacra est, primò in Ecclesiâ S. *Vdalrici* sacris operatur.

Idem deinde facit in Aede Principe, quã Cathedralem vocant, XII. die Augusti quæ Diuæ *Hilariæ* sollennis habetur.

1548. *Simon* Abbas S. Vdalrici VVittelspachij diem claudit, cui sufficitur ibidem *Iacobus* Köpplinius vir ætate Iuuenis sed magni & excelsi animi. *Iacobus XLVII.*

Cæsar Augustæ Senatu exauctorato nouum constituit, & Reipublicæ statum immutat, Scabinis in ordinem redactis.

Clerus Augustam reducitur & in integrum restituitur.

1549. *Iacobus* Abbas Monasterij sui restitutionẽ impetrat, & cũ Conuentu in vrbẽ recipitur. Præfuit iste vir annis LII. queis Monasteriũ pristino splendori magnâ cum industriâ re-

 stituit,

stituit, Iura seruauit, multis etiã bonis auxit.

1552. *Mauritius* Saxo qui Electoratûs Dignitatẽ loco *Friderici* captiui ab Imperatore *Carolo* paulo ante acceperat, obtendens Landgrauij liberationem Cæsari bellum infert.

Augustã paruo præsidio munitã deditione capit, Senatum à Cæsare nuper constitutum immutat, & veterem restituit.

Cæsar XX. die Augusti redit Augustã, Senatum à Principibus institutum remouet, & priorem quem ipse creârat restituit.

1556. *Carolus* V. Imp. Maximis Imperatoribus æquãdus, postquã Imperij Diadema *Ferdinãdo* Fratri, reliqua regna *Philippo* Filio tradidit, ipse in Hispaniã nauigat, & religiosæ vitę studio incensus in solitudinẽ secedit Deo ac diuinis rebus vacaturus; Imperij insignia Augustę in Aede Principe Diuę Virginis suspẽdit.

1558. *Carolus* Imp. æternâ memoriâ dignus XXI. die Septemb. Deo reddit animam. Anno ætatis LIX.

1563. Concilium Tridentinũ finitur sub *Pio* IV. Pont. Opt. Max. habeturq; vltima Sessio III. die Decẽbris & absoluitur quartâ sequenti.

1567. *Synodus* Diœcesana Augustensis Dilingæ habetur præsidente Otthone S.R.E. Cardinale Albanensi & Episcopo Augustano, in quâ multa Ecclesiasticã disciplinam & Cęrimonias concernentia iuxta ordinationem SS. Tridentinæ Synodi statutâ fuêre.

1575. Lutherani Ministri Confessionem suam quã Augustanã dicunt, *Jeremiæ* Cõstantinopolitano Patriarchæ, vt in communionem illius Ecclesiæ admitterentur offerunt, sed repulsam patiuntur, insuper & scriptis confutatur illa Confessio.

1579. Ossa S. Simperti Episcopi tertiò & vltimò transferuntur in eum locũ vbi hodie in veneratione sunt.

Grego-

1582. Gregorij XIII Pont. Max. auctoritate Calēdarium per insignes quosdam Mathematicæ peritos correctum hoc anno Christiano Orbi promulgatur.

Lutherani & quilibet alij ab Ecclesiâ auulsi nolunt recipere Calendarium Gregorianum tanquam rem Conscientiæ contrariam, ducentes sibi Religioni Pontificis Romani auctoritati se submittere.

1584. Hinc seditio ciuilis Augustæ sat periculosa, quam tamen Magistratus suâ auctoritate prudenter compescuit.

1594. Turris illa S. Vdalrici præalta absoluitur sub *Iacobo* Abbate.

1600. *Iacobus Köpplinus* Abbas extremum claudit diem, in cuius locum eodem anno Iubileo ipsis Calēdis Martij eligitur *Ioannes Merckhius* qui etiamnum præsidet. Eius in augendo ædificijs Cœnobio, Temploque ornandi studium facta ipsa satis edocent, Lapidem, si lubet, Lector, inspice, pone Altare supremum & hæc verba leges.

D. O. M.

VIRGINI. ΘΕΟΤΟΚΩΙ. RELIQVISQVE. COELITIBVS. PARTIM. HIC. AD. CVLTVM. PVBLICVM. EXPOSITIS. PARTIM. IN. TERRAM. DEMISSIS. CONDITISQVE. ODEVM. PRINCEPS. TRIPLICESQVE. CHOROS. SACELLVM. SVPERIVS. INGENS. ARAS. QVATVOR. MAXIMAS. CVM. NOVA. TOTIVS. PROPE. TEMPLI. SVBSTRVCTIONE. CERTE. INSTAVRATIONE. OMNIQVE. ORNATV. INTRA. PROXIMVM. DVODECENNIVM. MOLITI.

IOANNES. ABBAS. DVODEQVINQVAGESIMVS.

GREGORIVS. PRIOR.

TOTVSQVE. CONVENTVS. POSVERVNT.

ANNO. POST. C.N. M. DC. XII.

1607. R.mus & Ill.mus Princeps ac Dominus *D. Hēricus* Episcopus Augustanus Arā Templi *S. Vdalrici* omnibus iā numeris absoluti Principē sollenni pompâ dedicat & consecrat.

Syno-

1610. Synodus Augustæ Diœcesana cogitur Præsidente eodem Ill.mo Principe *Henrico* Episcopo Augustano, cuius Acta typis excusa passim habentur.

Eodem anno Sodalitas SS. Vdalrici & Afræ diu neglecta restituitur.

1618. Ad. 7. Idus Octob. Reliquiæ SS. Dignæ & aliorum septem Martyrum, & quatuor Confessorum Pontificum VVicterpi, Tossonis, Nidgarij & Adalberonis ex abdito & angusto loco ad sacrarium solenni pompâ transferuntur & loco augustiori ponuntur.

1619. *Ferdinandus* II. Romanorum Imperator semper Augustus P.F. Francofurti hoc anno electus Augustam venit, & diem S. Michaëli Archangelo sacrum in Aede D. Vdalrici totâ Sueuiâ & Bauariâ applaudentibus medios inter fluctus rerum & procellas facit lætissimum & celeberrimum.

O Fœlix Germania tam claro Sydere illustrata! Quot nebulæ ad Solem hunc exorientem diffugêre?

Tu, ô Deus, Vos ô Diui Diuæque seruate nobis illum, & caram Patriam tot bellis attritam sub eius Imperio reuirescere, & Pace tandem suauiter florere facite.

Imus iam ad Finem, Lector, quidquid enim est in Mundo finem habet & in Funus desinit. Ergo & hoc opus Funere aliquando futuro claudere libuit; Id dabit, cum Dijs placuerit, Ioannes iste Abbas, qui plurimam huic libro scribendo dedit & rem & ansam. Sapientem certè ex hoc dixerim, quod Fati sui memor Monumentum hoc Marmori incisum viuus sibi ponere voluerit.

IOAN-

A. P. Ω.

IOANNES. ABBAS.
VT. VIVVS. MORTIS. NVNQVAM. ESSET. IM-
MEMOR. ET. MORTVVS. ÆTERNVM. VIVERET.
HOC. SIBI. MONVMENTVM. FIERI. C. ANNO.
P. C. N. M.DC. VI.
VIXIT. ANNOS. MENS. D. OBIIT.

O Cenſor Mundi da cum luſtraueris Orbem,
Stet pius electas Agnus hic inter Oues.

FINIS.

Correctiones.

Pag. 4.	v. 4.	Euanaſcente,	*ſcribe*,	euaneſcente.
14.	22.	me,		mei.
68.	7.	MARIÆ,		MARIA.
69.	vlt.	Reliliquias,		Reliquias.
70.	6.	Coronatum,		Coronatorum.
72.	7.	Reliquarum,		Reliquiarum.
98.	2.	reficit,		refecit.
eod.	4.	Sacerdorali,		Sacerdotali.
136.	12.	Wolfangi,		VVolfgangi.
152.	30.	aliisq;,		alijq;.
157.	24.	Epiſepporum,		Epiſcoporum.
eod.	28.	Londobardorum,		Longobardorum.
159.	35.	Còm,		Cùm.
162.	23.	iuſtituit,		inſtituit.
167.	31.	Anaguiæ,		Anagniæ.
169.	17.	profectionem,		protectionem.
186.	6.	Religioſiſſimus,		Religioſiſſimus.
188.	9.	morirur,		moritur.

